

IUSTITIA

REVISTA • BAROULUI • DOLJ

ANUL V

NR. 2 (11)/2015

Cuprins

PROFESIA LA ZI

- Participarea Baroului Dolj la Congresul intermediar al Federației Barourilor Europene (FBE), Cracovia, 8-11 octombrie 2015
Radu MARINESCU 3

STUDII ȘI CERCETĂRI

- Libertatea de exprimare a avocatului și necesitatea apărării „autorității și imparțialității puterii judiciare”. Câteva considerații privind jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului
Sebastian RĂDULEȚU, Bogdan MIHĂLOIU 8
- Studiu comparativ privind libertatea de exprimare a avocatului și a jurnalistului
Bianca Maria Carmen PREDESCU, Marga BULUGEAN, Laura MOȚĂRLICHE 15
- Jurisprudența națională recentă în materia liberării condiționate – derapaj de la regulile comunitare privind măsurile alternative la pedeapsa închisorii
Manuela GORNOVICEANU 31
- Libertatea de exprimare a avocatului în procesul penal
Ionel GRIGORIE 36
- Dimensiunea criminologică a criminalității din cyberspațiu
Adrian Cristian MOISE 40
- Cerințele pentru cunoștințe generale din cadrul criteriilor internaționale de competență pentru avocații care își asistă clienții în procedura de mediere. „Mediation Advocacy”
Constantin Adi GAVRILĂ 44

PRACTICA JUDICIARĂ

CAUZA PRUTEANU vs. ROMANIA - Hotărârea CEDO din data de 03.02.2015	48
Avocatul X contra Comisiei Baroului din Cantonul Geneva Lucian NIȚULEASA	53
Practică judiciară a Tribunalului Hunedoara în materia contestației la executare Florin RADU	53
Competența funcțională a instanțelor în litigiile având ca obiect contestația la executare silită a unui titlu executoriu altul decât o hotărâre judecătorească Eugen TIȚOIU	77

FILE DIN ISTORIA BAROURILOR

Compliniri la istoria Baroului Dolj Stan DUMITRU	81
--	----

VARIA

Concluzii oltenești după Campionatul Național de Fotbal al Avocaților – Cluj-Napoca, 14-15 noiembrie 2015 Av. Dragoș NICU	84
--	----

PROFESIA LA ZI

Participarea Baroului Dolj la Congresul intermediar al Federației Barourilor Europene (FBE), Cracovia, 8-11 octombrie 2015

Avocat **Radu MARINESCU**

Consilier (responsabil resort gestionarea relațiilor cu toate instituțiile, organismele sau barourile din străinătate, reprezentarea Baroului față de acestea)

În perioada 8-11 octombrie am participat în Polonia, Cracovia, la Congresul intermediar al Federației Barourilor Europene (FBE), a doua prezentă a Baroului Dolj la un eveniment de înaltă anvergură (Congres).

Conectarea comunității noastre profesionale la circuitul european, prin aderarea la organismele profesionale reprezentative, cum este FBE, reprezintă meritul fostului nostru decan, dl. Turculeanu, actual vicepreședinte al UNBR, care a inițiat aceste legături, precum și al actualului decan, dl. Săuleanu care a decis continuarea și aprofundarea preocupărilor de deschidere profesională către spațiul european ale predecesorului său, ambii decani având deplină susținere a colegilor din Consiliul Baroului, în componența sa din ultimii 9 ani.

Întâlnirea profesională a fost organizată de Baroul Cracovia, într-un cadru elegant (Universitatea Jagiellonian, una dintre cele mai vechi din Europa, înființată în anul 1364 de către regele Cazimir cel Mare). Au fost prezente marile barouri europene: Paris, Milano, Torino, Barcelona, Viena, Berlin, Bruxelles, Frankfurt, Madrid, Grenoble, Den Haag, Geneva, Lausanne etc., iar din spațiul ex-comunist barourile din Varșovia, Poznan, Cracovia, Praga.

Din România au participat barourile Cluj (3 delegați) și Dolj (prin subsemnatul). Baroul Cluj participă la aceste evenimente din anul 2007, fostul decan – dna Ioana Gidro Stâncă, actual membru al Comisiei Permanente a UNBR – fiind catalizatorul acestei implicări active. Clujul a organizat și un Congres intermediar, foarte apreciat între delegații diverselor Barouri din Europa. Dna avocat Diana Andrasoni a candidat pentru onoranta funcție de secretar al FBE, avocații din Cluj bucurându-se de o foarte bună imagine aici.

Am avut satisfacția că inițiativa noastră (delegații români și polonezi) de la Congresul de la Bilbao (adoptarea unei rezoluții privind problemele avocaturii din oficiu din România și Polonia) să capete răspuns concret, FBE inițiind discuții cu Guvernul României, în baza acestei rezoluții, pentru îmbunătățirea condițiilor de exercitare și remunerare a acestor prestații profesionale). Am constatat personal gradul de implicare și preocuparea FBE pentru situația fiecărui barou membru, a problemelor specifice naționale, important fiind că aceste

aspecte să fie sesizate nemijlocit și explicate organizațiilor profesionale europene. FBE, prin elita avocaților europeni pe care o reunește, beneficiază de o foarte bună comunicare cu instituțiile europene și guvernele naționale, uzând de mecanismele de dialog instituțional pentru beneficiul concret al membrilor săi.

Congresul a debutat prin întâlnirea Președinției, a conducătorilor comisiilor și a comisiilor în ziua de 08 octombrie, urmând activitatea științifică a Congresului în data de 09 octombrie și ședința plenului Congresului în data de 10 octombrie.

Activitatea științifică a presupus dezbaterea, într-o manieră interactivă, a problematicii vizând spălarea de bani prin mecanisme bancare, fraudă comercială de tip trading carousel privind TVA, corupția în spațiul public și indemnizațiile și asigurarea profesională a avocaților, toate privite în context național și trans-național, european. Speakerii celor 4 ateliere au prezentat situația națională, fiind analizate normele și practică relevante în profil național, reglementările UE. România a prezentat situația națională în privința fraudelor comerciale în materia TVA, expunere făcută de colega Diana Andrasoni din Baroul Cluj, cu susținerea întregii noastre delegații. Dezbaterile s-au purtat în limbile de circulație (engleză, franceză, italiană) asigurându-se traducerea, pe lângă acestea, și pentru limba poloneză (organizatorii).

Sesiunea științifică a fost un bun prilej de identificare și aprofundare a aspectelor comune și celor divergente sub raport legislativ, doctrinar și jurisprudențial, precum și un util schimb de informații privind practicile profesionale.

În cadrul panelului vizând situația fraudelor de tip carousel, au fost evidențiate de către colega noastră, doamna avocat Diana Andrasoni, aspecte relevante privind astfel de fraude desfășurate și pe teritoriul țării noastre.

Astfel, discuțiile au privit următoarele coordonate:

Fraudă comunitară cu firme fantomă (MTIC Fraud) reprezintă un abuz al dispozițiilor referitoare la TVA cu privire la tranzacțiile intracomunitare. Are la bază faptul că aceste tranzacții nu sunt supuse aplicării TVA.

Potrivit dispozițiilor legale, un operator economic care cumpără și vinde bunuri, înregistrat ca plătitor de TVA, facturează TVA către cumpărător (de colectat) și îi este perceput TVA de la furnizori (de recuperat). Societatea poate solicita deducerea TVA-ului plătit astfel că transmite autorității naționale de taxare TVA-ul net colectat sau solicita acestei autorități diferența de taxă.

□ Fraudă de tip “carousel”

Acest tip de fraudă are la bază un mecanism destul de simplu, cel puțin în aparență: operatorul economic din țara de origine facturează fără TVA (deoarece efectuează o livrare intracomunitară, care intră în categoria operațiunilor scutite de TVA cu drept de deducere), iar operatorul economic din țara de destinație va aplica regimul taxării inverse pentru această operațiune (deoarece efectuează o achiziție intracomunitară, calculând și înregistrând TVA aferentă achizițiilor intracomunitare, la cota de impozitare a țării sale, atât ca TVA colectată, cât și ca TVA deductibilă, fără însă a o plăti în mod efectiv). Ulterior efectuării achiziției intracomunitare, operatorul economic în cauză dispare fără să înregistreze, să declare și să plătească TVA-ul colectat aferent livrărilor ulterioare efectuate pe piața sa internă (așa-numitele firme de tip «bidon», colectoare a unor obligații fiscale privind TVA, care însă nu vor fi niciodată achitate). Acest operator economic (în speță, firma de tip „bidon”) mai este denumit, datorită comportamentului său volatil de tip „fantomă”, în practicile de investigare a fraudei de tip „carousel”, și „verigă lipsă” din comerțul intracomunitar.

Fraudă de tip „carusel” privind TVA-ul aferent tranzacțiilor intracomunitare presupune un lanț de operațiuni succesive de vânzare-cumpărare transfrontaliere, efectuate în interiorul pieței comunitare (fără a exclude însă și posibilitatea interpunerii unor firme-verigă din afara Comunității), de un grup de operatori economici, care, uneori, caută să exploateze, sub o aparentă tentă de legalitate, și diferențele dintre cotele de impozitare practicate de statele membre UE.

Adesea, bunurile sunt vândute către operatorul economic originar și toate tranzacțiile au loc în aceeași zi, bunurile fiind mutate doar scriptic, acestea fizic aflându-se în același depozit până la re-export. Totodată, aceleași bunuri vor urma un traseu circular din când în când, de aici și numele de fraudă carusel. Acest tip de fraudă diferă de evaziunea fiscală, întrucât la fraudă de tip carusel statul pierde din două părți. Nu doar că operatorul economic originar dispare cu cuantumul TVA-ului, dar și re-exportatorul în mod fraudulos solicita TVA-ul (ce nu a fost niciodată plătit) de la autoritățile naționale. Recent, au fost dezvoltate operațiuni de tip „carusel virtual”, fiind folosite documente false și transferuri de bani pentru a crea aparenta faptului că aceste tranzacții ar fi avut loc.

□ România

Deducerile ilegale de TVA rămân o problemă majoră în România, în ciuda cerințelor de creștere a controlului din partea UE la care România a aderat în 2007 și a Fondului Monetar de Investiții, care a oferit un ajutor substanțial după criza financiară.

Activitatea netaxată și nedeclarată se ridică la un procent de 28 din bugetul național, clasând România pe locul secund după Bulgaria sub aspectul unei „economii negre” din punct de vedere al PIB-ului, arată un studiu al consultantului AT Kearney.

Evaziunea fiscală în România reprezintă 16.2% din produsul intern brut al anului anterior, reprezentând aproximativ 22 miliarde de euro, dublându-se procentul de 9.1 din 2000, așa cum a estimat Consiliul Economic.

Din acest procent, 60% reprezintă fraude de tip carusel.

Pentru a descuraja evaziunea fiscală, România a luat deja măsuri prin reducerea TVA la alimentele de bază, reducerea taxelor la asigurările sociale de stat, eliminarea reducerilor salariale și are în plan creșterea venitului minim național începând cu anul viitor, în ciuda avertismentelor venite din partea organismelor economice ale UE și tratatului economic la care România a aderat acceptând reducerea deficitului bugetar la 1.4 % din PIB de la țintă pentru anul acesta de 2.2%, ceea ce înseamnă creșterea taxelor, tăierea cheltuielilor și un sporit control asupra evaziuniștilor.

Dar lipsa unei predictibilități a politicilor fiscale și riscul schimbărilor bruște legislative privitoare la cuantumul taxelor, precum și lipsa unei celerități a procedurilor juridice nu reprezintă altceva decât o piedică în calea unor investiții serioase și constituie un avantaj pentru operatorii economici care încearcă să se sustragă de la plata obligațiilor fiscale.

În 2013 a fost înființată în cadrul instituției naționale de percepere și colectare a taxelor, Direcția Generală Antifraudă Fiscală, un organism cu competențe concrete în lupta împotriva criminalității economice.

Unul dintre cele mai răsunătoare succese ale DGAF a fost destructurarea unei astfel de rețele infracționale compusă din 30 de cetățeni turci, iordanieni și români care au înșelat bugetul național cu peste 24 milioane de euro din deduceri ilegale de TVA.

Presupușii infractori creaseră un lanț complex de companii care serveau drept paravan pentru operațiuni frauduloase constând în vânzări ilegale de fructe și legume pe piața

românească în valoare de peste 100 milioane de euro. Doisprezece dintre ei au fost arestați.

„Un alt caz major de evaziune fiscală este reprezentat de o rețea compusă din 22 de cetățeni de naționalitate română și chineză care au creat 15 companii care se ocupau cu comercializarea de aparate de uz casnic fără plată de TVA” a relatat vicepreședintele DGAF pentru AFP. Prejudiciul a fost estimat la suma de 12 milioane de euro.

O investigație care se desfășoară în prezent privește o companie austriacă, o companie germană și 2 societăți românești care au creat o rețea frauduloasă ce avea ca scop vânzarea de automobile de lux second hand. Teoretic, companiile din Vest vindeau automobile la mâna a doua uneia dintre societățile românești, pentru ca apoi societatea românească să revândă în mod încrucișat aceleași autoturisme aceluiași companii din Vest, fără TVA, iar pasul următor era revânzarea aceluiași automobile cu un preț mai mic către a doua societate din România. Niciunul dintre aceste autovehicule second hand nu a fost înregistrat în țara noastră. Apoi, ambele societăți românești intrau în insolvență și administratorii cetățeni străini dispăreau. Doar o mică și incompletă parte a evidenței contabile a celor două societăți românești a fost găsită. Aceasta evidențiază faptul că nu au fost plătite deloc taxe și nici autovehiculele nu au fost găsite. Nu a fost găsită nicio dovadă că acele autovehicule ar fi fost vreodată transportate peste granițe. Toate companiile implicate au fost cercetate sub aspectul săvârșirii unor activități ilegale cu precădere pentru fraudă, tranzacții fictive, acuzația fiind aceea că marfa tranzacționată nu a fost mutată decât scriptic, nu și factic.

□ Legislația internă și problemele ei

Ca legislație internă avem Legea nr. 241/2005, dispoziții referitoare la prevenirea evaziunii fiscale.

Instituția publică de control (care are personalitate juridică) care poate opera controale operative și inopinate în vederea prevenirii, identificării și luptei împotriva faptelor și actelor din domeniul economic, financiar și vamal rezultând din evaziune fiscală este, potrivit art. 1 din O.U.G. nr. 533/2007 Direcția Antifraudă. Este organizată ca un organ specializat al administrației publice central subordonat Ministerului Economiei și Finanțelor – ANAF. Evaziunea fiscală a crescut în mod considerabil în timpul crizei financiare. Pe perioada desfășurării activității sale Direcția Antifraudă a înregistrat foarte multe situații de fraudă economică, ce au fost aduse la cunoștința organelor de urmărire penală națională.

Însă uneori și legea este insuficientă în vederea prevenirii evaziunii fiscale. Formulările legislative ambigue – așa-zisele lacune ale legislației – nu reprezintă altceva decât porțițe pentru fenomenul infracțional în dezvoltare.

În ședința de plen, pe lângă reușita sus-amintită a demersurilor privind rezoluția avocaturii din oficiu, am avut și bucuria de a obține pentru România, prin Baroul Cluj, președinția uneia din Comisiile FBE (Comisia pentru Barourile din Est), ceea ce ne va permite să abordăm într-un cadru mult mai organizat și eficient problemele specifice ale avocaturii din spațiul estic, post-comunist, propunând soluții care să fie susținute de FBE la nivelul instituțiilor europene, al guvernelor naționale etc. Președintă a Comisiei va fi dna av. Ioana Gidro Stâncă.

Dezbaterile plenului au vizat raportul de activitate al comisiilor, diverse probleme de actualitate ale profesiei, primirea de noi membri etc. Am remarcat că se pune un accent deosebit pe problematica asigurării și protejării independenței profesionale, a secretului profesional, a dezvoltării profesiei în profil tehnologic, respectarea deontologiei și accesul la justiție.

Am fost primit, ca reprezentant al Baroului Dolj, cu prietenie, interes și preocupare pentru situația Baroului nostru, a barourilor din zona de sud a României, fiind consultat cu privire la aspectele concrete ale exercițiului profesiei noastre și încurajat să ne implicăm activ în munca comisiilor FBE, în acest sens fiind vizate două Comisii, cea pentru accesul la justiție și cea pentru Barourile din Est. În acest context am identificat și analizat (împreună cu colegii clujeni) o serie de oportunități de colaborare concretă în cadrul FBE, cu barourile membre, de natură a asigura un câștig profesional pentru avocați, colegii noștri.

După această a doua participare la un Congres FBE, consider că Baroul Dolj și-a câștigat noi prieteni și susținători în rândul avocaților europeni, demonstrând că este un Barou de elită, european, preocupat și capabil să reprezinte, să susțină și să apere interesele colegilor nu doar în plan local, dar și internațional.

STUDII ȘI CERCETĂRI

Libertatea de exprimare a avocatului și necesitatea apărării „autorității și imparțialității puterii judiciare”.

Câteva considerații privind jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

Avocat **Sebastian RĂDULEȚU**
Baroul Dolj
Avocat **Bogdan MIHĂLOIU**,
Baroul Dolj

Statutul specific al avocatului în procedurile judiciare, rolul său de apărător al drepturilor și intereselor clienților dar și de intermediar între justițiabili și instanțe constituie puternice argumente pentru importanța acestuia în procesul de înfăptuire a justiției. Avocatul este în general protejat pentru afirmațiile făcute în vederea apărării intereselor clienților săi în cursul procedurilor judiciare în sala de judecată, chiar și atunci când ședința este publică și informațiile pot ajunge în acest mod la cunoștința generală a publicului. Această protecție este însă mai problematică atunci când anumite afirmații sunt făcute de avocat în afara cadrului strict procesual, în mass-media sau prin alte medii de comunicare generală. Se mai poate invoca în astfel de situații aceeași protecție a avocatului? Este el îndreptățit să apere drepturile clienților săi, să le promoveze interesele în afara sălii de judecată și să invoce același statut privilegiat de care beneficiază în fața instanței? Mai precis, astfel de afirmații ale avocatului conțin de cele mai multe ori critici, uneori virulente, ale modului de funcționare a organelor judiciare și uneori vizează activitatea particulară a unui anumit magistrat. În astfel de situații s-ar putea pune problema unei restrângeri mai accentuate, uneori prin mijloace penale, a libertății de exprimare a avocatului mai ales având în vedere că articolul 10 din Convenție prevede expres posibilitatea impunerii unor limite acestei libertăți în vederea garantării autorității și imparțialității puterii judiciare? Cum sunt evaluate afirmațiile avocatului în afara sălii de ședință? Care este deosebirea dintre prezentarea unor fapte și realizarea unor judecăți de valoare cu privire la activitatea organelor judiciare? Care este limita până la care sunt protejate judecățile de valoare făcute în mass-media de un avocat în legătură cu funcționarea sistemului judiciar sau cu acțiunile unui magistrat? Poate fi invocată de către avocat într-o astfel de situație contribuția la o dezbatere de interes public având în vedere că acesta nu acționează ca jurnalist obligat să informeze publicul, ci ca apărător al unor interese particulare, cele ale clienților săi?

Răspunsurile la aceste întrebări pot fi căutate în cadrul unui sistem național de drept sau în cadrul unor sisteme regionale de protecție a drepturilor fundamentale. Este evident că o analiză globală a tuturor normelor incidente în materie, pe ambele planuri menționate, ar excede cu mult cadrul relativ restrâns al prezentului articol. Pentru acest motiv, dar având în vedere și evoluțiile recente din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, am decis să tratăm cu această ocazie doar regulile dezvoltate de către Curte în legătură cu activitatea avocatului în afara sălii de judecată. Cu această ocazie vom încerca să precizăm care sunt drepturile și interesele implicate într-o astfel de activitate și să punem în lumină raporturile, uneori tensionate, dintre acestea. De asemenea, vom încerca să stabilim, din punct de vedere conceptual poziția avocatului într-un astfel de demers precum și măsura în care el ar putea invoca o eventuală contribuție la o dezbatere de interes public. În fine, vom sublinia cadrul preexistent al acestei activități determinat de necesitatea garantării autorității și imparțialității puterii judiciare, concept care poate conduce la justificarea unor puternice restrângeri a demersurilor critice cu privire la această putere.

În cvasitotalitatea cazurilor, luările de poziție publice ale unui avocat nu au loc în legătură cu funcționarea unor instituții publice ce țin de sfera executivă sau legislativă, ci se referă la modul în care funcționează organele judiciare. Din această perspectivă, cadrul de analiză al libertății de exprimare a avocatului nu coincide cu paradigma generală ci este predeterminat de importanța specială pe care Convenția pare să o rezerve puterii judecătorești care, spre deosebire de celelalte puteri constituite în stat, beneficiază de o protecție sporită împotriva criticilor. Într-adevăr art. 10 § 2 prevede că libertatea de exprimare poate fi limitată, între altele, nu doar pentru „protecția drepturilor altuia”, ci și pentru „garantarea autorității și imparțialității puterii judiciare”. Așa cum am menționat, de o astfel de protecție sporită nu beneficiază nici puterea executivă și nici cea legislativă.

Întrucât libertatea de exprimare a avocatului se manifestă cu precădere în raport de activitatea organelor judiciare, este evident că apare o tensiune între aceasta și limita specială menționată mai sus. Înainte de a vedea cum jurisprudența recentă a stabilit regulile ce trebuie aplicate în cazul unei astfel de tensiuni, se impune să facem o analiză¹ relativ amplă a modului în care Curtea a înțeles să interpreteze și să aplice această limită specială a libertății de exprimare prevăzută în articolul 10. Marea majoritate a hotărârilor pronunțate pe această temă se referă la criticile aduse puterii judiciare de către presă, prin urmare este analizată tensiunea dintre libertatea presei și necesitatea garantării autorității și imparțialității puterii judiciare. Chiar dacă nu se referă expres la criticile aduse de către avocați, ele sunt relevante din perspectiva interpretării de către Curte a acestei limite speciale a libertății de exprimare impuse de articolul 10. Un argument suplimentar în sensul relevanței acestei jurisprudențe referitoare la presă este acela că de multe ori criticile publice aduse de avocați funcționării sistemului judiciar se realizează prin mijloacele mass-media.

„Necesitatea garantării autorității și imparțialității puterii judiciare” este o limită oarecum neobișnuită în ansamblul Convenției. Ea reflectă tensiunile existente în momentul negocierii textului acestui tratat și își are sorginea în instituția specifică dreptului englez numită „contempt of court”². Se pune problema dacă era nevoie de o protecție specială a membrilor puterii

¹ Pentru o prezentare mai detaliată a ideilor analizate mai jos, în contextul libertății presei, a se vedea Sebastian Rădulețu, *Libertăți Fundamentale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2008, p. 225-275.

² Originea acestei prevederi trebuie căutată în dreptul anglo-saxon unde rolul tradițional al judecătorului în calitate de creator și interpret al dreptului are o valoare de principiu fundamental al sistemului politic. Instituția juridică *contempt of court* reprezintă fapta prin care instanțele de judecată sunt împiedicate să-și

judiciare împotriva exceselor media sau era suficient mecanismul general de apărare împotriva acestora, prevăzut pentru orice particular de articolul 10 § 2 conform căruia libertatea de exprimare poate fi limitată pentru „protecția drepturilor altuia”. Această întrebare este cu atât mai legitimă cu cât interesele publice reprezentate de o bună desfășurare a proceselor puteau fi protejate eficient pe tărâmul articolul 6 al Convenției. În doctrina referitoare la această problematică s-au conturat în general două opinii opuse.

Pe de o parte se susține că nici un motiv rezonabil nu poate conduce la ideea că membrii puterii judiciare nu ar trebui tratați la fel ca și ceilalți oficiali, conform regulilor dezvoltate de Curte în cazuri precum *Lingens contra Austriei*. Aceleași motive care permit o libertate de exprimare extinsă atunci când, cu privire la subiecte de interes public, sunt criticați politicieni, membrii ai puterii legislative sau executive, ar trebui să orienteze raționamentele Curții și atunci când analizează cazuri de limitare a libertății de exprimare impuse de protecția membrilor puterii judiciare. În ambele situații, atunci când subiectele tratate sunt de interes public, cu greu s-ar putea justifica o deosebire atât de drastică între ele. „Teoretic critica puterii judiciare ar trebui să fie tratată, aproape sigur, ca o formă a discursului politic și, deci, să se bucure de cel mai înalt grad de protecție.”³ În plus, toate cele trei puteri constituite ar trebui tratate în același mod atunci când ele interferează cu libertatea de exprimare. Este adevărat că, spre deosebire de politicienii propriu-ziși, judecătorii dispun de o posibilitate de a răspunde atacurilor din presă mult mai restrânsă, fiind astfel mai vulnerabili. Nu este, însă, mai puțin adevărat că cei care aplică în dreptul intern sancțiunile pentru critica excesivă a puterii judiciare sunt tot judecătorii, astfel încât vulnerabilitatea de care vorbeam mai sus poate fi doar aparentă.

Dintr-un punct de vedere diametral opus, se poate susține că puterea judiciară ocupă un loc distinct la nivelul societății, astfel încât regulile aplicabile atacurilor din presă la adresa ei ar trebui să fie speciale. Judecătorul nu este un simplu membru al puterii statale ci un arbitru între stat și societatea civilă sau între diferitele interese divergente manifestate la nivel social. Deși organizarea administrării justiției intră în obligațiile puterii publice, prin statutul de care se bucură judecătorii în democrațiile actuale, ei nu pot fi cu ușurință asimilați cu membrii celorlalte două ramuri ale puterii. În plus, de multe ori sunt chemați să judece în cazuri în care statul este implicat în mod direct, ca parte în proces, ceea ce le creează un statut distinct în cadrul statului de drept. Dar acest statut este susținut în principal de rolul lor esențial în protecția libertăților fundamentale ale membrilor societății. Din această perspectivă orice atac injust la adresa membrilor puterii judiciare ar pune în pericol chiar apărarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor.

Această tensiune în tratarea problemei limitării libertății presei în cazurile de critică a puterii judiciare nu este numai una doctrinară ci ea sa manifestat pregnant la nivelul jurisprudenței Curții. Într-unul dintre cele mai controversate cazuri de acest fel⁴, cele două

---

desfășoare activitatea în bune condițiuni. Din acest punct de vedere presei îi sunt interzise unele activități, precum publicarea unor acte de procedură sau formularea de verdicte înaintea pronunțării soluției de către instanțe.

³ Eric Barendt, *Freedom of Speech*, Oxford University Press, Oxford, 1985, p. 222.

⁴ În cauza *Barfod contra Danemarca*, reclamantul, printr-un articol, a pus la îndoială imparțialitatea a doi judecători asesori, numiți de către guvern, care făceau parte dintr-un complet de judecată alături de un magistrat de carieră, complet ce trebuia să se pronunțe într-un litigiu fiscal unde și guvernul era parte. Considerându-se că acest articol a lezat onoarea și reputația celor doi judecători, reclamantul a fost condamnat pentru calomnie și obligat la plata unei amenzi. Formulând o plângere pentru încălcarea articolul 10, conform fostei proceduri, în fața Comisiei Europene a Drepturilor Omului, aceasta, considerând că ar fi

orientări s-au manifestat față, una fiind împărtășită de majoritatea Curții, cealaltă de către judecătorul Golcükü care, în opinia sa dizidentă, împărtășește punctul de vedere al (fostei) Comisiei Europene a Drepturilor Omului: „Democrația este un regim deschis unde libertatea de exprimare joacă un rol fundamental, precum Curtea noastră a declarat în hotărârea sa *Handyside* (...). Susțin în întregime opinia Comisiei Europene a Drepturilor Omului când spune: «dacă dorim ca cetățenii să poată continua să controleze exercițiul puterii publice, este necesar să limităm foarte strict ingerințele în publicarea opiniilor privind activitatea autorităților publice, inclusiv a autorităților judiciare» și «chiar dacă articolul în chestiune ar putea fi interpretat ca o atingere adusă integrității și reputației celor doi judecători asesori, interesul general de a provoca o dezbatere publică asupra funcționării aparatului judiciar prevalează asupra interesului celor doi judecători de a fi protejați contra criticilor de genul celor exprimate de către reclamant în articolul său»”.

Însă, dincolo de orice dispută doctrinară, un fapt este cert, și anume acela că există în Convenție limitarea specială a libertății de exprimare în scopul garantării autorității și imparțialității puterii judiciare. Aceasta a dus la conturarea unui set de reguli jurisprudențiale menite în principiu să fie aplicate de fiecare dată când articolele de presă critice vizează activitatea justiției în general și pe judecători în special. Într-una dintre hotărârile de principiu în materie⁵, Curtea menționează cadrul acestor reguli: „Presa joacă un rol important într-un stat de drept. Chiar dacă ea nu trebuie să depășească anumite limite fixate mai ales în vederea protecției reputației altuia, îi revine totuși să comunice, cu respectarea îndatoririlor și responsabilităților sale, informații și idei cu privire la chestiunile politice precum și cu privire la alte teme de interes general (...). Printre acestea figurează, fără îndoială, funcționare a justiției, instituție esențială a oricărei societăți democratice. Presa reprezintă de fapt unul dintre mijloacele de care dispun responsabilii politici și opinia publică pentru a se asigura că judecătorii se achită de înaltele lor responsabilități conform scopului specific al misiunii care le-a fost conferită. Se cuvine totuși să se țină cont de rolul special pe care îl are puterea judiciară în societate. Ca garant al justiției, valoare fundamentală într-un stat de drept, acțiunea puterii judiciare are nevoie de încrederea cetățenilor pentru a se dezvolta. Astfel poate fi necesar ca aceasta să fie protejată împotriva atacurilor distrugătoare, lipsite de fundament serios, mai ales că obligația de rezervă le interzice magistraților să reacționeze.” (§ 34)

Curtea, fidelă rolului pe care îl are libertatea de exprimare într-o societate democratică, este în general reticentă în a o limita, mai ales atunci când subiectele tratate sunt de interes general. De aceea, critica extinsă⁶ a modului de funcționare a sistemului judiciar și chiar a activității judecătorilor în acest context este în general acceptată, fiind protejată de articolul 10 § 1 din Convenție.

Însă, atacurile personale față de un anumit judecător și față de activitatea sa sunt protejate de Curte numai cu condiția ca acea critică să se fi întemeiat pe probe certe. În general, în aceste situații Curtea consideră că limitarea libertății de exprimare intră în marja de apreciere a statelor respective. În astfel de cazuri, în lipsa unor probe suficient de concludente care

---

vorba de o violare a libertății de exprimare a sesizat Curtea. Prin hotărârea din 22 februarie 1989, Curtea, în majoritate, a considerat că această condamnare a reclamantului nu ar constitui o limitare injustă a libertății de exprimare. În opinia Curții, interesul legitim al statului de a proteja reputația celor doi judecători nu era în contradicție cu interesul deschiderii unei dezbateri publice asupra imparțialității instanței respective. Reclamantul ar fi putut să conteste compunerea instanței și fără să-i atace personal pe cei doi judecători.

⁵ Hotărârea din 26 aprilie 1995, pronunțată în cauza *Prager și Oberschlick contra Austriei*.

⁶ Hotărârea din 26 aprilie 1979, pronunțată în cauza *Sunday Times contra Regatului Unit*.

să fi stat la baza criticilor formulate, Curtea preferă să acorde prioritate limitării conținute de articolul 10 § 2. Astfel, ori de câte ori ziaristul vizează prin articolele respective personal anumiți magistrați, iar critica are un anumit grad de duritate, Curtea pretinde ca această critică să se fondeze pe anumite probe, al căror nivel de certitudine trebuie să fie mai ridicat decât în alte cazuri când se critică sistemul judiciar în general. Astfel, în hotărârea din 26 aprilie 1995, pronunțată în cazul *Prager și Oberschlick contra Austriei*, Curtea a statuat că nu constituie o violare a articolului 10 condamnarea unui ziarist care a criticat în mod amplu, excesiv, activitatea unui judecător de la o instanță penală, aducându-i acuzații grave, fără a dispune în cauză de suficiente probe pentru dovedirea susținerilor sale. Din contră, într-un alt caz⁷, unde atacurile personale la adresa unor judecători au fost cel puțin la fel de dure, Curtea a apreciat că nu se impunea condamnarea ziariștilor respectivi întrucât aceștia își respectaseră deontologia profesională, iar judecățile de valoare pe care le formulară aveau o anumită bază factuală.

Așa cum am menționat, atunci când este vorba despre atacuri personale la adresa judecătorilor, Curtea preferă să folosească doctrina așa-numitei marje de apreciere. Potrivit acesteia, în anumite cazuri, revine în exclusivitate statului rolul de a aprecia dacă se impune limitarea sau nu a unui drept apărut de Convenție, Curtea preferând să nu intervină în această apreciere. Altfel spus, prin această noțiune se înțelege domeniul exclusiv de activitate pe care Curtea este dispusă să îl recunoască autorităților naționale pentru obligațiilor lor ce decurg din Convenție⁸. În general, Curtea a uzat de această teorie în situații în care, din diferite motive, a preferat să nu se pronunțe asupra fondului pricinii. Spre exemplu, atunci când ar fi trebuit să facă aprecieri stricte de natură morală⁹, constatând că această noțiune nu are un conținut unitar la nivelul statelor membre ale Consiliului European, instanța europeană a preferat să considere că protecția moralei publice ar fi atributul exclusiv al instanțelor naționale, mai bine plasate, definirea acestei noțiuni intrând în „marja de apreciere” a statelor. Utilizarea însă a acestei teorii în cazurile de critică a judecătorilor nu pare tot atât de clară și nu este la adăpostul criticilor.

De asemenea, în cazurile afirmațiilor critice care vizează un judecător personal, Curtea pare a considera că, chiar și judecățile de valoare trebuie să pornească de la o anumită bază factuală. În cazurile când sunt criticați funcționari publici, în jurisprudența Curții este general acceptată ideea că numai faptele imputate pot face obiectul probei verității¹⁰, în timp ce judecățile de valoare nu, acestea fiind simple opinii personale, interpretări ale ziaristului. În

⁷ Hotărârea din 24 februarie 1997, pronunțată în cauza *De Haes și Gijssels contra Belgiei*. În acest caz doi ziariști fuseseră condamnați de către instanțele belgiene pentru campania de presă deosebit de virulentă dusă timp de mai multe luni împotriva a patru judecători care luaseră decizia, în cursul unui proces de divorț, de a încredința copiii minori tatălui, în ciuda faptului că mama copiilor formulară împotriva acestuia o plângere pentru incest, plângere soluționată cu neînceperea urmăririi penale.

⁸ Steven Greer, *La marge d'appréciation: interprétation et pouvoir discrétionnaire dans le cadre de la Convention Européenne des Droits de l'Homme*, Editions du Conseil de l'Europe, Strasbourg, 2000, p. 5.

⁹ A se vedea hotărârea din 7 decembrie 1976, pronunțată în cauza *Handyside contra Regatului Unit*. Judecând dacă era conformă cu articolul 10 condamnarea unui editor care publicase o carte considerată de către instanțele naționale a avea un conținut obscen, Curtea a constatat că nu poate descoperi o noțiune uniformă de morală în dreptul intern al statelor membre întrucât aceasta variază în timp și spațiu, „în special în epoca noastră, caracterizată printr-o evoluție rapidă și profundă a opiniilor în materie”. Grație contactelor directe pe care le au cu societatea respectivă, autoritățile naționale sunt mai bine plasate decât judecătorul internațional pentru a judeca necesitatea unei anumite limitări a libertății de exprimare în vederea protecției moralei.

¹⁰ Hotărârea din 8 iulie 1986, pronunțată în cauza *Lingens contra Austriei*.

schimb, în situația criticii unui judecător, chiar și judecățile de valoare trebuie să pornească dacă nu de la probe certe, cel puțin de la anumite elemente de fapt¹¹.

Aceste reguli speciale pe care Curtea le aplică în cazurile când presa vizează activitatea judecătorilor, așa cum am arătat, nu sunt general acceptate. La nivelul doctrinei s-a manifestat opinia, din ce în ce mai susținută, că există un curent la nivelul statelor europene care tinde să nu mai aplice pedepse speciale pentru cazurile de critică a judecătorilor, ci să utilizeze regulile aplicabile în general oricăror excese ale libertății de exprimare. În plus, societatea europeană actuală permite și judecătorilor exprimarea opiniilor.

În acest context special, construit în jurul limitării prevăzute de articolul 10 pentru protecția puterii judecătorești, libertatea de exprimare a avocatului prezintă anumite particularități. Înainte de a le prezenta așa cum rezultă din jurisprudența recentă a Curții, trebuie menționat că nu se poate susține că poziția presei și a avocatului ar fi echivalente din perspectiva exercitării libertății de exprimare. Deosebirea esențială constă în aceea că presa trebuie să contribuie la promovarea subiectelor de interes public, reflectând în activitatea ei dreptul la liberă informare al cetățenilor. Spre deosebire de aceasta, avocatul reprezintă interesele clienților săi, implicați în proceduri judiciare, iar rolul său trebuie evaluat prin această prismă și în strânsă concordanță cu drepturile procedurale protejate de Articolul 6.

Având în vedere cele menționate se pune problema dacă și avocatul poate beneficia de privilegiile de care se bucură presa în temeiul Articolului 10, privilegiile reflectate cel puțin parțial și în raporturile pe care aceasta le are cu puterea judiciară în contextul exercitării libertății de exprimare.

Ca și presa, însă pe un alt plan, avocatul are o importanță primordială pentru buna funcționare a justiției. Din această perspectivă, Curtea a stabilit că avocații joacă un „rol cheie” pentru a asigura încrederea publicului în activitatea instanțelor¹². Însă, totodată publicul trebuie în aceeași măsură să aibă încredere în activitatea avocaților de a reprezenta în mod efectiv justițiabilii¹³. Din expunerea acestor reguli se poate deduce dificultatea demersurilor avocaților care, pe de o parte, trebuie ca prin luările de poziție publice să nu lezeze încrederea opiniei publice în buna funcționare a sistemului judiciar iar, pe de altă parte, să demonstreze faptul că își apără în mod efectiv clienții. Este evident că în anumite situații, cele două obligații pot intra în contradicție, uneori fiind necesară criticarea activității organelor judiciare în anumite cauze, astfel încât drepturile justițiabililor implicați să fie cât mai bine protejate. Această tensiune este relativ dificil de soluționat. În astfel de cazuri, ca și în cazul tensiunii dintre presă și justiție prezentată mai sus, Curtea a dezvoltat unele reguli speciale care au fost reluate și sistematizate în hotărârea din 23 aprilie 2015, pronunțată de către Marea Cameră în cauza *Morice contra Franței*.

Curtea face distincție între situațiile când avocatul se exprimă în sala de judecată, atât în camera de consiliu cât și în ședință publică, și situațiile când se exprimă în afara acesteia, prin mijloacele de informare în masă. În primul caz, libertatea de exprimare este extinsă iar în măsura în care criticile nu se referă la instanță, ci la procuror, acesta trebuie „să tolereze critici

¹¹ Hotărârea din 22 februarie 1989, pronunțată în cauza *Barfod contra Danemarca*, § 33.

¹² Hotărârea din 20 aprilie 2004, pronunțată în cauza *Amihalachioaie contra Moldova*, § 27.

¹³ Hotărârea din 15 decembrie 2005, pronunțată în cauza *Kyprianou contra Cipru*, § 175. Cu această ocazie, Curtea subliniază sarcina dificilă pe care o au în special apărătorii din cauzele penale: „Este evident că avocații, cu ocazia apărării clienților lor în fața instanțelor de judecată, în special în contextul proceselor penale bazate pe principiul contradictorialității, pot ajunge în situația delicată de a decide, având în vedere interesele clienților lor, dacă ar trebui să obiecteze sau să se plângă cu privire la atitudinea completului.”

foarte ample din parte avocatului apărării, chiar dacă unii termeni sunt deplasați” (§ 137).

În afara sălii de ședință un avocat își poate exprima opiniile cu privire la un proces în curs, cu condiția să nu încalce regulile privind secretul anumitor acte de procedură. Totuși el nu poate face afirmații de o gravitate deosebită fără a avea o bază factuală solidă (§ 139). Într-o asemenea situație, însă, Curtea va evalua gravitatea acuzațiilor luând în considerare întregul context al cauzei, nu numai textul propriu-zis al celor afirmate de avocat. Totodată se analizează dacă există o legătură suficient de strânsă cu faptele cauzei (§ 139). Regula luării în considerare a contextului cauzei este folosită de Curte nu numai în acest domeniu restrâns al raportului dintre libertatea de exprimare a avocatului și puterea judecătorească dar și în cazul altor aspecte ale Articolului 10. Spre exemplu, necesitatea de a analiza contextul cauzei, împrejurările în care s-a produs un eventual exces al acestei libertăți a fost subliniată de Curte și în cauzele privind libertatea presei. Astfel, aceasta a apreciat că un punct de vedere redus la simplele afirmații ale persoanei incriminate este susceptibil să aducă atingere libertății protejate de articolul 10 § 1¹⁴.

În plus, în evaluarea echilibrului dintre libertatea de exprimare a avocatului și necesitatea garantării autorității și imparțialității puterii judiciare, Curtea va analiza și dacă afirmațiile publice ale avocatului se înscriu în cadrul unei dezbateri de interes general, caz în care nivelul de protecție a libertății de exprimare este ridicat iar marja de apreciere a statelor este restrânsă (§ 153). Din nou, putem spune că instanța europeană folosește un criteriu utilizat și în dosarele în care analizează preținse excese ale libertății presei¹⁵.

În fine, Curtea mai ține cont în cadrul acestui tip de cauze de gravitatea pedepselor pronunțate în dreptul intern (§ 175, 176), apreciind în acest mod dacă s-a păstrat sau nu justul echilibru dintre libertatea de exprimare și necesitatea protecției puterii judiciare. Din această perspectivă trebuie precizat că cele două valori aflate în conflict nu sunt tratate ca două drepturi egale. Dimpotrivă, libertatea de exprimare trebuie să reprezinte regula într-o societate deschisă iar limitările acesteia, deci inclusiv ingerințele determinate de necesitatea apărării puterii judiciare, trebuie să fie tratate ca excepții de la această regulă.

În concluzie, la ora actuală, Curtea Europeană a creat un sistem de protecție eficace a libertății de exprimare a avocatului în situațiile în care critică modul de funcționare al sistemul judiciar sau anumite activități concrete ale instanțelor de judecată, chiar și în situațiile în care aceste critici sunt formulate în public, prin intermediul mijloacelor de informare în masă. Pentru aceste motive, având în vedere locul privilegiat pe care Convenția îl are în ierarhia normativă internă conform art. 20 din Constituția României, normele de drept și practica judiciară națională trebuie să respecte acest standard european de protecție.

¹⁴ Hotărârea din 25 iunie 1997 pronunțată în cauza *Oberschlick contra Austriei* (nr.2), § 31.

¹⁵ Hotărârea din 28 septembrie 1999, pronunțată în cauza *Dalban contra României*.

Studiu comparativ privind libertatea de exprimare a avocatului și a jurnalistului

Avocat, Prof. univ. dr. **Bianca Maria Carmen PREDESCU**

Baroul Dolj

Jurnalist **Marga BULUGEAN**

Jurnalist **Laura MOȚĂRLICHE**

□ Introducere

Libertatea de exprimare este un drept fundamental, reglementat ca atare de Constituție, care prin jurisprudența de o jumătate de secol a Curții Europene a Drepturilor Omului și cea de aproape două decenii a Curții Constituționale a primit o importanță din ce în ce mai mare în viața publică.

Cea mai mare parte a jurisprudenței europene a fost dezvoltată pornind de la cauze deduse în fața instanțelor naționale care implicau activitatea jurnaliștilor, în deosebi în relația cu mediul politic, ceea ce a făcut ca dezlegările de drept date de CEDO, în cauzele pilot, să pornească de la analiza libertății de exprimare prin presa scrisă și audiovizuală. În timp, analiza Curții s-a oprit și asupra altor activități exercitate cu titlu profesional, cauze recente punând în lumină libertatea de expresie a avocaților.

Cum, în cauza *Morice contra Franței* (CEDO, Marea Cameră, C29369/10, 25 aprilie 2015), dezlegările de drept porneau de la statuările ce-i priviseră în mod privilegiat pe jurnaliști, și, pe de altă parte, speța adusă în discuție pornește în elementele sale factice de la declarațiile făcute în presă de un avocat francez, în susținerea drepturilor și intereselor clientului său, o analiză comparativă a libertății de exprimare a jurnaliștilor și a avocaților este binevenită.

Oportunitatea analizei este dată și de faptul că soluția, mai ales prin considerentele sale, arată că apărarea drepturilor și libertăților omului de către avocați este un act public, de interes general cetățenesc, având ca finalitate corecta funcționare a societății, păstrarea ordinii de drept într-un stat democratic și informarea cetățenilor cu privire la respectarea drepturilor lor fundamentale de către instituțiile publice.

Hotărârea evocată face ca Ziua Europeană a Avocatului, celebrată anual la 10 decembrie, să fie dedicată, în fiecare stat, dezbaterilor profesionale ce privesc specificul libertății de exprimare. Tema este de interes legitim și impune un dialog interprofesional, necesar punerii în lumină a specificului și limitelor libertății de exprimare privită din perspectiva diverselor profesii și activități, căci libertatea fiecăruia se întinde până în momentul în care se întâlnește cu a altuia, care trebuie respectată în egală măsură.

□ Avocatura și jurnalismul - activități profesionale de interes public

■ Avocatura

Societatea organizată în stat este legată indisolubil de funcția publică a apărării drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor și de aceea avocatura, ca profesie liberală de interes public a apărut odată cu organizarea socio-politică a statului, cu elaborarea, aplicarea și interpretarea dreptului. Evoluția sa a fost mereu strâns legată de cea a societății, și oricare ar fi

fost restrângerile aduse drepturilor omului în diferite perioade istorice, exercitarea profesiei nu a fost înlăturată, tocmai pentru că exprimă realizarea drepturilor oamenilor într-un stat.

Fiind de esența sa arătarea drepturilor legitime ale membrilor societății prin apărarea lor în pretoriu, cât și în forum, pentru ca toți cetățenii să își cunoască propriul statut în cadrul colectivității din care fac parte, libertatea de exprimare este o condiție intrinsecă, fără de care avocatura nu poate exista și alături de păstrarea secretului profesional, au fost recunoscute din totdeauna ca elemente esențiale ale exercitării profesiei, indiferent de gradul de dezvoltare a societății, de forma de organizare a statului și regimul politic.

Dacă avocatura a fost dintotdeauna o funcție publică ce ține de ordinea de drept a statului, exercitarea în concret a profesiei obligă o profundă înțelegere a societății, a specificului său în fiecare epocă, atât în conținutului reglementărilor juridice, cât mai ales a efectelor produse față de oameni și societate, prin raportarea „binelui individual” la unul general, conceput într-o scară de valori în care omul, cu drepturile și interesele sale legitime, este valoarea supremă, în funcție de care întreg sistemul axiologic se construiește piramidal.

De aceea avocatul este un „tribun” al poporului și tocmai prin specificul profesiei, el a devenit „o voce publică”, exercitând funcții și demnități politice. Astfel, avocatul este un magister al dreptului și un reprezentant al semenilor săi, fiind prezent în revoluțiile sociale, în mișcările de emancipare ale diverselor colectivități, în formele de rezistență ale popoarelor asuprite. Prin pregătirea pe care o are și înțelegerea corectă a societății în care trăiește, el este prezent în legislativul și executivul unui stat, în structurile de putere centrale și locale. Principala sa „armă de luptă” este puterea cuvântului și ascuțimea gândirii, iar cu ajutorul lor se face cunoscut și recunoscut.

Avocatul este un intelectual, un profesionist care știe forța și sensul legilor, dar și nevoile oamenilor în mijlocul cărora trăiește, iar cu priceperea de care dă dovadă se angajează să se facă ascultat și înțeles de cei care acționează în cadrul instituțiilor publice, cu funcții jurisdicționale sau nu, de restul societății în apărarea unui interes public, ce pornește de cele mai multe ori de la respectarea drepturilor și libertăților individuale. Astfel, profesia este o demnitate și o credință, iar de cele mai multe ori ești „singur în fața tuturor”. Atunci îți trebuie minte limpede și gând ascuțit indiferent de situație, abilitatea de a spune adevărul, cu profesionalism și fără a leza pe alții, inclusiv prin folosirea mijloacelor contemporane de a comunica cu oamenii, căci cuvântul tău trebuie auzit în pretoriu și în forum.

■ **Jurnalismul – presa scrisă și audiovizuală**

Jurnalismul a apărut în epoca modernă, odată cu organizarea democratică a unei societăți prospere, în care omul de rând a simțit din ce în ce mai mult să fie informat cu privire la viața cotidiană, evenimentele din țara și localitatea în care trăia. El a evoluat odată cu mijloacele de comunicare în masă și presa scrisă, radio și televizată au început să se adreseze întregii populații, nu doar elitelor, fiind un „bun” de larg consum, al societății contemporane.

Jurnalismul este una dintre cele mai dificile, dar și mai importante meserii. Înainte de toate, jurnalistul este un garant al democrației, ceea ce a și îndreptățit expresia că jurnalismul este „câinele de pază al democrației, a patra putere în stat”. Crezul oricărui jurnalist este de a spune întotdeauna adevărul, fără favoritisme. Ca și avocatul, jurnalistul trebuie să apere drepturile și libertățile omului. Nu poți fi cu adevărat liber dacă nu cunoști ceea ce se întâmplă în jurul tău, și aici intervine rolul crucial al presei: de a informa publicul.

Munca unui jurnalist începe, așadar, de la colectarea informației, care este, după cum am spus, esența jurnalismului. În scrierea unui articol se poate porni de la o banală conferință

de presă (cel mai des în presa de azi) sau de la un alt articol apărut într-un ziar și chiar de la o observație proprie, de la un eveniment trăit pe viu de reporter. În oricare dintre cazuri este absolută nevoie de o documentare amplă. Regula de aur a jurnalismului spune că orice informație trebuie verificată din trei surse. Numai după ce este confirmată, poate să constituie subiectul unei știri. Într-o investigație jurnalistică, reporterul merge și mai departe. Intervievează persoane, adună și compară date, încearcă să obțină, prin mijloace legale și transparente, documente care să-l ajute.

Cu toate datele pe masă, puse cap la cap, începe redactarea. Manualele de jurnalism spun, cu litere îngroșate, că textul scris trebuie să fie, înainte de toate, clar și concis, astfel încât mesajul să ajungă la cititor fără echivoc. În nici un articol pe care îl scrie, jurnalistul nu trebuie să adauge opinii personale și nici să strecoare convingeri proprii.

În Codul Deontologic al Jurnalistului, care a fost adoptat în octombrie 2009 de către 20 de organizații media din țară, se spune clar că jurnalistul nu trebuie să facă parte din nici un partid politic. De aceea, campaniile electorale sunt considerate „probele de foc” pentru jurnaliști, fiindcă este o perioadă în care sunt supuși unor presiuni, intimidări și manipulări de care trebuie să se țină deoparte.

Un exemplu binecunoscut de manipulare a opiniei publice, prin intermediul presei audiovizuale, s-a întâmplat în 2009, în turul doi al alegerilor prezidențiale. Televiziunile de știri din România au preluat și prezentat un filmuleț realizat la Ploiești, în care candidatul Traian Băsescu lovea un copil. Imaginile video au fost analizate ulterior, iar verdictul specialiștilor a fost că filmul a fost trucat.

Jurnalistul, prin modul în care informează cetățenii influențează în mod vădit opinia publică, poate forma convingeri despre fapte petrecute în realitatea cotidiană și astfel, prin intermediul presei scrise și audiovizuală se creează o imagine publică asupra realității sociale dintr-o localitate sau țară. Au rămas în istorie imaginile prezentate în occident, înainte de 1989, despre satele „distruse” și străinii au crezut că localități întregi au fost „rase de pe suprafața pământului”. Venind în țară, după 1990 au văzut că realitatea era alta și au înțeles dimensiunile dezinformării.

Trecând peste astfel de situații, des întâlnite, și care pornesc tocmai de la înțelegerea puterii presei scrise și audiovizuale, jurnalismul este o activitate desfășurată în interes public, ce presupune un anumit grad de profesionalizare a ei și respectarea unor reguli deontologice ce au fost adoptate tocmai pentru a nu fi deturnat de la misiunea sa publică, de informare onestă a cetățenilor, cu privire la fapte de interes public.

□ Cadrul juridic general – comun oricărei activități și profesii

■ Cadrul Constituțional

Reglementarea de ordin constituțional a dreptului fundamental analizat este, în mod necesar, baza normelor cuprinse în legile speciale, care dezvoltă normele în domeniu, în raport de particularitățile diferitelor activități și profesii ce presupun recunoașterea și garantarea prin mijloace juridice specifice, a libertății de expresie.

Libertatea de exprimare, ca drept fundamental, are reglementare expresă în art. 30 din Constituție¹. Privită ca situație juridică ce intră în limbajul poporului român, studiind

¹ „(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile. (2) Cenzura de orice fel este interzisă. (3) Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații. (4) Nici o publicație nu poate fi suprimată. (5) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în

dicționarele explicative lingvistice și juridice, observăm că textul constituțional a fost preluat integral în conținutul său intelectual și astfel, dă sensul noțiunii de libertate de exprimare, ceea ce face ca dispoziția din Constituție să primească și dimensiunea de termen uzual, de referință, în limbajul comun, în comunicarea oamenilor, în orice domeniu. Astfel, acest drept inviolabil privește libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public.

Ca drept fundamental, el este recunoscut oricărei persoane și este o expresie a libertății conștiinței², astfel cum este reglementată în art. 29 alin. 1 și 2 din Legea fundamentală, căci ea se exteriorizează în mod firesc prin libertatea de exprimare, care îi dă viață, prin capacitatea recunoscută persoanei de a-și exprima gândurile, opiniile și credințele, în mod liber, în public, comunicând astfel cu alții, prin viu grai, în scris, prin imagini, sunete sau semne.

În mod intrinsec, libertatea de exprimare presupune recunoașterea cu același rang a dreptului la informație³, astfel cum este consacrat prin art. 31 alin. 1-4 din Constituție, întrucât gândurile și opiniile pe care și le exprimă omul sunt rezultatul prelucrării conform propriei conștiințe și înțelegeri a realității, a informațiilor din mediul înconjurător și față de care persoana manifestă un interes.

Libertatea de exprimare este totodată un drept absolut⁴, în sensul art. 23 alin. 1, ce se completează în conținutul său cu accesul neîngrădit la cultură⁵, în termenii art. 33 alin. 2 din Constituție. Ca orice drept fundamental, ea este garantată în exercitarea sa⁶, în condițiile art. 21 și în limitele date de art. 57 din Constituție⁷, buna-credință și respectarea libertății celorlalți membri ai societății fiind esențiale într-un stat democratic.

---

masă obligația de a face publică sursa finanțării. (6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine. (7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri. (8) Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege”.

² „Libertatea gândirii și a opiniilor, precum și libertatea credințelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credință religioasă, contrare convingerilor sale. Libertatea conștiinței este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc”.

³ „(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit. (2) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal. (3) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau securitatea națională. (4) Mijloacele de informare în masă, publice și private, sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice”

⁴ „Libertatea individuală și siguranța persoanei sunt inviolabile”.

⁵ „Libertatea persoanei de a-și dezvolta spiritualitatea și de a accede la valorile culturii naționale și universale nu poate fi îngrădită”.

⁶ „(1) Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime. (2) Nicio lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept. (3) Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil”.

⁷ „Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți”.

■ **Cadrul juridic civil**

În reglementarea dată de Codului civil de la 1864, libertatea de exprimare era sancționată prin aplicarea dispozițiilor art. 998 cu privire la răspunderea civilă delictuală, în particular cu privire la răspunderea pentru fapta proprie: „Orice faptă a omului, care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșală s-a ocazionat, a-l repara.” Pe această normă cu caracter general s-a bazat practica instanțelor naționale, care au început după 1994 să evoce și jurisprudența CEDO, devenită aplicabilă după aderarea la Convenția din 1950.

Noul Cod Civil, în vigoare din octombrie 2011, a dat o reglementare generală de drept privat libertății de exprimare, care o dezvoltă pe cea constituțională și îi dă o normă materială judecătorului național, în sancționarea dreptului fundamental în discuție.

Sediul materiei îl regăsim în Cartea I-a – Despre persoane, Titlul al II-lea – Persoana fizică, Capitolul II – Respectul datorat ființei umane și drepturilor ei inerente, Secțiunea 3 - Respectul vieții private și al demnității persoanei umane, prin: - art. 70: Dreptul la liberă exprimare⁸, - art. 71: Dreptul la viața privată⁹, - art. 72: Dreptul la demnitate¹⁰, - art. 73: Dreptul la propria imagine¹¹, - art. 74: Atingeri aduse vieții private¹², - art. 75: Limite¹³, - art. 76: Presumția de consimțământ¹⁴,

⁸ (1) Orice persoană are dreptul la liberă exprimare. (2) Exercițarea acestui drept nu poate fi restrânsă decât în cazurile și limitele prevăzute la art. 75.

⁹ (1) Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private. (2) Nimeni nu poate fi supus vreunor imixțiuni în viața intimă, personală sau de familie, nici în domiciliul, reședința sau corespondența sa, fără consimțământul ori fără respectarea limitelor prevăzute la art.75. (3) Este, de asemenea, interzisă utilizarea, în orice mod, a corespondenței, manuscriselor sau a altor documente personale, precum și a informațiilor din viața privată a unei persoane, fără acordul acesteia ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75.

¹⁰ (1) Orice persoana are dreptul la respectarea demnității sale. (2) Este interzisă orice atingere adusă onoarei și reputației unei persoane, fără consimțământul acesteia ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75.

¹¹ (1) Orice persoană are dreptul la propria imagine. (2) În exercitarea dreptului la propria imagine, ea poate să interzică ori să împiedice reproducerea, în orice mod, a înfățișării sale fizice ori a vocii sale sau, după caz, utilizarea unei asemenea reproduceri. Dispozițiile art. 75 rămân aplicabile;

¹² Sub rezerva aplicării dispozițiilor art. 75, pot fi considerate ca atingeri aduse vieții private: a) intrarea sau rămânerea fără drept în locuința sau luarea din aceasta a oricărui obiect fără acordul celui care o ocupă în mod legal; b) interceptarea fără drept a unei convorbiri private, săvârșită prin orice mijloace tehnice, sau utilizarea, în cunoștință de cauză, a unei asemenea interceptări; c) captarea ori utilizarea imaginii sau a vocii unei persoane aflate într-un spațiu privat, fără acordul acesteia; d) difuzarea de imagini care prezintă interioare ale unui spațiu privat, fără acordul celui care îl ocupă în mod legal; e) ținerea vieții private sub observație, prin orice mijloace, în afara de cazurile prevăzute expres de lege; f) difuzarea de știri, debateri, anchete sau de reportaje scrise ori audiovizuale privind viața intimă, personală sau de familie, fără acordul persoanei în cauză; g) difuzarea de materiale conținând imagini privind o persoană aflată la tratament în unitățile de asistență medicală, precum și a datelor cu caracter personal privind starea de sănătate, problemele de diagnostic, prognostic, tratament, circumstanțe în legătură cu boala și cu alte diverse fapte, inclusiv rezultatul autopsiei, fără acordul persoanei în cauză, iar în cazul în care aceasta este decedată, fără acordul familiei sau al persoanelor îndreptățite; h) utilizarea, cu rea-credință, a numelui, imaginii, vocii sau asemănării cu o altă persoană; i) difuzarea sau utilizarea corespondenței, manuscriselor ori a altor documente personale, inclusiv a datelor privind domiciliul, reședința, precum și numerele de telefon ale unei persoane sau ale membrilor familiei sale, fără acordul persoanei căreia acestea îi aparțin sau care, după caz, are dreptul de a dispune de ele.

¹³ Nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în această secțiune atingerile care sunt permise de lege sau de convențiile și pactele internaționale privitoare la drepturile omului la care România este parte. (2) Exercițarea drepturilor și libertăților constituționale cu bună-credință și cu respectarea pactelor și convențiilor internaționale la care România este parte nu constituie o încălcare a drepturilor prevăzute în prezenta secțiune.

¹⁴ Când însuși cel la care se referă o informație sau un material le pune la dispoziția unei persoane fizice ori persoane juridice despre care are cunoștință că își desfășoară activitatea în domeniul informării publicului, consimțământul pentru utilizarea acestora este prezumat, nefiind necesar un acord scris.

art. 79 Respectul datorat persoanei și după decesul său¹⁵. Prin consacrare expresă a tuturor acestor drepturi personale nepatrimoniale, ce țin de viața și demnitatea persoanei, legiuitorul a arătat atât sensul și conținutul juridic al drepturilor subiective ocrotite, cât și limitele exercitării acestora, în consonanță deplină cu sensul european al noțiunilor, astfel cum a fost dezvoltat prin jurisprudența CEDO.

Reglementarea Noului Cod civil în materie este continuată de dispozițiile cuprinse în Titlul V ale aceleiași Cărți, art. 252 – art. 256 cu privire la – Apărarea drepturilor nepatrimoniale, arătând care sunt mijloacele de apărare prin care este ocrotită personalitatea umană și drepturile personale nepatrimoniale inerente persoanei, precum și măsurile provizorii ce pot fi luate în apărarea acestor drepturi, cât și pentru restabilirea integrității memoriei persoanei fizice.

Noul Cod civil român, cu siguranță cel mai modern din Europa, este în concordanță deplină cu toate dezlegările de drept date prin jurisprudența CEDO, astfel încât un comentariu pe articole (pe care nu ne propunem să facem în prezent) este indisolubil legat de aceasta și îl întregeste în privința sferei de cuprindere a fiecăreia dintre normele din dreptul intern evocat.

■ **Dispoziții de drept penal**

Noul Cod Penal, a extins reglementarea ce vizează exercitarea libertății de exprimare a persoanei. Legea nouă privește atât un subiect necalificat pentru fapte, în parte noi, ceea ce înseamnă că subiecte de drept pot fi profesioniștii din ambele domenii – avocați și jurnaliști, iar pe de altă parte privește și o nouă incriminare în legătură cu înfăptuirea justiției, cu subiecte calificate, printre cei vizați de conduita sancționată pot fi și avocații.

În strânsă legătură cu dreptul la informare a sancționat fapte precum sunt cele prevăzute de: art. 303 – Divulgarea informațiilor secrete de stat¹⁶, art. 304 – Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, art. 305 – Neglijența în păstrarea informațiilor, art. 404 – Comunicarea de informații false, art. 407 – Divulgarea secretului care periclitează securitatea națională, toate privind subiecte de drept calificate, prin atribuțiile profesionale.

În funcție de informațiile care le primește de la clientul său, în raport de particularitățile litigiului, și avocatul, în exercitarea profesiei poate fi vizat de această reglementare, care este însoțită și de obligația specifică a păstrării secretului profesional. Avem în vedere astfel, disp. art. 303 alin. 2 și 3 NCP, legiuitorul făcând trimitere la noțiunea de „public”, astfel cum este definită la art. 176, ca noțiune de drept comun¹⁷.

Dacă în misiunea sa de investigare a realității, jurnalistul ajunge să obțină documente dintre cele avute în vedere de art. 303, dispozițiile alin. 2 și 3 îi sunt de asemenea aplicabile.

NCP arată și limite ale exercitării acestei libertăți prin: art. 368 – Instigarea publică, art. 369 – Incitarea la ură sau discriminare, art. 371 – Tulburarea liniștii și ordinii publice,

¹⁵ Memoria persoanei decedate este protejată în aceleași condiții ca și imaginea și reputația persoanei aflate în viață.

¹⁶ (1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de stat, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. (2) Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (3) Persoana care deține un document ce conține informații secrete de stat, care poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, nu se pedepsește dacă predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă.

¹⁷ Prin termenul public se înțelege tot ce privește autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică.

art. 208 – Hărțuirea, art. 224 – Violarea de domiciliu, art. 225 – violarea sediului profesional¹⁸, art. 226 – Violarea vieții private¹⁹, fapte ce au fost reglementate și în trecut, în concordanță cu art. 57 din Constituție.

Dintre infracțiunile enunțate, libertatea de exprimare, atât a avocaților cât și a jurnaliștilor, le poate fi încălcată prin faptele incriminate de art. 224 și art. 225 NCP, după cum, pe de altă parte, în investigațiile lor, jurnaliștii pot fi acuzați de săvârșirea faptei prevăzută de art. 226 NCP, de principiu, o graniță între libertatea de exprimare și dreptul la viață privată fiind greu de stabilit.

În acest sens, în anul 1970, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat o Rezoluție²⁰, ce conține o declarație privind *mass media* și drepturile omului, care, pornind de la prevederile Convenției referitoare la dreptul la viață privată, protejat prin art. 8 și libertatea de exprimare, consacrată prin art. 10, conține măsuri de responsabilizare a presei, întrucât „există o zonă în care exercitarea dreptului la libertatea de informare și la libertatea de exprimare ar putea ajunge în conflict cu dreptul la viață privată protejat de articolul 8 din Convenția asupra drepturilor omului. Exercițarea primului drept nu trebuie să fie permisă prin distrugerea existenței celui de-al doilea”²¹. Declarația se încheie cu recomandarea adresată statelor de a implementa în dreptul intern un drept la acțiune împotriva persoanelor responsabile de încălcarea dreptului la viață privată, care trebuie să se bucure de o protecție efectivă.

Continuând cu dispozițiile Noului Cod Penal, dorim să evidențiem că dintre infracțiunile care aduc atingere domiciliului și vieții private, o importanță deosebită pentru exercitarea profesiei de avocat o are fapta ce privește Divulgarea secretului profesional – art. 227. „(1) *Divulgarea, fără drept, a unor date sau informații privind viața privată a unei persoane, de natură să aducă un prejudiciu unei persoane, de către acela care a luat cunoștință despre acestea în virtutea profesiei ori funcției și care are obligația păstrării confidențialității cu privire la aceste date, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă. (2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate*”.

¹⁸ (1) *Pătrunderea fără drept, în orice mod, în oricare dintre sediile unde o persoană juridică sau fizică își desfășoară activitatea profesională ori refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (2) În cazul în care fapta este săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amendă. (3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.*

¹⁹ (1) *Atingerea adusă vieții private, fără drept, prin fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane aflate într-o locuință sau încăpere ori dependință ținând de aceasta sau a unei convorbiri private se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă. (2) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a sunetelor, convorbirilor ori a imaginilor prevăzute în alin. (1), către o altă persoană sau către public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. (4) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită: a) de către cel care a participat la întâlnirea cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, dacă justifică un interes legitim; b) dacă persoana vătămată a acționat explicit cu intenția de a fi văzută ori auzită de făptuitor; c) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni; d) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.*

²⁰ Rezoluția 428/1970 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, <http://www.assembly.coe.int/ASP/>.

²¹ „There is an area in which the exercise of the right of freedom of information and freedom of expression may conflict with the right to privacy protected by Article 8 of the Convention on Human Rights. The exercise of the former right must not be allowed to destroy the existence of the latter. The right to privacy consists essentially in the right to live one's own life with a minimum of interference. It concerns private”.

În condițiile noii reglementări penale, păstrarea secretului profesional, văzută de Statutul profesiei de avocat ca un principiu fundamental ce guvernează exercitarea profesiei – art. 1 alin. 2 Statut, principiu ce este de ordine publică – art. 8 alin. 1 Statut, primește o întărire sub aspectul caracterului imperativ și de ordine publică pentru societate în general, fiind privit ca o infracțiune ce ocrotește viața privată a persoanei și care se opune în mod categoric libertății de exprimare, aducându-i limitare expresă, ce nu poate primi derogări.

Legiuitorul a adus noi limite libertății de exprimare, în strânsă legătură cu exercitarea profesiei de avocat și prin prevederea faptelor ce constituie Infracțiuni contra înfăptuirii justiției: – art. 271. Obstrucționarea justiției²², – art. 272. Influențarea declarațiilor²³, – art. 276. Presiuni asupra justiției²⁴, – art. 277. Compromiterea intereselor justiției²⁵.

Sub imperiul noii reglementări, libertatea de exprimare a avocaților, în susținerea intereselor legitime ale clienților impune un permanent autocontrol în privința afirmațiilor făcute în public și o cântărire a mijloacelor de comunicare cu publicul folosite pentru a avea câștig de cauză, astfel încât reglementarea specială prevăzută de Statut și Codul deontologic privind exercitarea profesiei de avocat primesc forță coercitivă sub sancțiunea legii penale. În cazurile practice ce vor fi dezvoltate de instanțe în aplicarea noii reglementări, granița dintre libertatea de exprimare și înfăptuirea justiției vor fi date de principiul proporționalității, cântărindu-se în ce măsură mijlocul folosit – sancțiunea penală întrece sau nu scopul urmărit.

---

²² (1) Persoana care, fiind avertizată asupra consecințelor faptei sale: a) împiedică, fără drept, organul de urmărire sau instanța să efectueze, în condițiile legii, un act procedural; b) refuză să pună la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului-sindic, în tot sau în parte, datele, informațiile, înscrisurile sau bunurile deținute, care i-au fost solicitate în mod explicit, în condițiile legii, în vederea soluționării unei cauze, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă. (2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal.

²³ (1) Încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni. (2) Nu constituie infracțiune înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea.

²⁴ Fapta persoanei care, pe durata unei proceduri judiciare în curs, face declarații publice nereale referitoare la săvârșirea, de către judecător sau de organele de urmărire penală, a unei infracțiuni sau a unei abateri disciplinare grave legate de instrumentare a respectivei cauze, în scopul de a le influența sau intimida, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

²⁵ (1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. (2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimiteră în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă. (3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă. (4) Nu constituie infracțiune fapta prin care sunt divulgate ori dezvăluite acte sau activități vădit ilegale comise de autorități într-o cauză penală.

□ Jurisprudența instanțelor specializate în libertăți fundamentale

■ Jurisprudența Curții Constituționale

Analizând jurisprudența Curții Constituționale, observăm că, de la început, cu privire la dreptul fundamental prevăzut art.30 din Constituție, a fost făcută o analiză complexă, prin raportare la Constituție, Convenția europeană a drepturilor omului și principiul proporționalității.

Curtea, consacrand inviolabilitatea libertății de exprimare, a precizat în același timp aceasta nu are caracter absolut și, în consonanță cu prevederile art. 10 alin. 2 din Convenție, primește și limite juridice. Astfel, stabilirea prin lege a unor restricții sau sancțiuni, sunt măsuri compatibile cu libertatea de exprimare, dacă respectă condițiile impuse de dreptul european, fiind de principiu recunoscut că: „unei obligații de ordin constituțional, trebuie să-i corespundă o sancțiune legală, în cazul nerespectării sale”. (*Decizia nr. 51/1999 și Decizia nr. 205/2000*).

Astfel de limite legale sunt date de „respectarea demnității, onoarei, vieții particulare a persoanei și a dreptului la propria imagine” (*Decizia nr. 183/2004*), Curtea arătând că stabilirea limitelor exercitării unui drept sau a unei libertăți poate fi făcută de legiuitor cu respectarea dispozițiilor art. 53 din Constituție, și implicit, cu respectarea criteriului proporționalității.

În același sens este și jurisprudența sa mai veche, în care se afirmă că: „investirea cetățeanului cu o funcție publică atrage nu numai exigențe sporite din partea acestuia, dar și necesitatea unei protecții juridice speciale, întrucât reputația unei asemenea persoane se răsfrânge indirect asupra prestigiului autorității în numele căreia acționează în cadrul legal al atribuțiilor cu care a fost investită.” (*Decizia nr. 140/1996*).

Analizând, în lumina principiului proporționalității, limitele ce pot fi aduse libertății de exprimare, Curtea constată că aceasta este susceptibilă de a primi dreptul la replică, privit ca „un raport echitabil între informația pretinsă defăimătoare și replica dată acestei informații” (*Decizia nr.8/1996*), întrucât este protejat, de asemenea, un drept fundamental, consacrat constituțional, dreptul persoanei la propria imagine (*Decizia nr. 54/2000*). Pe de altă parte, Curtea arată că protecția moralei publice constituie unul dintre scopurile legitime care justifică restrângerea libertății de exprimare, prin filtrul de proporționalitate, fiind o „măsură restrictivă necesară într-o societate democratică” (*Decizia nr. 19/2005*).

Examinând cazul de denunț calomnios prin prisma libertății de exprimare, Curtea arată că: „Accesul liber la justiție, consacrat prin art. 21 din Constituție, ca drept fundamental, trebuie exercitat cu bună-credință, potrivit art. 57 din Legea fundamentală, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți”. Ori „denunțarea calomnioasă presupune cunoașterea de către denunțător a caracterului mincinos al denunțării, prin care se aduce atingere înlăptuirii justiției și demnității persoanei învinuite pe nedrept. Dacă făptuitorul a fost într-o eroare evidentă asupra situației de fapt, denunțul său, chiar dacă ar cuprinde afirmații vexatorii la adresa unei persoane, nu poate constitui temei pentru tragerea la răspundere penală”. (*Decizia nr. 680/2011*).

Cu privire la activitatea judecătorilor, Curtea constată că „imparțialitatea justiției și independența judecătorilor beneficiază de protecția legii civile interne, sub două forme. În primul rând, cea prevăzută de Legea nr. 317/2004” iar a doua formă de protecție este cea prevăzută de dispozițiile Codului Civil, „care consacră răspunderea civilă delictuală, potrivit căreia orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane; orice prejudiciu dă dreptul la reparație” (*Decizia nr.629/2014*).

Curtea constată că „libertatea de exprimare este inviolabilă. Ea nu poate însă prejudicia

demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine. Limitele libertății de exprimare, prevăzute în art. 30 alin.6 din Constituția României, concordă întru totul cu noțiunea de libertate, care nu este și nu poate fi înțeleasă ca un drept absolut. Concepțiile juridico-filozofice promovate de societățile democratice admit că libertatea unei persoane se termină acolo unde începe libertatea altei persoane. În acest sens, art. 57 din Constituție prevede expres obligația cetățenilor români, cetățenilor străini și apatrizilor de a-și exercita drepturile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți. O limitare identică este prevăzută în art. 10 paragraful 2 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în conformitate cu care „Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru [...] protecția reputației sau a drepturilor altora”. (*Decizia nr. 629/2014*).

Extrapolând, considerentele de drept care privesc activitatea judecătorilor, ele sunt aplicabile pe deplin și profesiei de avocat și sunt în concordanță cu Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, Statutul profesiei de avocat, actele de interpretare date de Consiliul UNBR și Codul deontologic al avocatului român, în concordanță cu Codul deontologic al avocaților din Uniunea Europeană.

■ **Jurisprudența CEDO**

De aproape o jumătate de secol, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a furnizat instanțelor naționale și publicului larg o vastă jurisprudență ce pornește de la conținutul art. 10 din Convenție care arată că: *(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare. (2) Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.*

Jurisprudența bogată este dată de conținutului reglementării, ce privește consacrarea unui drept fundamental unanim recunoscut într-un stat democratic și de arătarea limitelor exercitării lui, date de incidența altor drepturi fundamentale sau norme de ordine publică ce privesc organizarea statală, cum sunt dreptul la viață privată, la informare, independența puterii judecătorești, păstrarea secretului profesional, morala și sănătatea publică, securitatea națională etc.

Curtea a afirmat în mod constat că „Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale societății democratice, una dintre condițiile primordiale ale progresului său și ale dezvoltării individuale.” (CEDO, 1976, *Handyside c. Regatului Unit*).

În literatura de specialitate s-a subliniat că „libertatea de exprimare este fundamentul esențial al unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului și fericirii fiecăruia. Prin urmare, statul are atât o obligație negativă, cât și una pozitivă: nu numai că trebuie să nu împiedice libertatea de exprimare, dar trebuie să și asigure exercitarea efectivă și concretă a acesteia. Orice persoană trebuie să își poată exprima opiniile fără a se teme în vreun fel.” (Jean-François Renucci, *Tratat de drept european al drepturilor omului*, Editura Hamangiu, 2009, București, p.174).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut că suntem în fața unui „domeniu deosebit de sensibil iar orice atingere adusă acestei libertăți se poate dovedi periculoasă, oricare ar fi motivațiile acesteia, deoarece întotdeauna pot exista efecte nedorite. Cea mai importantă problemă este protecția libertății de exprimare împotriva ingerințelor din partea autorităților publice”. (CEDO, 1998, *Lehideux și Isorni*).

Examinând diverse cauze cu care fusese sesizată, Curtea a observat că art. 10 din Convenție poate fi încălcat printr-o serie de măsuri împotriva persoanelor care și-au exercitat această libertate, măsuri ce sunt o ingerință din partea autorităților publice, prin: acțiuni civile și penale, confiscarea de bunuri, refuzul de a da autorizație unor publicații ori posturi de televiziune, interdicția de difuzare a unor informații. Astfel de situații, pentru a fi reținute ca o încălcare a art.10 din Convenție pun în discuție noțiunea de „îndatoriri și responsabilități” pe care le presupun diversele activități profesionale, cum este cazul jurnaliștilor și al funcționarilor publici (CEDO, 1994, *Jersild c. Danemarcei*; CEDO, 2013, *Niculescu-Dellakeza c. României*) sau persoanele ce acționează în cadrul unor organizații neguvernamentale (CEDO, 1999, *Erdogdu și Ince c. Turciei*).

Totodată, Curtea a precizat că, prin măsurile luate de stat privind reglementarea diverselor activități, trebuie să existe un just echilibru între interesul general și interesele individuale, fiind „obligația statului de a proteja libertatea de exprimare în cadrul profesional” (CEDO, 2000, *Fuentes Bobo c. Spania*).

Astfel, referindu-se la protecția oferită jurnaliștilor care dezbat probleme de interes public, precum și la limitele criticii acceptabile, Curtea a arătat că ele sunt mai largi decât în privința funcționarilor publici ori politicienilor (CEDO, 2009, *Ieremiov c. României*; CEDO, 2013, *Bugan c. României*), iar această apreciere considerăm că subzistă și în situația libertății de exprimare ce trebuie recunoscută avocatului, în susținerea unui interes public. De fapt, în acest sens este și judecata de valoare pe care o face Curtea în cauza *Morice c. Franța*, soluție care a deschis analiza prezentă.

Analizând cauza *Morice contra Franța*, Profesorul Corneliu Bârsan, fost judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului arată că, în cazul activităților profesionale „libertatea de exprimare presupune și exprimarea unor judecăți de valoare – care pot să fie de o anumită gravitate, oamenii politici, de exemplu, fiind supuși unui anumit control și putându-se face, la adresa lor, anumite aprecieri care să le depășească pe cele referitoare la un om obișnuit”, dar și aceste judecăți de valoare „trebuie să aibă la bază anumite elemente de fapt, anumite elemente factuale ... nu să fie simple fantezii” (*Conferința organizată de Societatea Civilă de Avocați „Zamfirescu Racoți & Partners”*, București, 19 mai 2015).

Pentru a nu fi o încălcare a principiului libertății de exprimare, restrângerile aduse de autorități exercițiului acestui drept fundamental trebuie să fie prevăzută expres de lege, într-o formă identificabilă, precisă și accesibilă iar „nivelul de precizie al legislației interne depinde considerabil de conținutul instrumentului juridic în cauză, de domeniul de reglementare și de numărul și statutul celor cărora li se adresează” (CEDO, 1999, *Rekvenyi c. Ungariei*).

Totodată, restrângerea trebuie să aibă un scop legitim, ocrotind interese și valori fundamentale precum siguranța națională, integritatea teritorială, siguranța publică, sănătatea și morala publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, reputația și drepturile altora, împiedicarea divulgării de informații confidențiale, autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești. În mod cumulativ cu primele două condiții, Curtea a arătat că restrângerea trebuie să fie necesară, ea răspunzând „unei nevoi sociale imperioase” (CEDO, 1976, *Handyside c. Regatului Unit*; CEDO, 2007, *Boldea c. România*).

Sub incidența art. 10 din Convenție intră atât conținutul informațiilor transmise, cât și mijloacele de transmitere sau de captare a acestora, deoarece orice restricție adusă acestora atinge dreptul de a primi și comunica informații (CEDO, *Autronic c. Elveției*) și modul lor de difuzare (CEDO, *Oberschilck c. Austriei*) sau forma de exprimare (CEDO, *Nikula c. Finlandei*).

După cum arăta și fostul Președinte al Curții de la Strasbourg, Jean Paul Costa (*Conferința de la Colegiul Franco – Român de Studii Europene*, București, 2003), libertatea de exprimare a devenit o libertate puternic apărată, chiar supraapărată în materie politică (CEDO, 1986, *Lingens c. Austria*; CEDO, 1995, *Piermont c. Franța*; CEDO, 2001, *Jerusalem c. Austria*) și privind presa (CEDO, 1979, *Sunday Times (1) c. Regatul Unit*; CEDO, 1994, *Jersild c. Danemarca*; CEDO, 1997, *De Haes și Gijssels c. Belgia*; CEDO, 1999, *Fressoz și Roire c. Franța*; CEDO, 2000, *Bergens Tidende și alții. c. Norvegia*; CEDO, 2004, *Cumpănă și Mazăre c. România*), ce intră în mod inevitabil în „conflict” cu alte libertăți, cum sunt dreptul la informare și dreptul la viața privată, iar pentru Curte cel mai dificil este de tranșat în cazul „conflictele de libertate”, care ridică probleme mai sensibile decât sunt cele date de conflictele dintre „libertate și ordine publică”.

■ **Avocatura - misiune de interes public, reglementarea dată de Legea nr. 51/1995**

Din dispozițiile Legii nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, se observă cu multă claritate caracterul de interes public evocat, întrucât la art.1 se arată că „Profesia de avocat este liberă și independentă, cu organizare și funcționare autonome, în condițiile prezentei legi și ale statutului profesiei”. Aceste dispoziții se completează cu cele cuprinse la art.2 „În exercitarea profesiei avocatul este independent și se supune numai legii, statutului profesiei și codului deontologic”, alin. 2 al aceluiași articol dispunând că „Avocatul promovează și apără drepturile, libertățile și interesele legitime ale omului”, normă generală ce este completată de cea relativă la arătarea în concret a modalităților prin care această activitate se realizează în societate, cuprinsă în alineatele subsecvente al art. 2, completate de dispozițiile art. 3.

Realizarea unei funcții și misiuni de interes public, general cetățenesc, și prin aceasta de consolidare a statului de drept este întărită prin dispozițiile art. 2 alin. 5, care arată că „În exercitarea dreptului de apărare avocatul are dreptul și obligația de a stăruii pentru realizarea liberului acces la justiție, pentru un proces echitabil și într-un termen rezonabil”, normă de drept intern în concordanță cu cel european, care exprimă stadiul comun de dezvoltare a societății prezente. Ea se completează cu cea cuprinsă în art.4, care arată expres că „În exercitarea profesiei și în legătură cu aceasta avocatul este protejat de lege”, dispoziție ce ocrotește profesia tocmai în realizarea funcției publice de aflare a adevărului, o susținere a drepturilor și libertăților legitime ale omului.

Reglementarea dată prin lege este completată cu cea din Statutul profesiei de avocat, conform căruia, principiul libertății și cel al secretului profesional sunt principii fundamentale (art. 1 alin. 2) ce guvernează exercitarea sa.

Secretul profesional este de ordine publică (art. 8 alin. 1 Statut) și în acest sens libertatea de exprimare este limitată în exprimarea sa de păstrarea secretului profesional. Susținerea în public a drepturilor și intereselor clientului se face în limitele date de art. 9, care prin conținutul reglementării îl protejează pe client de avocat cu privire la informațiile cunoscute de acesta și astfel, crește și mai mult responsabilitatea avocatului în privința afirmațiilor publice făcute în susținerea drepturilor și intereselor clientului său.

În exercitarea profesiei sale, avocatul este responsabilizat sub un dublu aspect: pe de o parte de principiile de ordine publică ce guvernează profesia, iar pe de altă parte de rolul pe care îl are în realizarea actului de justiție, ca participant, în calitatea de profesionist al

dreptului și nu simplu martor. În acest sens, art. 11 din Statut arată că „În raporturile cu instanțele judecătorești, cu Ministerul Public, cu celelalte autorități și instituții publice, cu persoanele juridice și persoanele fizice cu care vine în contact, avocatul este dator să aibă un comportament demn, civilizată și loial”. Precizarea subliniază rolul avocatului în realizarea dreptului într-un stat și îl conștientizează în privința imaginii pe care o produce în societate.

■ **Libertatea presei – misiune de interes public**

Dispozițiile privitoare la presă sunt întregite de normele speciale conținute în Legea nr. 3/1974, astfel cum a fost modificată prin O.G. nr. 53/2000 privind presa, Legea nr. 504/2002 privind audiovizualul, Decizia nr. 220/2011, cu modificările ulterioare – Codul audiovizual, act emis de Consiliul Național al Audiovizualului (CNA), acte normative ce conțin, printre altele, dispoziții privitoare la protecția demnității umane și a dreptului la propria imagine²⁶ (Titlului III din Cod) și cele privitoare la dreptul la replică (Titlului IV), fiind prevăzute norme substanțiale și de procedură, la care instanțele naționale au făcut apel în soluționarea cauzelor.

Pe 3 mai, de Ziua Internațională a Libertății Presei, președintele Klaus Iohannis posta, pe Facebook, un mesaj în care spunea că o presă liberă contribuie la consolidarea democrației și la dezvoltarea societății.

Un raport FreeEx²⁷ privind libertatea presei în România între 2014 și 2015, realizat de organizația Active Watch, arată, totuși, că, pe de o parte sunt mulți jurnaliști care abdică de

²⁶ Art. 30: *Furnizorii de servicii media audiovizuale au obligația să respecte drepturile și libertățile fundamentale ale omului, viața privată, onoarea și reputația, precum și dreptul la propria imagine.*

²⁷ Principalele probleme reținute de Raport sunt: - Transformarea presei în instrument de propagandă politică a fost mai vizibilă ca oricând, mai ales în contextul unui an electoral. - Campania electorală a fost marcată de partizanate fățișe ale televiziunilor de știri, însoțite de manipulări, dezinformări, atacuri la persoană și de exploatarea sensibilităților naționale și religioase. - Mass-media au fost din nou folosite de unii patroni pentru a pune presiune pe justiție. - Acțiunile justiției au expus legăturile corupte dintre mass-media, mediul politic și cel de afaceri. Unele dintre acestea sunt specifice crimei organizate. - Au apărut noi cazuri de corupție în presă de care se fac vinovați patroni, administratori de presă, dar și jurnaliști. Patroni și finanțatori de presă au fost arestați pe bandă rulantă pentru fapte de corupție sau evaziune fiscală. - S-au înregistrat noi cazuri de jurnaliști inculpați sau condamnați pentru mită sau șantaj. - Un jurnalist s-a deconspirat ca agent sub acoperire al unor servicii de informații, iar directorul SRI, George Maior, a confirmat existența acestor agenți infiltrați în redacții. - „Campionii” insultelor și amenințărilor la adresa jurnaliștilor au fost, din nou, demnitarii. - A explodat numărul insultelor între oamenii din presă apropiați taberelor politice. - Un jurnalist a fost bătut, jignit și înjurat de polițiști în interiorul unei secții de poliție din centrul Capitalei, chiar în timp ce documenta un subiect despre abuzurile polițiștilor. - Mai mulți reporteri au fost bruscați sau insultați în timpul unor proteste de stradă. - Unele instituții ale statului impun tarife exagerate pentru documentele de interes public eliberate, restricționând accesul la informații de interes public. - Instanțele au stabilit că televiziunea și radioul public sunt sub incidența Legii accesului la informații de interes public. - Criza economică a continuat să afecteze piața de media, fiind coroborată cu problemele penale ale unor patroni/finanțatori de presă. - Condiția jurnalistului a devenit și mai precară, pe fondul disponibilizărilor, întârzierilor salariale, insolvențelor în care se află o parte semnificativă a presei. - Încrederea publicului în mass-media continuă să scadă. Electoratul pare să se fi îndreptat masiv spre surse alternative de informare, cum ar fi mediile online, fie ele de tip mainstream sau alternativ, fie către social media. - CNA s-a discreditat în ochii publicului din cauza proastei funcționări, a timidității cu care sancționează încălcarea legii, a conflictelor interne între membri, a prestației Președintei instituției și a problemelor penale care o vizează și pe încă o membră. - CNA nu a funcționat în perioada campaniei electorale pentru alegerile prezidențiale din lipsă de cvorum, partidele parlamentare nemanifestând interes pentru desemnarea rapidă a unor noi membri. - Numărul de litigii civile pare să fi crescut în ultimul timp, în special după adoptarea noului Cod civil. Campioni absoluți la numărul de procese în calitate fie de reclamant fie de pârât sunt grupul Intact și (foști și actuali) angajați ai acestuia. - Instanțele au început să oblige la publicarea de scuze. Alte măsuri, care pot fi considerate disproporționate, sunt: obligarea la publicarea unor hotărâri judecătorești integrale (ceea ce implică logistică și costuri nerealiste) și obligarea la ștergerea unor articole din mediul on-line.

la codul deontologic și standardele impuse de profesie. Este de notorietate cazul jurnalistului Robert Turcescu care și-a deconspirat apartenența la un serviciu de informații, fapt care încalcă grav Codul deontologic al jurnalismului. Pe de altă parte întâlnim destul de multe cazuri în care presa a fost supusă unor presiuni care au venit din partea autorităților. În respectivul raport, este amintit și cazul primarului Craiovei, Lia Olguța Vasilescu, care a solicitat, în aprilie 2015, înregistrarea denumirii „Craiolguța” la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci (OSIM), astfel încât presa să nu mai poată utiliza această titlatură ce reprezintă o aluzie la legăturile dintre primar și echipa de fotbal SC Universitatea Craiova. Într-un mesaj publicat pe Facebook, Lia Olguța Vasilescu a postat că nu va mai permite folosirea în presă a denumirii „Craiolguța”, odată ce va deține drepturile asupra mărcii.

Presa se bucură însă de o creștere în topul încrederii românilor. În cel mai recent sondaj, care a fost realizat de INSCOP și publicat de Agerpres, mass-media este poziționată pe un merituos loc trei, la categoria instituții social-private, înaintea ei fiind Biserica și Universitatea. Sondajul a fost realizat în perioada 10-15 septembrie 2015, pe un eșantion de 1.085 persoane și a fost reprezentativ pentru populația României de 18 ani și peste 18 ani. Eroarea maximă admisă a datelor a fost de plus/ minus 3%, la un grad de încredere de 95%. Metoda folosită a fost cea a sondajului de opinie pe baza unui chestionar aplicat de operatorii de interviu la domiciliul respondenților. În concluzie, presa s-a bucurat de o susținere din partea intervievaților de 34,5%, în creștere față de luna iulie când a obținut 31,9% din încrederea românilor.

□ Concluzii

Avocatul este un intelectual, un profesionist al dreptului, care știe forța și sensul legilor, apărând în pretoriu drepturile și libertățile oamenilor, care de cele mai multe ori îmbracă forma apărării unui interes public.

Libertatea de exprimare este o condiție intrinsecă a profesiei de avocat și ea își are temeiuri generale și specifice, date Constituție, Codul civil și Codul penal, Legea nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat, Statutul profesiei de avocat și acte interne ale organelor profesiei, atât în sensul consacării și garantării ei, cât și al limitelor exercitării sale, astfel cum acestea au fost arătate de jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Statutul profesiei de avocat este guvernat de principiile libertății și păstrării secretului profesional, norme de ordine publică, întărite astfel de legea penală.

Din rolul pe care îl are, de participant instituțional la actul de justiție, astfel cum a subliniat și Curtea Europeană de la Strasbourg, „problema libertății de expresie este legată de independența profesiei de avocat, crucială pentru funcționarea eficientă a administrării echitabile a justiției” (CEDO, 2015, *Morice c. Franța*). „O limită privitoare la libertatea de expresie a unui avocat al apărării” (Corneliu Bârsan, *Conferința ...*) este o excepție, de strictă interpretare și aplicare, pentru că numai astfel ea poate fi primită ca necesară într-o societate democratică.

Pentru judecățile de valoare pe care le face publice în susținerea cauzei clientului său, ca profesionist al dreptului și participant la actul de justiție, căruia îi incumbă obligația păstrării secretului profesional, avocatul trebuie să se sprijine pe fapte și să își exercite libertatea de expresie cu bună-credință, cu atât mai mult cu cât îi este recunoscută „îndatorirea de a apăra cu zel interesele clienților săi”, iar atunci când pune în discuție o problemă de interes public, susținerile sale se bucură de protecția dreptului fundamental garantat de Constituție și art. 10 din Convenția europeană a Drepturilor Omului.

Astfel cum au reținut și organele de conducere ale profesiei²⁸, cuvântul unui avocat se bazează de fapt pe obligația de informare; ca și jurnaliștii, avocații sunt la rândul lor „paznici ai democrației”. Orice avocat este custodele cuvântului clientului său. Marja libertății de exprimare în cazul avocaților trebuie să rămână la fel de amplă ca și cea a jurnaliștilor. Trebuie să se ia în considerare constrângerile la care sunt supuși avocații pentru realizarea apărării efective și complete a clienților lor și atenția crescută din partea presei, care este din ce în ce mai curioasă și mai profundă în cadrul investigațiilor jurnalistice. Avocații trebuie să beneficieze de imunitate atunci când comentariile lor, indiferent cât de dure, sunt făcute în apărarea intereselor clienților lor.

Orice tentative de restricționare a dreptului avocatului de a-și exprima opiniile trebuie cenzurată exclusiv din perspectiva criteriului subordonării declarațiilor avocatului interesului apărării formulate pentru clientul sau. Când un dosar ajunge în atenția publică, este responsabilitatea avocatului să continue să apere clientul respectiv, realizând toate procedurile ad hoc necesare sau adăugând propria sa voce „furtunii mediatică”. Acesta numai este doar un drept, ci și o obligație a avocatului care este strâns legată de poziția sa, indiferent dacă speța respectivă a devenit cunoscută înainte de orice audiere publică.

Avocații au dreptul de a critica decizia instanței și de a comunica orice critică pe care clienții lor ar putea să o aducă dacă aceasta vizează corecta funcționare a sistemului judiciar deoarece funcționarea puterii judecătorești constituie o chestiune de interes public. Coexistă obligația judecătorului de a fi discret și libertatea cuvântului în cazul avocatului. Principiul exprimării libere a avocatului nu împiedică în niciun fel independența și autoritatea sistemului de justiție.

Constante ale profesiei exclud aplicarea unei sancțiuni împotriva unui avocat pentru exercitarea libertății de expresie deoarece sancționarea poate avea repercusiuni directe (proceduri disciplinare) sau indirecte (în materie de imagine sau încredere acordată de public și de clienții acestora, spre exemplu) asupra activității profesionale a avocatului. Realitatea demonstrează că avocații trebuie să se lupte cu situații ce impun informarea corectă a publicului prin avocat când dosarele atrag atenția presei. În dosare sensibile și de profil ridicat, în special în cele care sunt în joc rațiuni de Stat, avocații nu au adesea altă opțiune decât să-și exprime public îngrijorările legate de împiedicarea bunei desfășurări a procedurilor. În astfel de dosare, avocații trebuie să aibă aceeași libertate a cuvântului și de exprimare ca și jurnaliștii. Restricționarea libertății de expresie a acestora îi împiedică să contribuie la administrarea corespunzătoare a actului de justiție și la asigurarea încrederii publice în acesta.

Acest rol special al avocaților, în calitate de profesioniști independenți, în administrarea actului de justiție presupune o serie de îndatoriri, în special referitoare la conduita acestora. Pentru ca publicul să aibă încredere în administrarea actului de justiție, trebuie să aibă încredere și în capacitatea avocaților de a asigura o reprezentare eficientă.

Statutul specific al avocaților le conferă o poziție centrală în administrarea actului de justiție ca intermediar între publicul larg și instanțele de judecată. Prin urmare, ei joacă un rol-cheie în a se asigura că instanțele de judecată, a căror misiune este fundamentală într-un stat de drept, se bucură de încrederea publicului.

Avocații ocupă o poziție cheie în administrarea actului de justiție deoarece profesia de avocat este piatra de temelie a unei societăți democratice. Libertatea de exprimare a avocatului este de esența profesiei de avocat, deoarece avocatul trebuie să fie în măsură să-și îndeplinească profesia fără restricții.

²⁸ Comunicat dat de Consiliul U.N.B.R., publicat pe site-ul oficial.

Libertatea de exprimare a avocaților trebuie să contribuie la menținerea autorității și imparțialitatea puterii judecătorești. Respectul față de colegii de breaslă și respectul pentru statul de drept precum și contribuția pentru o bună administrare a justiției impun abținerea de la critici abuzive față de colegi, a judecătorilor individuali și a procedurilor și hotărârilor judecătorești. Avocații nu pot fi puși însă pe picior de egalitate cu jurnaliștii. Pozițiile și rolurile lor sunt în esență diferite. Jurnaliștii au sarcina de a transmite, în conformitate cu obligațiile și responsabilitățile lor, informații și idei referitoare la toate chestiunile de interes public, inclusiv cele legate de administrarea actului de justiție. Jurnalistul este un martor extern al cărui rol este acela de a informa publicul. Avocații sunt „protagoniști” în cadrul sistemului judiciar, implicați direct în funcționarea acestuia și în apărarea unei părți.

Nu sunt permise avocatului afirmații atât de grave încât să depășească limitele permise pentru exprimarea unor comentarii în lipsa unei baze faptice solide. Sub pretextul libertății de exprimare avocații nu pot profera insulte! În situația în care o speță are parte de o amplă acoperire mediatică din cauza gravității faptelor și a persoanelor care este probabil să fie implicate, un avocat nu poate fi sancționat pentru încălcarea secretului anchetei judiciare în cazul în care acesta a făcut doar comentarii personale cu privire la informații care sunt deja cunoscute presei și pe care jurnaliștii intenționează să le transmită, cu sau fără comentariile avocatului respectiv.

Observațiile exprimate de avocat în afara sălii de judecată se pot concretiza în apariții la buletinele de știri televizate sau la declarații în presă. Prin aceste canale avocatul poate informa publicul asupra neajunsurilor care pot submina procedurile în faza pre-procesuală. Avocații au obligația de a „*apăra cu sârguință interesele clienților lor*”. Chestiunea „*conduitei în sala de judecată*” ține și de libertatea de exprimare a avocatului. Libertatea de exprimare a avocatului poate ridica un semn de întrebare cu privire la dreptul clientului său la un proces echitabil, care implică existența unui schimb liber și chiar forțat de argumente între părți. Restricțiile exprimării sunt restricțiile obișnuite aplicabile membrilor Baroului.

Hotărârea CEDO în cazul *Morice c. Franței* a concluzionat că deși „un avocat nu poate fi asimilat unui ziarist” și din acest motiv nu poate beneficia de aceeași libertate de exprimare, dacă se exprimă judecăți de valoare bazate pe fapte și pe o „bază factuală suficientă” și se pun în dezbatere chestiuni de interes public privind disfuncționalitățile din sistemul de justiție, exprimarea publică a avocatului nu depășește limitele dreptului garantat de articolul 10 din Convenția europeană a Drepturilor Omului privind libertatea de exprimare”. (site-ul www.unbr.ro).

Jurisprudența națională recentă în materia liberării condiționate – derapaj de la regulile comunitare privind măsurile alternative la pedeapsa închisorii

Avocat **Manuela GORNOVICEANU**
Baroul DOLJ

În ultimii ani, se remarcă o schimbare a jurisprudenței naționale în materia liberării condiționate, fiind tot mai frecvente situațiile în care propunerile comisiilor de specialitate sau cererile condamnaților sunt respinse, deși sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege privind perioada minimă din pedeapsă executată sau considerată ca executată, cât și criteriile pe care trebuie să le îndeplinească persoana propozabilă pentru a beneficia de această măsură.

În multe hotărâri este motivat refuzul de a acorda liberarea condiționată pe temeuri ce țin de natura și gravitatea faptei săvârșite de către persoana condamnată sau chestiuni derivate din aceste concepte, în general sau în particular. Aceasta reprezintă o tendință relativ recentă a instanței naționale, justificată probabil de modificările legislative aduse de noul Cod penal, neconforme cu dreptul Uniunii Europene. Paradoxal, codurile penale anterioare¹ par să fi respectat mai degrabă regulile adoptate în această materie de Uniunea Europeană decât Codul penal actual, care s-ar dori un act de transpunere a legislației comunitare.

Articolul de față își propune analizarea conformității acestor practici cu instrumentele relevante din dreptul Uniunii Europene, transpuse la nivel național prin dispozițiile art. 99-106 Cod penal, art. 587-588 Cod procedură penală și art. 95-97 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Trebuie precizat că în materia măsurilor alternative la pedeapsa închisorii au fost adoptate, la nivel european, o serie întreagă de instrumente, inclusiv acte specifice cu privire la liberarea condiționată. Chiar dacă valoarea juridică a acestor instrumente este diferită (fiind adoptate regulamente, decizii-cadru, recomandări și rezoluții), actele adoptate la nivelul Uniunii Europene sunt obligatorii pentru instanțele naționale, ca urmare fie a efectului direct, fie a obligației de interpretare armonioasă. Amintim Regulamentul European privind sancțiunile și măsurile comunitare, Rezoluția (65) 1 cu privire la pedeapsa suspendată, probațiune și alte alternative la închisoare, Rezoluția (70) 1 cu privire la organizarea practică a măsurilor de supraveghere și îngrijire a infractorilor sancționați condiționat sau liberați condiționat, Rezoluția (76) 2 cu privire la tratamentul deținuților pe termen lung, Rezoluția (76) 10 cu privire la anumite măsuri alternative de închisoare, Recomandarea nr. R (82) 16 cu privire la părăsirea închisorii, Recomandarea nr. R (87) 3 cu privire la Regulamentul Penitenciar European, Recomandarea nr. R (89) 12 cu privire la educația în penitenciar, Recomandarea nr. R (92) 16 cu privire la Regulile Europene privind sancțiunile și măsurile comunitare, Recomandarea nr. (92) 17 cu privire la consistența sancționării, Recomandarea Nr. (97) 12 cu

¹ A se vedea art. 41-44 din Codul penal „Carol al II-lea” și art. 59-61 din Codul penal de la 1968.

privire la personalul responsabil pentru implementarea sancțiunilor și măsurilor, Recomandarea nr. R (99) 22 cu privire la suprapopularea penitenciară și inflația populației în penitenciare, Recomandarea Rec (2000) 22 cu privire la stimularea implementării Regulamentului European privind sancțiunile și măsurile comunitare, Decizia-cadru 2008/947/JAI a Consiliului privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești și al deciziilor de probațiune în vederea supravegherii măsurilor de probațiune și a sancțiunilor alternative, toate fiind instrumente aplicabile în această materie de care instanțele naționale ar trebui să țină cont atunci când soluționează o cerere a persoanei condamnate sau o propunere de liberare condiționată făcută de comisia pentru liberare condiționată.

Un important document cu privire la liberarea condiționată este Recomandarea Rec (2003) 22 a Comitetului de Miniștri, act adoptat la 24 septembrie 2003, care stabilește principii comune în legătură cu legislația și practica liberării condiționate, de natură să corespundă principiilor fundamentale ale statului de drept al cărui obiectiv primar este garantarea drepturilor omului, în conformitate cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului și jurisprudența organelor împuternicite cu aplicarea ei.

Potrivit Recomandării, există două sisteme de liberare condiționată aplicabile în statele membre, respectiv sistemul liberării discreționare și sistemul liberării obligatorii. În timp ce sistemul liberării discreționare presupune executarea unei perioade minime din pedeapsă și îndeplinirea unor criterii de către persoanele ce urmează a fi eliberate, sistemul liberării obligatorii presupune drept condiție unică executarea unei perioade fixe, definită în termeni absoluți și/sau cu referire la o parte a sentinței.

Un alt instrument comunitar relevant este Decizia-cadru 2008/947/JAI a Consiliului, din 27 noiembrie 2008, privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești și al deciziilor de probațiune în vederea supravegherii măsurilor de probațiune și a sancțiunilor alternative, act adoptat în temeiul Titlului VI din Tratatul Uniunii Europene, în realizarea obiectivului creării unui spațiu comun de libertate, securitate și justiție, bazat pe înțelegerea acestuia identică în elementele sale esențiale și pe principiile libertății, democrației, respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și ale statului de drept.

Reglementarea liberării condiționate în sistemul de drept național adaugă și criteriile specifice condiției executării unei fracții prevăzute de lege pentru acordarea liberării condiționate, descriind în acest fel un sistem al liberării discreționare.

Un prim aspect ce ar trebui analizat ține de esența acestei instituții și de răspunsul la întrebarea dacă liberarea condiționată este un drept al persoanei condamnate sau o posibilitate acordată de lege acesteia. Ultimul răspuns ar putea fi justificat prin sintagma „*poate fi dispusă*” folosită de legiuitor în partea introductivă a art. 99 și 100 din Codul penal, ca și prin trimiterea la convingerea creată instanței naționale aptă să determine admiterea solicitării. În legătură cu distincția dintre cele două tipuri de sisteme, discreționar și obligatoriu, Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în sensul că art. 5 § 1 a) din Convenție nu garantează beneficiul unei legi de amnistiere sau de liberare condiționată², cu excepția situației în care, potrivit dreptului național, instanțele naționale sunt obligate să aplice această măsură oricărei persoane care îndeplinește condițiile prevăzute de lege pentru a beneficia de o astfel de măsură³.

² A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, secția a II-a, cauza *Hidir Durmaz c. Turciei* (nr. 2), cererea nr. 26291/05, din 12 iulie 2011, paragr. 25.

³ A se vedea Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauzele *Grava c. Italiei*, nr. 43522/98, pct. 43, 10 iulie 2003, și *Pilla c. Italiei*, nr. 64088/00, pct. 41, 2 martie 2006.

Se pune, în mod firesc, întrebarea dacă această interpretare corespunde exigențelor impuse de instrumentele europene adoptate în materie.

Apreciem însă că liberarea condiționată constituie un drept al persoanei condamnate, iar nu o vocație, ce poate fi valorificat în condiții reglementate de lege, sistemul discreționar neputând avea înțelesul unei competențe discreționare absolute. Astfel, îndeplinirea unor criterii specifice, enumerate în legea națională, trebuie să conducă, alături de executarea efectivă a unei părți din pedeapsă, la beneficiul liberării, rolul instanței fiind acela de a verifica îndeplinirea acestor condiții, în general și în particular. A admite însă că, deși îndeplinite condițiile și criteriile prevăzute de lege, judecătorul poate refuza aplicarea acestei măsuri doar pentru că nu și-a format convingerea că persoana condamnată se poate reintegra în societate echivalează cu ineficacitatea normelor juridice ce reglementează această instituție, privită din perspectiva dreptului național.

Așadar, nu putem să nu constatăm confuzia determinată în dreptul național de redactarea imprecisă a așa-ziselor criterii ce trebuie avute în vedere de către instanță, ultimul dintre acestea, prevăzut de art. 100 alin. (1) lit. d) Cod penal – „*instanța are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate*”- fiind unul care pare să nu aibă legătură cu persoana condamnată, ci să concretizeze competența discreționară a instanței în sensul celor arătate mai sus.

Sistemul național pare, deci, să îmbrățișeze metoda competenței discreționare, înțelegând însă altfel decât ar rezulta din instrumentele juridice al Uniunii Europene.

Întorcându-ne în această zonă, capitolul IV din cuprinsul Recomandării Rec (2003) 22 – „Acordarea liberării condiționate” – **stabilește cerințele ce trebuie îndeplinite de sistemul de liberare discreționar**, respectiv:

„16. Perioada minimală pe care deținuții urmează să o execute pentru a fi eligibili pentru liberarea condiționată ar trebui să fie fixată în conformitate cu legea.

17. Autoritățile relevante ar trebui să inițieze procedura necesară pentru ca decizia de liberare condiționată să fie luată de îndată ce deținutul a executat perioada minimală a sentinței.

18. Criteriile pe care trebuie să le îndeplinească deținuții pentru a fi liberați condiționat ar trebui să fie explicite și clare. De asemenea, ar trebui să fie realiste, în sensul că trebuie să țină cont de personalitatea deținutului și condițiile sociale și economice, precum și de accesibilitatea programelor de reintegrare.

19. Lipsa posibilităților de muncă după liberare nu trebuie să constituie motiv de refuz sau amânare a liberării condiționate. Trebuie depuse eforturi de găsire a altor forme de ocupație. Absența locului stabil de trai nu ar trebui să constituie motiv de refuz sau de amânare a liberării condiționate și în astfel de cazuri ar trebui aranjat un loc de trai temporar.

20. Criteriile de acordare a liberării condiționate ar trebui aplicate pentru a garanta liberarea condiționată tuturor deținuților care sunt considerați că fac față nivelului minim de siguranță pentru a deveni cetățeni supuși legii. Ar trebui să fie de datoria autorităților de a demonstra că deținutul nu a îndeplinit criteriile.

21. Dacă autoritatea competentă decide să nu acorde liberarea condiționată, ea trebuie să stabilească o dată pentru a revedea solicitarea. În orice caz, deținuții ar trebui să poată să formuleze o nouă cerere la autoritatea competentă de îndată ce situația s-a schimbat în avantajul lor în mod substanțial”⁴.

⁴ *Compendium of conventions, recommendations and resolutions relating to penitentiary questions*, Consiliul European, p. 51-52 (traducere neoficială).

Comparând aceste reguli cu dispozițiile secțiunii a 6-a (Liberarea condiționată) din capitolul V (Individualizarea pedepselor), Titlul III (Pedepsele) din Partea generală a Codului penal, rezultă că, în realitate, norma europeană nu este corect transpusă în legislația națională, cu consecința vătămării, la nivel substanțial și procedural, a drepturilor persoanelor cărora li se adresează norma juridică. Punctual, neconformitatea normei naționale rezidă în următoarele:

- Criteriile pe care trebuie să le îndeplinească deținuții pentru a fi eliberați condiționat nu sunt explicite și clare [(cu trimitere în mod special la cel prevăzut de art. 100 alin. (1) lit. d) din Codul penal];
- Criteriile nu țin cont de persoana deținutului în totalitate, unele dintre acestea vizând aprecierea subiectivă a judecătorului investit cu soluționarea cererii;
- Criteriile de acordare a eliberării acordate nu garantează efectiv eliberarea deținuților considerați ca făcând față nivelului minim de siguranță pentru a deveni cetățeni supuși legii, dreptul național permițând refuzul unei astfel de cereri ca urmare a aprecierii judecătorului, care nu este ținut prin lege de valorificarea opiniei comisiei de specialitate de la locul de detenție;
- Absența obligației autorității judiciare de a demonstra că deținutul nu a îndeplinit criteriile, fiind obligatorie doar prezentarea motivelor ce au determinat acordarea eliberării condiționate, conform art. 99 alin. (2) și art. 100 alin. (5) Cod penal.

În prezența unor norme care nu descriu exact condițiile de fond ce trebuie îndeplinite pentru acordarea eliberării condiționate, care nu impun judecătorului să motiveze refuzul cererii și care transformă eliberarea condiționată într-o instituție facultativă, orice garanție procedurală rămâne lipsită de conținut, fiind astfel încălcate și normele de drept comunitar privind protecția procedurală. Formal, persoana condamnată are posibilitatea de a promova o cale de atac, însă aceasta nu răspunde principiului efectivității, câtă vreme normele de drept material sunt neclare, iar cele de ordin procedural lipsesc - cel puțin referitor la obligația motivării.

Deși instrumentele europene indică posibilitatea de a se stabili o dată pentru a fi revăzută cererea, stabilirea acesteia, în temeiul art. 587 Cod procedură penală, nu trebuie să fie justificată de momentul îndeplinirii condiției ce nu fusese realizată. Astfel, deținutului nu i se asigură dreptul de a reapela la autoritatea judiciară de îndată ce situația s-a schimbat în favoarea sa, pentru simplul motiv că termenul acordat nu reflectă timpul necesar îndeplinirii criteriului respectiv, ci este apreciat de către instanță arbitrar. Aceasta este încă o situație de aplicare formală a recomandărilor europene, inaptă să creeze legătura necesară între condițiile acordării eliberării și soluționarea cererii.

O altă situație întâlnită frecvent în practica judiciară națională ține de temporizarea nepermisă a soluționării căilor de atac împotriva refuzului de acordare a eliberării, hotărârile instanțelor de fond fiind motivate la interval de o lună sau chiar la un interval mai mare de la data pronunțării hotărârii, iar termenele stabilite de instanțele competente să soluționeze contestațiile sunt acordate la intervale la fel de lungi. Cu alte cuvinte, este posibil ca, până la data soluționării căii de atac, să intervină o nouă propunere a comisiei, ajungându-se la data stabilită de instanța a cărei hotărâre a fost atacată, așa încât calea de atac împotriva hotărârii inițiale va deveni, astfel, ineficientă.

În sfârșit, nimic din cele expuse anterior nu ar putea permite, chiar și numai din perspectiva dreptului național, respingerea unei propuneri sau cereri de eliberare condiționată, ca urmare a unor circumstanțe privind fapta pentru care persoana a fost condamnată și, cu atât mai puțin, a unor elemente ce definesc pericolul social generic al infracțiunii respective. Liberarea

condiționată nu este un prilej pentru rejudecarea cauzei și nici nu permite modificarea fracțiilor prevăzute de lege prin transformarea acestora în condiții suplimentare pentru acordarea liberării. De aceea, într-o astfel de procedură, cererea nu ar putea fi refuzată pe motiv că partea din pedeapsă executată efectiv ar fi prea mică, deși limita impusă de lege este respectată. Criteriul oportunității nu este prevăzut în normele naționale sau europene în materie și nici nu ar putea garanta cunoașterea de către persoana propozabilă a îndeplinirii acestuia anterior formulării cererii.

Până la modificarea corespunzătoare a dispozițiilor de drept intern, nimic nu împiedică instanțele naționale să abordeze instituția liberării condiționate prin prisma dreptului Uniunii Europene, valorificând în acest fel întreg *aquis*-ul comunitar conform principiului protecției drepturilor și libertăților fundamentale, în scopul realizării politicilor de implementare a măsurilor alternative la pedeapsa închisorii.

Libertatea de exprimare a avocatului în procesul penal

Judecător dr. **Ionel GRIGORIE**
Curtea de Apel Craiova

Libertatea de exprimare este nu numai o piatră de temelie pentru democrație dar și o condiție pentru exercitarea a numeroase alte drepturi și libertăți fundamentale fiind consacrată atât în dreptul intern dar și pe plan european și internațional.

Articolul 30 alin. 1 din Constituția României consacrat acestei libertăți prevede că: „Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile; Această garantare a libertății de exprimare este tradițională în dreptul constituțional românesc, principiul fiind enunțat de Constituția din 1866, preluat ulterior în Constituția din 1923 pentru a se regăsi într-o formă mai atenuată și în Constituția din 1938.

Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine potrivit art. 30 alin. 6 din legea fundamentală¹. Constituția definește astfel ce se poate exprima liber prin ce forme și mijloace precum și limitele exercitării acestei libertăți.

Principalul instrument juridic European ce consacră această libertate în articolul 10 par. 1 este Convenția Europeană a Drepturilor Omului: „Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare”. Limitele libertății de exprimare sunt prevăzute în par. 2 al art. 10 din Convenție: „Exercitarea acestor libertăți comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Cea mai importantă restrângere a libertății de exprimare pentru analiza noastră este aceea privind garantarea autorității și imparțialității puterii judecătorești care nu se regăsește în alin. 6 al art. 30 din Constituția României, însă face parte din dreptul intern conform art. 20 alin. 1 din legea fundamentală² fiind cu aplicabilitate directă. Termenul putere judiciară se referă la aparatul judiciar sau la sectorul judiciar al puterii dar și la judecători în calitatea lor oficială.

În sistemul judiciar românesc avocații își desfășoară activitatea potrivit Legii nr. 51/1991 și statului ce reglementează condițiile exercitării acestei profesii liberale, fiind organizați în barouri județene, organismul național fiind Uniunea Națională a Barourilor³.

¹ D.C. Dănișor, *Drept constituțional și instituții politice*, Ed. Sitech, Craiova, 2006, p. 322.

² Art. 20 alin. 1 din Constituția României „Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte”.

³ Alin. 6 din Legea nr. 51/1995 fac referire la obligațiile acestora de a respecta solemnitatea ședinței de

Avocatul nu răspunde penal pentru susținerile făcute oral sau în scris, în forma adecvată și cu respectarea prevederilor alin. (6), în fața instanțelor de judecată, a organelor de urmărire penală sau a altor organe administrative de jurisdicție și numai dacă aceste susțineri sunt în legătură cu apărarea în acea cauză și sunt necesare stabilirii adevărului⁴.

Forța libertății de exprimare a avocaților contrastează în mod singular cu cea a jurnaliștilor, cu toate că rolul acestora într-o democrație este la fel de important⁵. Ei sunt îndreptățiți să comenteze în mod public funcționarea justiției, dar criticile acestora nu trebuie să depășească anumite limite. Sancționarea disciplinară a unui avocat de către ordinul avocaților⁶, urmarea a comentariilor pe care le-a făcut în cadrul unei conferințe de presă cu privire la detenția unuia dintre clienții săi, pentru că își exprimase public nemulțumirile cu privire la procedurile judiciare în curs de soluționare în fața unei instanțe penale într-un mod general și grav, nu a reprezentat o încălcare a articolului 10.

În ceea ce privește critica adusă procurorilor, Curtea a relevat o încălcare a articolului 10 într-o cauză în care avocatul apărării a fost învinuit de defăimare pentru faptul că a acuzat public, în termeni foarte duri, procurorul de comportament neadecvat într-un litigiu în care cei doi reprezentau părți opozante⁷. Curtea a stabilit că un procuror are dreptul la protecție mai puțin decât un judecător și astfel a precizat că, deoarece critica se referea la strategia celui interesat și modalitatea în care acesta își îndeplinea funcțiile, ea nu putea fi asimilată unei insulte personale.

Existența unui control posterior al criticilor exprimate de către un avocat în procesul penal la adresa unei alte părți a procedurii penale, procurorul este de natură să împiedice avocatul să-și apere cu zel clientul.

Libertatea de exprimare a avocaților este așadar totală în incinta judiciară și este normal să fie așa pentru că afirmațiile chiar dacă uneori nepoliticoase nu pot fi sever condamnate. Aceași libertate trebuie recunoscută și justițiabilului care se apără singur.

Judecătorii de la Strasbourg au constat de asemenea o încălcare art. 10 în cauza în care un jurnalist a fost învinuit de defăimare prin intermediul presei pentru acuzarea unui procuror de susținerea unui partid politic, în măsura în care independența și imparțialitatea magistraturii poate pe bună dreptate să constituie o problemă de interes general⁸. Este sigur că restricțiile aduse, libertății de exprimare a avocaților, fie ele și în afara incintelor judiciare, dau de gândit din perspectiva respectării drepturilor fundamentale. Avocații în calitatea lor de auxiliari ai justiției, trebuie în mod natural să contribuie la buna funcționare a justiției și la încrederea pe care aceasta trebuie să o inspire. Însă libertatea de exprimare a acestora trebuie menținută, cu toate că nu poate fi limitată⁹.

Considerăm așadar că trebuie luată în considerare nevoia de a se ajunge la un just echilibru între diversele interese implicate într-un proces penal, care includ dreptul publicului de a primi informații asupra problemelor legate de buna funcționare a justiției, imperativul unei bune administrări a justiției și demnitatea profesiei de avocat¹⁰.

---

judecată de a nu folosi cuvinte sau expresii juridice de natură a aduce atingere autorității, demnității, onoarei completului de judecată, procurorului, celorlalți avocați și părților ori reprezentanților lor.

⁴ Alineatul (7) al art. 39 din Legea nr. 51/1995.

⁵ J-F.Renucci, *Tratat de drept european al drepturilor omului*, Ed. Hamangiu, București 2009, p. 201.

⁶ C.E.D.O., Cauza Schopfer c. Elveția hotărârea din 20 mai 1998.

⁷ C.E.D.O., Cauza Nikula c. Finlanda, hotărârea din 2002.

⁸ C.E.D.O., cauza Perna c. Italia, 2001.

⁹ J-F.Renucci, *op. cit.*, p. 202.

¹⁰ A se vedea cauza Schopfer c. Elveției, hotărârea din 20 mai 1998.

Curtea a reiterat într-o decizie recentă, ideea că presa este unul dintre mijloacele aflate la dispoziția factorilor de decizie și a publicului pentru a se asigura că judecătorii se achită de responsabilitățile lor dificile, conform scopului misiunii ce le-a fost încredințată¹¹, avocații având ca primă misiune apărarea clienților lor, dispunând de mijloacele legale pentru a încerca să remedieze disfuncționalități ale justiției. Astfel reclamantul s-a angajat într-un comportament dincolo de limitele pe care trebuie să le respecte în critica publică a sistemului judiciar, concluzie întărită de acuzațiile grave aduse în articol, și în special de faptul că judecătorul ar fi avut „un comportament în contradicție cu principiile imparțialității și corectitudinii” și a fost „în cârdășie cu procurorul din Djibouti”. Curtea a apreciat că, instanțele naționale au putut pe bună dreptate, să se convingă de faptul că, aceste cuvinte rostite de un avocat, au fost grave și ofensatoare la adresa judecătorului M., fiind susceptibile de a submina inutil încrederea publicului în ceea ce privește sistemul judiciar deoarece, ancheta a fost atribuită de mai multe luni altui judecător, suficientă pentru a condamna pe inculpat.

În fapt Olivier Morice, unul dintre avocații văduvei judecătorului Borrel a fost găsit vinovat de instanțele de judecată din Franța pentru afirmațiile făcute în presă cu privire la doi magistrați fiind condamnat în recurs în iulie 2008 la 4000 euro amendă pentru că a pus la îndoială imparțialitatea a doi judecători pe care i-a acuzat de complicitate cu justiția djiboutiană pentru a acredita teoria sinuciderii judecătorului Borrel care în opinia avocatului fusese asasinat.

Marea Cameră a Curții Europene a Drepturilor Omului investită la cererea reclamantului Olivier Morice, a decis¹² că hotărârea pronunțată împotriva reclamantului pentru complicitate la defăimare poate fi privită drept o ingerință disproporționată în dreptul acestuia de a-și folosi libertatea de expresie și nu a fost prin urmare necesară într-o societate democratică în sensul articolului 10 din Convenție.

Curtea a considerat că remarcile incriminate folosite de reclamant nu reprezintă atacuri grave și în esență neîntemeiate împotriva acțiunii instanțelor de judecată, ci critici împotriva judecătorilor M și LL, ca parte a unei dezbateri asupra unor chestiuni de interes public privind funcționarea sistemului de justiție iar remarcile respective constituie judecăți de valoare cu o bază faptică suficientă.

Funcționarea corespunzătoare a instanțelor de judecată nu ar fi posibilă în lipsa relațiilor bazate pe considerație și respect reciproc între diferitele părți implicate în sistemul de justiție, în primul rând între judecători și avocați.

Hotărârea menționată este importantă pentru că readuce în discuție libertatea de exprimare a avocatului în raporturile cu instanțele de judecată pornind de la ideea că avocatul trebuie să își apere clientul în sala de judecată și nu prin intermediul presei decât în situații excepționale când avocatul poate informa publicul asupra neajunsurilor care pot submina procedurile în faza pre-procesuală.

În România s-a discutat în ultima perioadă despre necesitatea existenței unui cod deontologic comun al judecătorilor, procurorilor și avocaților români pornind de la principii și valori etice comune ca respectul față de lege, secretul profesional, integritatea și respectul față de justițiabili, competența profesională, echitate precum și respect reciproc¹³ discuții care s-au

¹¹ C.E.D.O, *Cauza Morice c. Franței* hotărârea din 11 iulie 2013, cererea nr. 29369/2010 publicată pe www.hotararicedo.ro. hotărârea Camerei

¹² Marea Cameră cauza *Morice c. Franței* (Cererea nr. 29369/10) hotărârea din 23 aprilie 2015.

¹³ Carta interprofesională a judecătorilor, procurorilor și avocaților români a fost semnată la 23 septembrie 2015 de către președintele CSM, președintele UNBR și reprezentantul României la Consiliul Consultativ al Judecătorilor Europeni.

finalizat cu adoptarea unei Carte interprofesionale a judecătorilor, procurorilor și avocaților români.

Rolurile judecătorilor și avocaților români în cadrul procedurii judiciare sunt diferite, dar dialogul interprofesional al acestora în exercitarea atribuțiilor specifice în cadrul procedurii judiciare este necesar să aibă loc în scopul protecției drepturilor omului și să asigure garanția că sistemul judiciar român funcționează transparent și eficient.

Independența absolută a avocatului este necesară atât pentru încrederea în justiție, cât și pentru încrederea în imparțialitatea judecătorului.

Judecătorii și avocații români trebuie să aibă o conduită de abținere față de a face comunicări publice cu privire la cauzele lor, cu respectarea principiilor ce guvernează fiecare profesie.

Prin urmare totul se rezumă, la o problemă de echilibru între interesele generale ale societății de a fi informată cu privire la cauzele aflate pe rolul organelor judiciare, interesele părților pe care avocații le reprezintă în cadrul proceselor penale și respectarea prezumției de nevinovăție.

Considerăm că în afara sălii de judecată, avocații au dreptul de a informa opinia publică asupra stadiului procedurilor judiciare, a poziției procesuale a părților pe care le reprezintă și a căilor de atac pe care în numele părții ce o reprezintă intenționează să le exercite.

Dimensiunea criminologică a criminalității din cyberspațiu

Avocat **Adrian Cristian MOISE**
Baroul Dolj

În luna octombrie literatura de specialitate din domeniul criminalității informatice s-a îmbogățit cu o nouă lucrare, intitulată *Dimensiunea criminologică a criminalității din cyberspațiu* și care a fost publicată de Editura C.H. Beck din București.

Dezvoltarea Internetului a determinat transformarea societății într-o societate informațională și apariția fenomenului de globalizare. Societatea informațională își desfășoară activitatea într-un spațiu denumit cyberspațiu (*cyberspace*) care „reprezintă un domeniu global în mediul informațional constând din rețeaua interdependentă de infrastructuri informatice, incluzând Internet-ul, rețelele de comunicații electronice, sistemele informatice, procesoarele și controlerele încorporate”. Cyberspațiul poate fi definit printr-o serie de elemente care îi conferă caracteristicile unui spațiu cu mai multe dimensiuni, acestea fiind următoarele: dimensiunea informațională; dimensiunea infrațională; dimensiunea legală; dimensiunea psihologică; dimensiunea socială.

Dimensiunea informațională se referă la informația care este transferată în cyberspațiu. Informația este virtuală, întrucât aceasta este intangibilă. Din cauza creșterii exponențiale de informații și a cererii pentru acestea, lumea modernă se caracterizează printr-un anumit tip de putere, puterea informației. Astăzi informația reprezintă cel mai important element pentru a obține puterea în orice domeniu, aceasta fiind considerată de asemenea, un instrument de luare a deciziilor, de conducere a unor campanii agresive și o forță de multiplicare. Puterea informației se poate transmite foarte ușor, este dorită de toată lumea datorită impactului pe care aceasta îl are asupra societății, dar cu toate acestea, puterea informației nu poate fi controlată, iar informația în societatea modernă nu poate fi monitorizată, controlată, reglementată și limitată. Pentru a obține poziția dominantă asupra informației sau superioritatea față de adversar există o luptă continuă între adversari în scopul obținerii puterii informației. Lupta dintre informație și puterea informației a generat un nou tip de conflict, numit *conflictul informației*.

Dimensiunea infrațională se referă la activitatea infrațională care există în cyberspațiu. Principalele avantaje ale rețelei Internet, precum și vulnerabilitățile sale au creat un cadru favorabil pentru activitățile criminale, determinând apariția unei noi forme de manifestare a criminalității, *criminalitatea în cyberspațiu*. Criminalitatea în cyberspațiu (*cybercrime*) a devenit o problemă globală care afectează toate țările din lume. Criminalitatea în cyberspațiu reprezintă un termen vast și generic care se referă la infracțiunile comise utilizând computerele și rețeaua Internet. Criminologia, care este o știință cu individualitate proprie, destinată studierii cauzelor, stării și dinamicii fenomenului infrațional, a criminalului, în scopul perfecționării actului de justiție, a politicii de apărare socială împotriva crimei și de prevenire a acesteia, poate fi privită și ca o dimensiune a criminalității din cyberspațiu.

Începând cu anul 1990, cercetările teoretice și practice au observat cum cyberspațiul a devenit un nou domeniu de activitate infrațională. Cyberspațiul a schimbat natura și domeniul criminalității și victimizării. Prin urmare, o nouă noțiune și disciplină a apărut, denumită

Criminologia din cyberspațiu (*Cyber Criminology*), aceasta fiind definită de criminologul indian Jaishankar în anul 2007, „disciplina care studiază cauzalitatea infracțiunilor care se comit în cyberspațiu, un spațiu virtual și impactul lor în spațiul fizic”.

Dimensiunea legală se referă la modul cum este reglementată activitatea în cyberspațiu. Internetul a creat o dimensiune alternativă unde comportamentul este mult mai liber și necontrolat decât în lumea reală. În lumea offline anumite activități, cum ar fi comerțul și afacerile, difuzarea informațiilor sunt supuse la diverse mecanisme de control prin intermediul unor reglementări de stat sau internaționale, în timp ce în lumea online, aceleași activități sunt lăsate să se autoreglementsze, ca și mecanismele sale de sancționare. Pe Internet, unde nu există nicio intervenție de la niciun fel de organ de guvernare, sancțiunile de autoreglementare nu pot fi suficiente pentru a preveni comportamente nedorite, cum ar fi criminalitatea în cyberspațiu. Punerea în aplicare a legii trebuie să fie susținută de sancțiuni pentru a fi eficientă, autoreglementarea nefiind în măsură să ofere acest lucru. Mai mult decât atât, faptul că Internetul nu are o jurisdicție clară, reprezintă un alt obstacol important pentru ca autoreglementarea să fie eficientă. Instituțiile de stat ale legii ca o parte din aceste jurisdicții, cum ar fi de exemplu, instanțele judecătorești care posedă puterea unui stat legitim, au pedepse care ar putea fi stabilite și impuse de acestea. Jurisdicția, mecanismele de pedepsire și instituțiile care impun aceste mecanisme de sancționare nu sunt clare în lumea online, așa cum sunt în lumea offline. În mare parte legea penală se bazează pe un comportament produs în lumea fizică. Pentru ca o infracțiune să fie săvârșită trebuie să existe un comportament fizic angajat de către infractor.

În consecință, o infracțiune în mediul online trebuie să producă un prejudiciu, pentru dreptul penal fiind important prejudiciul cauzat și comportamentul care duce la acesta, ambele având loc în lumea offline. Nu contează cât de reală este lumea online pentru utilizatorii săi, comportamentul relevant în sensul legii penale fiind același: transmiterea de comunicații electronice prin intermediul rețelelor informatice. Diferența de percepție ilustrează perfect distincția între ceea ce au fost denumite perspective interne și externe ale comportamentului online. O perspectivă internă reprezintă punctul de vedere al utilizatorului de computer care observă că a intrat într-o lume online, care este diferită de poziția geografică în care el se află situat fizic. O perspectivă externă, pe de altă parte, adoptă punctul de vedere al unui observator, care percepe funcționarea computerului în lumea fizică, mai degrabă decât percepțiile utilizatorului. În cazul Internetului există două înțelegeri concurente ale realității. Avem o realitate virtuală, din punctul de vedere al perspectivei interne și o realitate fizică din punctul de vedere al perspectivei externe. Acest lucru înseamnă că avem de făcut o alegere, care perspectivă o vom utiliza când aplicăm dreptul pe Internet. Din punctul de vedere al perspectivei interne a unui utilizator de Internet, Internetul reprezintă cyberspațiul și vom aplica dreptul pe Internet, prin încercarea de a aplica lumea fizică a spațiului real la lumea virtuală a cyberspațiului. Încercăm să găsim analogii între cyberspațiu și spațiul real, și să corelăm normele dintre acestea. În schimb, pentru un observator extern, Internetul reprezintă rețeaua fizică și vom aplica legea la Internet prin aplicarea legii la tranzacțiile electronice care stau la baza funcționării Internetului. Ceea ce face această problemă deosebit de interesantă este faptul că nu există o corelație între interpretările interioare și exterioare asupra faptelor Internetului. Realul produce virtualul, dar nevoia virtualului nu reflectă realul. Schimbările semnificative referitoare la funcționarea Internetului pot trece în întregime neobservate de către utilizatorii acestuia. În același timp, schimbările minore cu privire la hardware-ul și software-ul computerului pot avea un impact dramatic asupra experiențelor utilizatorilor. Putem afirma că lipsa de corelație între real și virtual are implicații profunde pentru dreptul Internetului.

Dimensiunea psihologică se referă la comportamentul uman în cyberspațiu. Oamenii se comportă în cyberspațiu într-un mod care solicită concepte noi în psihologie, care impun utilizarea vechilor cunoștințe psihologice, precum și formularea de idei noi pentru a înțelege și explica comportamentul uman în cyberspațiu. Cyberpsihologia reprezintă un domeniu în curs de dezvoltare care cuprinde toate fenomenele psihologice care sunt asociate cu sau afectate de creșterea tehnologiei informației și comunicațiilor. Cyberpsihologia are ca scop detectarea și înțelegerea factorilor specifici responsabili pentru comportamentul uman în cyberspațiu în interacțiune cu dimensiunile specifice ale comunicațiilor. La un nivel psihologic profund, oamenii simt computerele lor și cyberspațiul ca o extensie a minții și a personalității lor, ca fiind un spațiu care reflectă gusturile, atitudinile și interesele lor. Din punct de vedere psihanalitic, cyberspațiul poate deveni un spațiu de tranziție a lumii care este o extensie a lumii intrapsihice a omului. Cyberspațiul poate fi simțit ca o zonă intermediară între sine și alții, care aparține atât sinelui cât și altora. După cum văd un e-mail, o pagină web, sau un mesaj trimis prin intermediul mesageriei instantanee scris de un interlocutor online, unii oameni simt cu adevărat că mințile lor sunt conectate la sau chiar amestecate cu mințile altora.

Dimensiunea socială se referă la impactul produs de Internet asupra societății. Impactul noilor comunicații media, inclusiv Internetul schimbă natura economiilor și a societăților în moduri care ne obligă să regândim noțiunea de dezvoltare durabilă. Noțiunile de *economia Internetului* și *economia digitală* sunt termeni care sunt tot mai des folosiți pentru a descrie dimensiunea economică a societății informaționale și sunt adesea văzuți ca soluții favorabile pentru creșterea economică ecologică. Într-o economie digitală, sectorul tehnologiilor informației și comunicațiilor reprezintă o importantă sursă de locuri de muncă și contribuie la creșterea produsului intern brut. Tehnologia informației și comunicațiilor este prezentă în întreaga economie și contribuie în mod pozitiv la creșterea economică și a productivității. Internetul și tehnologia informației și comunicațiilor prezintă un impact substanțial asupra relațiilor sociale și a dezvoltării sociale. Dimensiunea socială a dezvoltării durabile a scos în evidență reducerea sărăciei, îmbunătățirea calității actului de educație, sănătatea, locuințele și alte aspecte ale bunăstării individuale și comunitare, precum și îmbunătățiri în calitatea de interacțiune socială, implicare și responsabilizare. Cele mai importante probleme privind tehnologia informației și comunicațiilor și diversitatea culturală sunt cele referitoare la relația dintre culturile individuale și normele culturale globale. Elementul final al dezvoltării durabile care pare sensibil la impactul social al Internetului îl reprezintă Guvernarea. Internetul a ridicat noi provocări pentru securitate atât pentru guverne cât și pentru cetățeni, de la amenințarea de distrugere, la Internetul în sine, la noi forme de criminalitate, cum este *criminalitatea în cyberspațiu*. Mijloacele care sunt disponibile pentru guverne pentru a aborda amenințările de criminalitate și de securitate în contextul noilor tehnologii sunt în esență aceleași instrumente ca și cele pe care guvernele le-ar putea folosi pentru a respinge libertatea de exprimare sau de asociere.

Dimensiunea criminologică a criminalității din cyberspațiu nu poate fi înțeleasă, fără a cunoaște cyberspațiul prin intermediul dimensiunilor sale, acest deziderat fiind prezentat în capitolele I, II și III din lucrare.

În Capitolul I intitulat *Internetul și societatea informațională* sunt prezentate și analizate aspecte privind guvernarea Internetului din perspectiva dreptului Internetului, impactul Internetului asupra dezvoltării durabile a societății, cybersecuritatea și drepturile omului, teoriile explicative ale societății informaționale și serviciul eGovernment în Uniunea Europeană.

În Capitolul al II-lea intitulat *Criminologia în cyberspațiu* sunt prezentate și analizate

conceptele de criminalitate în cyberspațiu și criminologie în cyberspațiu, comunitățile și lumile virtuale, teoriile referitoare la cauzalitatea fenomenului criminalității în cyberspațiu și aspecte privind psihologia în cyberspațiu.

Capitolul III intitulat *Modernizarea legislației naționale în domeniul criminalității din cyberspațiu în contextul uniformizării dreptului la nivel european* analizează infracțiunile prevăzute de Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică cât și noile infracțiuni care se săvârșesc în cyberspațiu și nu sunt cuprinse în prezent în acest instrument juridic internațional. De asemenea, acest capitol prezintă și analizează principalele directive și decizii-cadru elaborate la nivelul Uniunii Europene în domeniul combaterii criminalității din cyberspațiu și efectuează și o analiză de drept comparat privind criminalitatea în cyberspațiu în unele state din Uniunea Europeană, cum sunt România, Marea Britanie, Franța și Germania. Analiza legislației în domeniul criminalității din cyberspațiu reprezintă reacția socială împotriva acestui fenomen.

Capitolul IV intitulat *Infraactorii și victimele în cyberspațiu* prezintă și analizează aspecte generale criminologice referitoare la infraactorii și victimele din cyberspațiu, profilul criminalului în cyberspațiu, profilul hacker-ului în cyberspațiu, cyberterrorism-ul și cyberwarfare-ul. Totodată, acest capitol prezintă și analizează și unele aspecte privind victimizarea copiilor în mediul online cu privire la pornografia infantilă prin intermediul Internetului, grooming-ul în mediul online, cyberstalking-ul și la teoriile criminologice explicative referitoare la abuzul sexual săvârșit asupra copiilor.

În Capitolul V intitulat *Prevenirea și combaterea criminalității din cyberspațiu* sunt prezentate și analizate aspecte referitoare la dimensiunile securității cibernetice în cadrul societății informaționale, misiunea securității cibernetice în cadrul societății informaționale, organismele internaționale de prevenire a criminalității în cyberspațiu și la strategia de securitate cibernetică în România.

Lucrarea intitulată *Dimensiunea criminologică a criminalității din cyberspațiu* își propune lansarea unei dezbateri cât mai largi asupra analizei criminologice a criminalității din cyberspațiu pentru a contribui la îmbunătățirea abordării interdisciplinare a problemei cercetate, din punctul de vedere al criminologiei, dreptului penal, criminalisticii, sociologiei și al psihologiei.

Această carte se adresează cercetătorilor din domeniul criminologiei, tuturor organelor de punere în aplicare a legii cum ar fi, magistrați, avocați, polițiști, studenților de la facultățile de științe sociale precum și tuturor persoanelor care pot contribui direct sau indirect la combaterea sau înlăturarea criminalității din cyberspațiu.

Cerințele pentru cunoștințe generale din cadrul criteriilor internaționale de competență pentru avocații care își asistă clienții în procedura de mediere. „Mediation Advocacy”

Doctorand **Constantin Adi GAVRILĂ**
Mediator

Terminologia internațională îi denumește „mediation advocates” pe avocații care își asistă clienții în mediere. În același timp, consultanța oferită clienților în cadrul procedurii de mediere este denumită „mediation advocacy”. Procesul de certificare a competențelor necesare avocaților pentru asistența eficientă a clienților în cadrul procedurii de mediere se numește „mediation advocacy certification”.

Interesant este faptul că anumiți clienți – de regulă companii multinaționale – preferă ca în cadrul procedurii de mediere să fie asistați de avocați care au competențe certificate în această privință. Acest material își propune să prezinte partea de cunoștințe generale din cadrul unui set de criterii internaționale de competență, așa cum au fost dezvoltate de Institutul Internațional de Mediere. De altfel, subiectul este în atenția organizațiilor internaționale ale avocaților, UIA¹ și IBA².

Precizăm pentru început că medierea este un proces de negociere facilitat de o persoană competentă și neutră, mediatorul. Participanții la această negociere sunt părțile implicate și, ideal, consultanții de a căror prezență au nevoie pentru a lua decizii în cunoștință de cauză. Rolul mediatorului este axat pe organizarea și moderarea discuțiilor dintre părți, competența și neutralitatea sa fiind cele care asigură de principiu încrederea, respectul și acceptarea părților.

Fără a privi din perspectiva mediatorului, șansele pe care justițiabilii le au ca procedura de mediere să își atingă scopul, și anume acela de a ajuta părțile unei dispute să ajungă la un acord de voință, cresc în mod semnificativ atunci când avocații acestora au competențele necesare pentru asistarea eficientă a clienților în cadrul acestei proceduri. Din acest punct de vedere, procedurile de mediere eșuează de multe ori, fie din cauza faptului că avocații nu își asistă clienții la mediere, fie din cauza faptului că participă și acționează mai mult ca și când ar fi într-o sală de judecată decât la masa negocierii.

Așadar, prezența și competențele avocaților părților care participă la mediere sunt factori cruciali pentru asigurarea celor mai bune acorduri posibile. Pentru a stabili o bază profesională și tehnică care este necesară justițiabililor să identifice avocații potriviți să îi asiste sau să îi

¹ <http://www.uianet.org/en/content/en/event/type-46996/world-forum-mediation-centres/organising-committee>.

² http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Mediation/Default.aspx.

reprezintă în mediere, Institutul Internațional de Mediere³ (IMI) a dezvoltat un set de Criterii de Competență pentru Avocații sau Consultații care participă la Mediere⁴ pe care le prezentăm pe scurt în continuare.

Criteriile sunt împărțite în două secțiuni, și anume Cerințe pentru cunoștințe generale și Cerințe pentru abilități practice. Acest material se referă în principal la prima parte.

□ Cerințe pentru cunoștințe generale

IMI apreciază că următoarele cunoștințe sunt necesare avocaților pentru o asistență eficientă a clienților în cadrul procedurilor de mediere. Este precizat faptul că această listă nu este necesar exhaustivă sau obligatorie, fiind prezentată mai degrabă ca un ghid de bune practici.

1. Cunoașterea situațiilor când medierea nu este un proces adecvat pentru a aborda anumite probleme.
2. Identificarea opțiunilor procedurale și a procedurilor preferate pentru ca propriul client să ajungă la rezultate optime.
3. Cunoașterea proceselor hibride de soluționare a disputelor (de exemplu, Arb-Med, Med-Arb, Med-Con, MEDALOA) și a avantajelor și dezavantajelor lor potențiale în diferite circumstanțe.
4. Înțelegerea și utilizarea la momente potrivite a diferitelor procese de soluționare a disputelor.
5. Înțelegerea naturii, teoriei, procedurii, aplicării practice, metodologiei, oportunității, normelor de procedură, costurilor, beneficiilor și riscurilor asociate utilizării tipurilor predominante de mediere.
6. Cunoașterea negocierii și altor procese de soluționare, ca și a dinamicii dintre parte și participant, în contextul procesului preferat de mediere.
7. Înțelegerea rolului mediatorului, a metodologiei, psihologiei, formării de bază și practicilor acestuia.
8. Cunoașterea legislației care afectează practica medierii, incluzând structura și forța executorie a contractelor de mediere (acolo unde este relevant), confidențialității și secretului profesional, structura și forța executorie a acordurilor de mediere.
9. Familiarizarea cu metodele de formulare a soluțiilor, incluzând evaluarea alternativelor (BATNA, WATNA, PATNA, RATNA⁵) și pregătirea clientului pentru întâlniri comune sau separate în cadrul procedurii de mediere.
10. Abilitatea de a ajuta părțile să separe interesele lor de pozițiile pe care le adoptă.
11. Abilitatea de a căuta și înțelege motivația din spatele pozițiilor individuale adoptate în raport de fiecare problemă discutată.
12. Familiarizarea cu tehnici precum adresarea întrebărilor, rezumarea, ascultarea (activă/efectivă), cadrarea și recadrarea, reflectarea și parafrizarea.

³ Institutul Internațional de Mediere (*International Mediation Institute*, www.imimmediation.org) are sediul la Haga și a fost înființat de organizații cu recunoaștere internațională din domeniul medierii, arbitrajului și al metodelor alternative de soluționare a disputelor, inclusive Camera Internațională de Comerț (Paris), CEDR (UK), AAA, JAMS (SUA), SMC, SIAC (Singapore), BCRD (Bahrain) și NMI (Olanda).

⁴ <https://imimmediation.org/mediation-advocacy-criteria>.

⁵ BATNA = Best Alternative to a Negotiated Agreement; WATNA = Worst Alternative to a Negotiated Agreement; PATNA = Probable Alternative to a Negotiated Agreement; RATNA = Realistic Alternative to a Negotiated Agreement.

13. Abilitatea de a face alegeri strategice care pot crea un echilibru între pretențiile care adresează interesele clientului și valoarea comună creată pe baza acestor interese.
14. Familiarizarea cu elemente și dinamici interculturale.
15. Înțelegerea paradigmei medierii transfrontaliere și multiculturală.
16. Abilitatea de a adapta parametrii procedurali atunci când sunt gestionate cazuri complexe cu mai multe părți și participanți numeroși.
17. Înțelegerea standardelor și comportamentelor profesionale și etice și utilizarea eticii în generarea, informarea și/sau fixarea regulilor.
18. Abilitatea de a proiecta acorduri de mediere așa cum a fost discutat de părți la mediere.
19. Abilitatea de a înțelege și interpreta acorduri de mediere și opțiuni procedurale.
20. Abilitatea de a explica natura, teoria, procedura, aplicarea practică, metodologia, oportunitatea, beneficiile, avantajele și riscurile celor mai importante tipuri de mediere, în cadrul sau între jurisdicții relevante, programelor de mediere din cadrul instanțelor de judecată, regulilor de procedură ad-hoc sau instituționale, costurilor aplicabile și aplicării profesionale a codurilor profesionale de etică.
21. Cunoașterea tehnicilor de negociere orientate pe rezolvarea problemelor și bazate pe interesele părților⁶.
22. Cunoașterea abordării distributive (adversariale) a negocierii, în plus față de abordarea orientată pe rezolvarea problemelor (bazată pe interesele părților) și înțelegerea momentelor și motivelor aplicării acestora. Cunoașterea momentelor în care să fie evitate atitudinile, comportamentele și limbajul adversariale și nefolositoare.
23. Cunoașterea modalităților de utilizare a tehnicilor de suport eficient al părților, reprezentanților acestora, procesului și utilizarea eficientă a mediatorului și procesului de mediere pentru a genera rezultate mutual acceptate.
24. Cunoașterea modalităților eficiente de comunicare cu mediatorul, înainte de, în timpul și după sesiunile de mediere.

Fără a detalia, precizăm că cea de-a doua parte a standardului, cerințele pentru abilități practice necesare este structurată după cum urmează:

1. Etapa preliminară procedurii de mediere
  - a. Analiza cazului și alegerea procesului
  - b. Clarificarea și inițierea procesului
2. Selectarea mediatorului și pregătirea procesului de mediere
  - a. Identificarea, negocierea și selectarea procesului de mediere și a mediatorului
    - i. Mediatorul și procesul de mediere
    - ii. Aspectele administrative, formale și legale ale medierii
  - b. Pregătirea
3. Etapa medierii
  - a. Aspecte generale, monitorizarea progresului
  - b. Prezentarea cazului și fixarea agendei
  - c. Explorarea agendei și a intereselor părților
  - d. Generarea opțiunilor de soluționare și negocierea

⁶ Vezi Fisher, Ury și Patton, *Getting to Yes* (1981).

4. Încheierea procedurii de mediere și implementarea acordului
  - a. Încheierea procedurii
  - b. Implementarea

În final, apreciem că acest domeniu emergent creează pentru avocați și pentru profesia de avocat oportunități noi, specifice consultanței juridice de nișă de care părțile au nevoie pe tot parcursul procedurii de mediere și pe care trebuie să se aștepte să o primească de la avocații angajați, în nici un caz de la mediator(i), chiar dacă aceștia au aceste competențe sau, mai mult, au dreptul de a exercita profesia de avocat.

PRACTICA JUDICIARĂ

CAUZA PRUTEANU vs. ROMÂNIA - Hotărârea CEDO din data de 03.02.2015

□ **Încălcarea dreptului la viața privată și a secretului profesional precum și a dreptului la un remediu eficient**

■ **I. Considerații preliminare**

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, prin hotărârea din data de 03.02.2015, pronunțată în cauza *Pruteanu vs. România*, constatând existența unei încălcări a art. 8 al Convenției, privind dreptul la viața privată și al secretului corespondenței, a acordat avocatului Alexandru Pruteanu despăgubiri morale în cuantum de 4.500 euro.

■ **II. Situația premisă**

În speță, începând cu data de 02.09.2004, au fost formulate mai multe plângeri penale împotriva unei societăți comerciale M al căror asociați erau C.I., M.T.O și M.G.T. La data de 03.09.2004, M.T.O. și M.G.T., l-au mandatat pe C.I. în vederea vânzării a două imobile.

În cursul anului 2004, Parchetul de pe lângă Tribunalul Bacău a început urmărirea penală împotriva lui M.T.O. și M.G.T. pentru infracțiunea de înșelăciune. În acest context, C.I. a angajat în calitate de apărător pe avocatul Alexandru Pruteanu.

Printr-o încheiere interlocutorie pronunțată la data de 24.09.2004, în temeiul art. 912 și urm. C. pr. pen., instanța a autorizat interceptarea și înregistrarea convorbirilor telefonice ale inculpaților M.T.O. și M.G.T., precum și ale lui C.I. pentru o perioadă de 30 de zile, începând cu data de 27.09.2004. Potrivit rechizitoriului din data de 14.04.2005, luarea măsurii de interceptare a convorbirilor telefonice ale lui C.I. a fost dispusă în vederea localizării celor doi inculpați.

Conform procesului-verbal din data de 17 martie 2005, Ministerul Public a pus la dispoziția instanței de judecată a Tribunalului Bacău suporturile magnetice și transcrierile înregistrărilor efectuate. În conținutul acestor înregistrări se regăseau și un număr de 12 convorbiri telefonice purtate între C.I. și avocatul său. Mai mult decât atât, transcrierile înregistrărilor efectuate comportau detalii privind numele avocatului Pruteanu, profesia sa, precum și numărul său de telefon.

Prin hotărârea din data 21.03.2005, pronunțată de Tribunal în dosarul penal privind inculpații M.T.O și M.G.T, instanța de judecată a dispus sigilarea transcrierilor și a suporturilor magnetice, constatând că aceste mijloace de probă sunt utile cauzei.

■ **III. Acțiunea formulată de avocatul Pruteanu**

Împotriva hotărârii din data de 21.03.2015, avocatul Pruteanu a formulat recurs, în temeiul art. 13 din Convenție (Dreptul la un recurs efectiv)¹, precizând că legislația națională nu prevede o cale de atac specifică, care să poată fi formulată împotriva unei astfel de hotărâri. În motivare, acesta a arătat că instanța a certificat înregistrările conversațiilor avute cu C.I. în contextul în care aceste conversații au avut un caracter profesional. În acest sens, a invocat art. 91 și urm. C. pr. pen., potrivit cărora conversațiile profesionale dintre un avocat și clientul său nu pot fi menționate în procesul-verbal de transcriere și nu pot fi folosite ca probe în cadrul procedurilor penale.

Având în vedere motivele invocate de recurent în cererea formulată, Curtea a respins acțiunea ca fiind inadmisibilă întrucât calea de atac a recursului nu este prevăzută de lege.

■ **IV. Plângerea formulată la CEDO**

Împotriva hotărârii de respingere a recursului formulat, avocatul Pruteanu a introdus, în temeiul art. 8 din Convenție² coroborat cu art. 13 al Convenției³, plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, solicitând în acest sens constatarea încălcării dreptului său la viața privată și secretul corespondenței, ca urmare a interceptării convorbirilor sale telefonice și lipsa unor prevederi legale în cadrul legislației naționale pentru a formula o cale de atac împotriva soluției dispuse.

În motivare, reclamantul a arătat că dispozițiile art. 91 C. pr. pen. nu erau aplicabile în speță întrucât acestea nu prevedeau posibilitatea interceptării și înregistrării convorbirilor unor persoane, altele decât cele ce făceau obiectul unei cauze penale.

■ **V. Soluția Curții**

În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a procedat la examinarea plângerii formulate sub aspectul întrunirii condițiilor prevăzute de art. 8 alin. 2 din Convenție, și anume amestecul autorității publice în exercitarea dreptului la respectarea vieții private, respectiv măsura interceptării convorbirilor telefonice purtate între avocatul Pruteanu și C.I.:

- să fie prevăzut de lege;
- să constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.

Cu privire la primul aspect, Curtea a reținut că Tribunalul a autorizat măsura interceptării convorbirilor în temeiul art. 91 și urm. C. pr. pen. ori, aceste articole nu prevăd situația persoanelor ascultate fără autorizație de interceptare, în speță, a domnului avocat Pruteanu.

¹ Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.

² Art. 8 din Convenție (Dreptul la viața privată și de familie) prevede: „1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora”;

³ Art. 13 din Convenție (Dreptul la un remediu efectiv) prevede: „Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale”.

Cu privire la cel de-al doilea aspect, Curtea a constatat că interceptarea convorbirilor purtate între avocat și clientul său constituie în mod evident o atingere adusă secretului profesional. Totodată, având în vedere că măsura dispusă nu putea fi realizată în raport cu avocatul Alexandru Pruteanu, în calitate de apărător al lui C.I., cerința privind necesitatea măsurii într-o societate democratică nu poate fi considerată ca fiind îndeplinită.

În aceste condiții, Curtea a constatat încălcarea art. 8 din CEDO, privind dreptul la viața privată și al secretului corespondenței, și a acordat avocatului Alexandru Pruteanu despăgubiri morale în cuantum total de 4.500 euro.

Avocatul X contra Comisiei Baroului din Cantonul Geneva

Hotărârea din data de 6 decembrie 2013 a Tribunalului Federal Elvețian

În prezent, avocații cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene și ai Elveției beneficiază de condiții de circulație optime în ceea ce privește desfășurarea activității profesionale raportat pe de o parte la libertatea de a presta servicii avocațiale, iar pe de altă parte la facilitarea desfășurării profesiei de avocat într-un stat membru, altul decât cel în cadrul căruia a fost obținută calificarea profesională.

Prin urmare, persoanele ce și-au obținut titlul de avocat într-unul din statele membre ale Uniunii Europene ori ale Asociației Europene a Liberului Schimb (AELE – Association européenne de libre-échange), se pot înscrie într-un barou aparținând altui stat membru ori Elveției, în baza calității obținute în cadrul baroului de origine, sub rezerva menținerii titlului deținut în acest din urmă barou.

De asemenea, avocații europeni pot, în mod egal, oferi, cu titlu ocazional sau temporar, servicii specifice profesiei pe teritoriul altui stat membru decât cel de origine (în regim transfrontalier) în baza principiului libertății de a presta servicii.

În acest sens, hotărârea din data de 6 decembrie 2013 pronunțată de Tribunalul Federal elvețian creează o perspectivă a modalității de aplicare a acestor principii de drept european, privită în lumina cadrului juridic prevăzut de sistemul de drept din Elveția.

În speță, un cetățean de origine germană, ce deține o diplomă de avocat obținută în Elveția, solicită înscrierea sa în Baroul Cantonului din Geneva, precizând că deține calitatea de angajat al unei societăți de avocatură de tip LLP¹, supusă dreptului din Statele Unite, entitate ce aparține unei structuri organizatorice cu caracter internațional, care își deschisese un birou în Geneva.

În urma analizei cererii formulate, comisia Baroului din Geneva a procedat la respingerea solicitării de înscriere mai sus arătate, motivat de faptul că o astfel de înregistrare în evidențele avocaților Cantonului din Geneva încalcă exigențele impuse de principiul independenței avocatului. Potrivit comisiei, o astfel de măsură apare ca fiind necesară în condițiile în care, potrivit art. 8 din Legea federală cu privire la libera circulație a avocaților (LLCA)², persoanele ce dețin calitatea de avocați salariați, pentru a-și putea exercita profesia în deplină independență,

---

¹ Limited Liability partnership – parteneriat cu răspundere limitată;

² Pour être inscrit au registre, l'avocat doit remplir les conditions personnelles suivantes: avoir l'exercice des droits civils; ne pas faire l'objet d'une condamnation pénale pour des faits incompatibles avec la profession d'avocat, à moins que cette condamnation ne figure plus sur l'extrait privé du casier judiciaire; ne pas faire l'objet d'un acte de défaut de biens être en mesure de pratiquer en toute indépendance; **il ne peut être employé que par des personnes elles-mêmes inscrites dans un registre cantonal.**

nu pot fi angajați decât de persoane care ele însele dețin calitatea de avocat înscris în registrul Baroului cantonal.

În concluzie, comisia a precizat că, a priori, dispozițiile dreptului Uniunii Europene nu își găsesc aplicabilitatea în cauza de față întrucât în speță nu este vorba de o atingere a dreptului la libera circulație a avocatului X, ci doar de o măsură particulară relativă la garanția independenței avocatului promovată de sistemul de drept elvețian, ce vizează condițiile necesare a fi îndeplinite în privința înregistrării în Baroul Cantonului Geneva de către avocatul salariat solicitant precum și de către angajatorul acestuia.

Față de aceste considerente, avocatul solicitant a contestat măsura Baroului cantonal, motivând că, în cauză, au fost încălcate principiile libertății de stabilire și prestare a serviciilor, a dreptului concurenței precum și a principiului egalității de tratament.

1. Sub aspectul incidenței principiului libertății de stabilire și prestare a serviciilor, potrivit dispozițiilor art. 8 din Legea federală privind libera circulație a avocaților, pentru ca un avocat să poată fi înscris în registrul Baroului cantonal, acesta, în exercitarea profesiei, trebuie să fie independent și să se supună numai legii. În consecință, avocatul solicitant nu poate în principiu fi angajat de o persoană care ea însăși să nu fie înscrisă în registrul special. În acest sens, Tribunalul federal precizează că, în ceea ce privește avocatul salariat, acesta își exercită profesia într-un cadru particular în condițiile în care, conform obligațiilor sale contractuale, el urmărește apărarea intereselor angajatorilor săi, respectiv a clienților acestora din urmă. Prin urmare, avocatul salariat se află, prin definiție, într-o relație de subordonare față de angajatorul său.

Prin efectul dispozițiilor legii elvețiene relative la libera circulație a avocaților, angajatorul, pentru a putea face obiectul unei supravegheri disciplinare corespunzătoare, trebuie să fie supus legii elvețiene. Numai în acest fel statutul avocatului angajator poate garanta independența avocatului salariat.

În speță, Tribunalul a observat că asociații societății de avocatură LLP (angajatorului) sunt supuși regulilor profesionale specifice Barourilor din care fac parte, ce comportă anumite diferențe față de Legea federală privind libera circulație a avocaților. Chiar și în condițiile în care, așa cum reclamantul a arătat în acțiunea sa, asociații societății angajatoare s-ar obliga să respecte regulile profesionale specifice dreptului elvețian, aceasta nu poate reprezenta o garanție solidă a independenței avocatului.

Având în vedere aceste aspecte, mai multe soluții apar ca fiind viabile în această situație, respectiv înscrierea avocatului solicitant în registrul cantonal, dar nu în calitate de salariat, ori înscrierea a cel puțin unuia dintre asociații societății angajatoare în Baroul din Geneva.

2. Cu privire la încălcarea principiului egalității de tratament, reclamantul arată că, în condițiile în care criteriile impuse de legea elvețiană în materie de liberă circulație a avocatului nu sunt cerute avocaților stabiliți pe teritoriul statelor membre ale Uniunii Europene, sunt incidente elementele specifice unei situații de discriminare.

În acest sens, Tribunalul federal respinge acest argument, precizând că în cauză analiza unei situații de discriminare poate fi realizată doar în lumina dreptului intern. Or, din punct de vedere al dreptului elvețian, măsura dispusă de Comisia Baroului prezintă o justificare corectă raportat la necesitatea garantării independenței avocatului, ce reprezintă un principiu de drept public. Mai mult decât atât, în cauză

nu este vorba de prestarea, de manieră ocazională sau temporară, a unor servicii avocațiale de persoane ce nu sunt înregistrate în registrul baroului cantonal, ci de o solicitare de înscriere pe o perioadă nedeterminată în aceste evidențe.

3. Nu în ultimul rând, raportat la constatarea încălcării dreptului concurențial prin măsura dispusă, reclamantul precizează că, în speță, prin respingerea cererii de înscriere în Registrul Baroului, îi sunt create o serie de dezavantaje în raport cu alți avocați înscriși în registrul cantonal ce dețin calitatea de salariați ai unor societăți avocațiale de origine americană tip LLP. În ceea ce privesc aceste susțineri, Tribunalul federal menționează că decizia de refuz a Comisiei Baroului cantonal nu reprezintă decât o aplicare conformă a normelor legale incidente în cauză în vederea realizării obiectivelor stabilite de lege. Prin urmare, o astfel de decizie nu poate fi analiză asemeni unei hotărâri ai asociațiilor unei întreprinderi, pentru a avea astfel abilitatea de a crea un efect anticoncurențial în sensul dreptului concurenței, garantarea independenței avocatului salariat reprezentând un interes de ordin public.

În concluzie, instanța decide respingerea căii de atac formulate, considerând că solicitarea de înscriere în evidențele avocaților Cantonului din Geneva, așa cum a fost formulată, încalcă exigențele impuse de principiul independenței avocatului, neîndeplinind condițiile speciale impuse de lege.

Rezumat
Lucian NIȚULEASA

Practică judiciară a Tribunalului Hunedoara în materia contestației la executare

Consilier Florin RADU
Baroul Hunedoara

□ 1. Cerere de reexaminare a modului de stabilire a taxei judiciare de timbru. Contestarea cheltuielilor de judecată dispuse de instanța de fond. Cerere patrimonială, supusă taxei judiciare de timbru în apel.

Este adevărat ceea ce susține apelanta, în sensul că cererea privind obligarea părții care a căzut în pretenții la plata cheltuielilor de judecată efectuate de către partea care a câștigat procesul, are natura unei cereri accesorii, care nu trebuie timbrată, însă acest caracter există față de cel care a formulat cererea de chemare în judecată care are ca accesoriu și cererea de obligare la plata cheltuielilor de judecată.

Acest caracter accesoriu nu există și față de partea care a fost obligată la plata acestor cheltuieli de judecată și care, pe calea apelului, contestă această obligație.

Prin urmare, față de intimatul care a pierdut procesul și care a fost obligat la plata cheltuielilor de judecată, pe care le contestă pe calea apelului, cererea are caracterul unei cereri patrimoniale, care este supusă timbrajului la valoare.

Cum valoarea contestată prin apel este de 750 lei, se observă că taxa judiciară de timbru ar fi de 57,50 lei la fond, iar conform art. 11 al. 1 din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, în apel această taxă se reduce la jumătate, cuantumul taxei judiciare de timbru pe care apelanta are obligația de a o achita fiind de 28,75 lei.

În consecință, s-a admis în parte cererea de reexaminare a taxei judiciare de timbru și se va stabili obligația apelantei de a achita taxă judiciară de timbru în cuantum de 28,75 lei.

Tribunalul Hunedoara, s. I civ., încheierea din data de 05 iunie 2014

Deliberând în camera de consiliu cu privire la cererea de reexaminare a modului de stabilire a taxei judiciare de timbru, formulată de apelanta-intimată, instanța constată următoarele:

Apelanta a formulat cerere de reexaminare, motivat de faptul că apelul său vizează soluționarea unui capăt accesoriu al cererii, fiind aplicabil art. 15 lit. r) din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, capăt de cerere vizând cheltuielile de judecată, iar instanța de apel a stabilit taxa judiciară de timbru de 79 lei, în baza art. 11 al. 1 teza a II-a din Legea nr. 146/1997.

S-a mai arătat că și în ipoteza în care suma contestată ar fi vizat pretenții, taxa este calculată incorect, aceasta trebuind a avea cuantumul de 71 lei și nu de 79 lei cum s-a stabilit.

Totodată se menționează că cererea sa nu este evaluabilă în bani, fiind vorba despre cuantumul cheltuielilor de judecată.

În drept au fost invocate dispozițiile art. 30 al. 4 C. pr. civ. și art. 15 lit. r) din Legea nr. 146/1997.

Analizând motivele cererii de reexaminare, se observă faptul că Judecătoria Deva, prin sentința apelată, nr. 518/2014, a admis în parte contestația la executare formulată de către contestatoare și a dispus obligarea intimatului la plata cheltuielilor de judecată către contestatoare, în cuantum de 750 lei.

Este adevărat ceea ce susține apelanta, în sensul că cererea privind obligarea părții care a căzut în pretenții la plata cheltuielilor de judecată efectuate de către partea care a câștigat procesul, are natura unei cereri accesorii, care nu trebuie timbrată, însă acest caracter există față de cel care a formulat cererea de chemare în judecată care are ca accesoriu și cererea de obligare la plata cheltuielilor de judecată.

Acest caracter accesoriu nu există și față de partea care a fost obligată la plata acestor cheltuieli de judecată și care, pe calea apelului contestă această obligație.

Prin urmare, față de intimatul care a pierdut procesul și care a fost obligat la plata cheltuielilor de judecată, pe care le contestă pe calea apelului, cererea are caracterul unei cereri patrimoniale, care este supusă timbrajului la valoare.

Cum valoarea contestată prin apel este de 750 lei, se observă că taxa judiciară de timbru ar fi de 57,50 lei la fond, iar conform art. 11 al. 1 din Legea nr. 146/1997, în apel această taxă se reduce la jumătate, cuantumul taxei judiciare de timbru pe care apelanta are obligația de a o achita fiind de 28,75 lei.

În consecință, se va admite în parte cererea de reexaminare a taxei judiciare de timbru și se va stabili obligația apelantei de a achita taxă judiciară de timbru în cuantum de 28,75 lei.

Notă: Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, a fost abrogată în temeiul art. 58 lit. a din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 392 din 29 iunie 2013, cu modificări și completări ulterioare.

□ 2. Contestație la executare. Tardivitate. Mod de calcul al termenului prevăzut de art. 714 al. 1 C. pr. civ.

Contrar celor susținute de apelanta - contestatoare, în mod legal și temeinic prima instanță a respins contestația la executare formulată de aceasta, ca tardivă.

Din dovada de înmânare aflată la dosarul de fond, rezultă că actele de executare, respectiv înștiințarea de plată, somația, încheierea de stabilire a cheltuielilor de executare, titlul executoriu și încheierea de încuviințare a executării silite, au fost comunicate la domiciliul contestatoarei, la data de 04.07.2013.

Potrivit art. 714 al. 1 pct. 3 C. pr. civ., termenul de introducere a contestației la executare propriu-zisă, de 15 zile, a început să curgă la data la care debitoarea a primit încheierea de încuviințare a executării sau somația ori de la data când a luat cunoștință de primul act de executare, în cazurile în care nu a primit actele arătate mai sus.

Or, raportat la data de 04.07.2013, data comunicării actelor de executare, termenul s-a împlinit la 22.07.2013.

În mod judicios instanța de fond a verificat împlinirea termenului și în raport cu data de 13.08.2013, data pretinsă de contestatoare ca fiind aceea la care a aflat despre executare, prin comunicarea încheierii de carte funciară, de notare a somației de plată asupra imobilului proprietatea ei.

Și în acest caz, termenul de 15 zile s-a împlinit la data de 29.08.2013, care a fost o zi lucrătoare (joi), termen calculat pe zile libere, conform art. 181 C. pr. civ.

Ca urmare, în ambele situații, prezenta contestație depusă la oficiul poștal la data de 30.08.2013, a fost formulată după expirarea termenului legal de 15 zile.

Tribunalul Hunedoara, s. I. civ., dec. nr. 249/A/12 mai 2014

Prin sentința civilă nr. 4747/2013, pronunțată de Judecătoria Deva, s-a admis excepția tardivității formulării contestației la executare.

S-a respins contestația la executare formulată de contestatoare, în contradictoriu cu intimata, ca fiind tardivă. Fără cheltuieli de judecată.

Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut următoarele:

Referitor la împrejurările de fapt, se constată că între părți a fost încheiat contractul de împrumut autentic, având ca obiect o sumă de bani, ce urma să fie restituită de debitorul contestator în rate lunare, începând cu data de 1 octombrie 2010.

Pentru neachitarea ratelor la termenele scadente, creditorul a formulat la data de 9 mai 2013 cerere de executare silită în baza titlului executoriu contract de împrumut.

Executarea silită a fost încuviințată prin încheierea civilă nr. 1804/CC/19 iunie 2013, pronunțată de Judecătoria Deva.

În dosarul execuțional, a fost emisă în data de 25 iunie 2013, o încheiere de stabilire a cheltuielilor de executare silită, în data de 1 iulie 2013 somație mobilă, reprezentând împrumut nerestituit conform titlului executoriu, onorariu executare silită și cheltuieli de executare, totodată înștiințare privind declanșarea urmăririi silite, acte comunicate debitorului la adresa de domiciliu indicată și în prezenta acțiune, la data de 4 iulie 2013.

Totodată, s-a solicitat încuviințarea executării silite asupra imobilului proprietatea debitorului din localitatea U., cerere admisă prin încheierea civilă nr. 3152 din 10 iulie 2013, pronunțată de Judecătoria Petroșani.

Totodată, la data de 29 iulie 2013, a fost emisă debitorului somație imobiliară pentru plata creanței, comunicată la adresa de domiciliu în data de 1 august 2013.

S-a încheiat proces-verbal de situație privind imobilul executat silit, comunicat la data de 10 octombrie 2013.

La data de 30 august 2013, debitorul a formulat cerere de reexaminare împotriva încheierii de înscriere în cartea funciară a somației imobiliare, totodată contestație la executare, prin care a solicitat anularea tuturor formelor de executare silită demarate în dosarul execuțional, invocând pe fondul cauzei plata debitului rezultat din contractul de împrumut, ca mod de stingere a obligației executate silit.

În ceea ce privește termenul de formulare a contestației, potrivit art. 714 al. 1 C. pr. civ., dacă prin lege nu se prevede altfel, contestația privitoare la executarea silită propriu-zisă se poate face în termen de 15 zile de la data când:

1. contestatorul a luat cunoștință de actul de executare pe care îl contestă;
2. cel interesat a primit comunicarea ori, după caz, înștiințarea privind înființarea poprii. Dacă poprirea este înființată asupra unor venituri periodice, termenul de contestație pentru debitor începe cel mai târziu la data efectuării primei rețineri din aceste venituri de către terțul poprit;

3. debitorul care contestă executarea însăși a primit încheierea de încuviințare a executării sau somația ori de la data când a luat cunoștință de primul act de executare, în cazurile în care nu a primit încheierea de încuviințare a executării și nici somația sau executarea se face fără somație.

Aceasta înseamnă că debitorul are la dispoziție două mijloace procedurale: unul prin care poate contesta legalitatea întregii executări ca atare, în cadrul acestuia putându-se invoca impedimente la însăși începerea executării silită (de exemplu, inexistența unui titlu executoriu sau intervenirea unei cauze ulterioare de stingere sau amânare a executării obligației) – 15 zile de la primirea somației și unul prin care se poate contesta un act de executare anume, pentru motive ce țin exclusiv de legalitatea acestuia.

În cel de-al doilea caz, contestatorul nu mai poate invoca motive în legătură cu executarea silită însăși, pentru că legea prevede în acest scop o cale de atac separată, ce trebuie formulată cu respectarea unui anumit termen. A admite o altă concluzie ar însemna a accepta pe de o parte posibilitatea pronunțării unor hotărâri judecătorești contradictorii, iar pe de altă parte posibilitatea eludării termenului stabilit, cu scopul de a menține o stare de incertitudine părților cu privire la raportul de drept în discuție un timp prea îndelungat.

Somația de plată a debitului, adresa de înștiințare a debitorului și copia încheierii de încuviințare a executării silită au fost comunicate contestatorului la adresa de domiciliu indicată și prin prezenta acțiune, potrivit prevederilor art. 666 și 667 C. pr. civ., la data de 4 iulie 2013, dată de la care a început să curgă termenul de formulare a contestației la executare.

S-a reținut referitor la dovada de înmânare a actelor de procedură că în speță comunicarea actelor menționate s-a făcut cu respectarea disp. art. 163 al. 6 C. pr. civ.: „Dacă destinatarul nu este găsit la domiciliu ori reședință sau, după caz, sediu, agentul îi va înmâna citația unei persoane majore din familie sau, în lipsă, oricărei alte persoane majore care locuiește cu destinatarul ori care, în mod obișnuit, îi primește corespondența.”

În cuprinsul somației emise în dosar execuțional au fost inserate și aduse la cunoștința contestatorului valoarea creanței executate silit, titlul executoriu ce a stat la baza demarării procedurii și termenul de plată de o zi de la primirea somației.

Astfel, stingerea prin plata efectuată anterior a creanței executate putea fi invocată de debitor în termen de 15 zile de la recepționarea acestei prime somații, termenul fiind depășit în cauză raportat la data de 30 august 2013 a depunerii plicului la serviciile poștale, ultima zi de introducere a prezentei cereri fiind 22 iulie 2013.

Potrivit disp. art. 185 al. 1 C. pr. civ., „Când un drept procesual trebuie exercitat într-un anumit termen, nerespectarea acestuia atrage decăderea din exercitarea dreptului, în afară de cazul în care legea dispune altfel. Actul de procedură făcut peste termen este lovit de nulitate”.

Iar potrivit dispozițiilor art. 186 C. pr. civ., „(1) Partea care a pierdut un termen procedural va fi repusă în termen numai dacă dovedește că întârzierea se datorează unor motive temeinic justificate.

(2) În acest scop, partea va îndeplini actul de procedură în cel mult 15 zile de la încetarea împiedicării, cerând totodată repunerea sa în termen. În cazul exercitării căilor de atac, această durată este aceeași cu cea prevăzută pentru exercitarea căii de atac.

(3) Cererea de repunere în termen va fi rezolvată de instanța competentă să soluționeze cererea privitoare la dreptul neexercitat în termen.”

S-a reținut că nu s-a invocat și dovedit că debitorul ar fi fost împiedicat de o împrejurare mai presus de voința sa în exercitarea prezentei cereri, mai mult, deși excepția de tardivitate a

contestației la executare a fost invocată procedural prin întâmpinarea formulată, contestatorul nu a formulat o cerere de repunere în termen.

Chiar luând în considerare data de 13 august 2013, indicată prin acțiune ca fiind data la care a luat la cunoștință de executarea silită demarată, termenul de introducere a contestației la executare este depășit în cauză, ultima zi de depunere a acțiunii fiind procedural 29 august 2013. Critica referitoare la comunicarea actelor la o altă adresă nu poate fi primită, din cuprinsul dovezilor de înmânare rezultând că agentul procedural s-a deplasat la domiciliul din localitatea U.

Instanța a constatat că termenul de 15 zile pentru introducerea acțiunii a expirat la data de 22 iulie 2013 și eventual, cel mai târziu la data de 29 august 2013, aceasta fiind ultima zi în care contestatorul putea formula contestație la executare propriu zisă prin care să invoce stingerea obligației de plată anterior demarării procedurii.

Totodată, nu a dovedit în cauză existența unor împrejurări mai presus de voința sa, de natură a justifica repunerea în termen, nici nu a solicitat repunerea în termenul de formulare a contestației.

Față de considerentele de mai sus, în baza art. 714 C. pr. civ., instanța a admis excepția invocată, cu consecința respingerii prezentei contestații la executare ca fiind tardiv formulată.

În ce privește solicitarea de anulare a titlului executoriu, s-a reținut din cuprinsul cererii înregistrate la instanță că nu au fost invocate motive de anulare sau de constatare a nulității absolute a contractului de împrumut, solicitarea formulată de contestator sub acest aspect fiind pur formală.

Nu a fost primită nici critica referitoare la încuviințarea executării silită doar asupra bunurilor imobile din circumscripția Judecătoriei Deva, în condițiile în care în dosarul execuțional a fost emisă încheierea prevăzută de dispozițiilor art. 665 C. pr. civ. de către instanța competentă raportat la sediul Biroului Executorului Judecătoresc și, ulterior, încheierea prevăzută de art. 818 și urm. C. pr. civ., de către instanța competentă – Judecătoria Petroșani, raportat la locul situării imobilului – localitatea U.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel contestatoarea, solicitând schimbarea în tot a sentinței, în sensul admiterii contestației la executare.

În motivare, s-a arătat că a aflat de existența dosarului execuțional și a titlului executoriu la data de 13.08.2013, când i s-a comunicat încheierea de carte funciară prin care s-a notat somația de plată asupra imobilului.

Se susține că dovada de primire a înscrisurilor a fost semnată de concubinul contestatoarei, care este fratele creditoarei și cu care, din data de 04.07.2013, nu mai întreține relații.

Că, în mod greșit instanța de fond a reținut ca dată de comunicare a încheierii de carte funciară data de 09.08.2013, întrucât, conform plicului depus, încheierea i-a fost comunicată la data de 13.08.2013.

Că instanța de fond a greșit modul de calcul al termenului, respingând ca tardivă contestația, fără a observa că data de 29.08.2013 a fost într-o zi nelucrătoare, fiind duminică, motiv pentru care termenul s-a prelungit la 30.08.2013, data la care a fost introdusă contestația la executare.

A mai susținut că toate actele i-au fost comunicate de executorul judecătoresc la altă adresă, deși se știa că este plecată în străinătate, iar lege nu prevede nicio sancțiune pentru formularea contestației cu depășirea termenului de 15 zile.

În drept, s-au invocat prevederile art. 466-480 C. pr. civ.

Apelul a fost timbrat cu 50 lei taxă judiciară de timbru.

Prin întâmpinare, intimata a solicitat respingerea apelului, cu cheltuieli de judecată.

În susținerea poziției sale, a arătat că toate actele de executare i-au fost comunicate contestatoarei la adresa de domiciliu indicată atât în contestația la executare, cât și în apel, la data de 04.07.2013, astfel încât în mod corect instanța a respins ca tardivă contestația.

Că, raportat la prevederile art. 714 și 185 C. pr. civ., sancțiunea nerespectării termenului este decăderea din dreptul de a mai exercita contestația la executare.

Examinând sentința atacată, prin prisma motivelor de apel invocate, Tribunalul reține următoarele:

Contrar celor susținute de apelanta-contestatoare, în mod legal și temeinic prima instanță a respins contestația la executare formulată de aceasta, ca tardivă.

Din dovada de înmânare aflată la dosarul de fond, rezultă că actele de executare, respectiv înștiințarea de plată, somația, încheierea de stabilire a cheltuielilor de executare, titlul executoriu și încheierea de încuviințare a executării silite, au fost comunicate la domiciliul contestatoarei din localitatea U., la data de 04.07.2013, fiind primite de numitul N.F.

Potrivit art. 714 al. 1 pct. 3 C. pr. civ., termenul de introducere a contestației la executare propriu-zisă, de 15 zile, a început să curgă la data la care debitoarea a primit încheierea de încuviințare a executării sau somația ori de la data când a luat cunoștință de primul act de executare, în cazurile în care nu a primit actele arătate mai sus.

Or, raportat la data de 04.07.2013, data comunicării actelor de executare, termenul s-a împlinit la 22.07.2013.

În mod judicios instanța de fond a verificat împlinirea termenului și în raport cu data de 13.08.2013, data pretinsă de contestatoare ca fiind aceea la care a aflat despre executare, prin comunicarea încheierii de carte funciară, de notare a somației de plată asupra imobilului proprietatea ei.

Și în acest caz, termenul de 15 zile s-a împlinit la data de 29.08.2013, care a fost o zi lucrătoare (joi), termen calculat pe zile libere, conform art. 181 C. pr. civ.

Ca urmare, în ambele situații, prezenta contestație depusă la oficiul poștal la data de 30.08.2013, a fost formulată după expirarea termenului legal de 15 zile.

Instanța a făcut o corectă aplicare a prevederilor art. 185 al. 1 C. pr. civ., care prevede expres sancțiunea decăderii din exercitarea dreptului, atunci când termenul este depășit.

În consecință, apreciind că sentința atacată este temeinică și legală, în baza art. 480 al. 1 C. pr. civ., se va respinge ca nefondat apelul de față.

Nu se vor acorda cheltuielile de judecată solicitate de apelantă, întrucât se află în culpă procesuală.

Notă: În urma republicării Codului de procedură civilă, în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015, art. 665, 666, 667, 714 și 818 au devenit art. 666, 667, 668, 715 și 819.

□ 3. Contestație la executare. Data la care se declanșează executarea silită. Conflict de legi procesuale în timp. Legalitatea onorariului executorului judecătoresc

În mod corect și legal instanța de fond a apreciat legea aplicabilă litigiului, aceasta fiind legea stabilită prin dispozițiile tranzitorii cuprinse în art. 3 al. 1 și 2 din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, „(1) Dispozițiile

Codului de procedură civilă se aplică numai proceselor și executărilor silită începute după intrarea acestuia în vigoare. (2) Procesele începute prin cereri depuse, în condițiile legii, la poștă, unități militare sau locuri de deținere înainte de data intrării în vigoare a Codului de procedură civilă rămân supuse legii vechi, chiar dacă sunt înregistrate la instanță după această dată”.

Având în vedere că executarea silită a început la data de 14 februarie 2013, aceasta fiind data depunerii cererii de către creditor, anterior intrării în vigoare a noului Cod de Procedură Civilă, prezentei cauze îi sunt aplicabile dispozițiile Codului de procedură civilă din 1865.

De altfel, în același sens sunt și dispozițiile art. 622 al. 2 C. pr. civ., potrivit cu care executarea silită începe odată cu sesizarea organului de executare. Per a contrario, executarea silită începută la data de 14 februarie 2013 odată cu sesizarea organului de executare, este guvernată de dispozițiile legale în vigoare la acea dată, deci Codul de procedură civilă din 1865.

Potrivit prevederilor art. 39 al. 1 lit. b din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești și de asemenea, conform Ordinului nr. 2550/2006 privind aprobarea onorariilor minime și maxime pentru serviciile prestate de executorii judecătorești, pentru creanțele în valoare de peste 50.000 lei, dar până la 80.000 lei inclusiv, onorariul maxim este de 5.000 lei plus un procent de până la 3% din suma care depășește 50.000 lei din valoarea creanței ce face obiectul executării silită.

În consecință, raportat la valoarea creanței executate silit, de 55.958,6 lei, se constată prin calculul matematic efectuat, că onorariul executorului judecătorec a fost stabilit cu respectarea dispozițiilor legale și nu se impune diminuarea acestuia.

Tribunalul Hunedoara, s. I civ., dec. nr. 407/R/23 iunie 2014

Prin sentința civilă nr. 1497/29.04.2014, pronunțată de Judecătoria Deva, s-au respins excepțiile lipsei calității procesuale pasive a B.E.J., a inadmisibilității și a tardivității contestației la executare. S-a respins contestația la executare formulată de contestator.

A fost obligată contestatoarea la plata, către intimatul B.E.J. a sumei de 400 lei, reprezentând cheltuieli de judecată, constând în onorariu avocat.

Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut următoarele:

Prin precizarea de acțiune depusă pentru termenul de judecată din 25.02.2014, contestatorul a solicitat diminuarea onorariului executorului judecătorec de la suma de 7.038,36 lei, la suma de 700 lei. În motivare a arătat că, la data de 24.02.2014, executorul judecătorec i-a comunicat că, din suma inițială reprezentând cheltuieli de executare, s-a reținut suma de 700 lei, prin poprire, pe care contestatorul a apreciat-o ca fiind suficientă raportat la activitatea redusă desfășurată de executorul judecătorec. În drept, a invocat art. 204 și art. 669 C. pr. civ. și a atașat adresa emisă la data de 24.02.2014 de către executorul judecătorec.

Prin contractul de credit, debitoarea a contractat un credit în sumă de 78.000 lei de la intimata, pe o perioadă de 12 luni, cu scadența la data de 27.08.2010. Contestatorul a garantat acest credit prin avalizarea unui bilet la ordin, emis de societatea împrumutată la data de 20.08.2009.

Debitoarea nu a rambursat creditul la scadență, iar asupra sa a fost deschisă procedura insolvenței.

La data de 14.02.2013, creditoarea intimată a solicitat executarea silită a debitorului contestator, pentru satisfacerea creanței rezultate din acest credit și care, la acea dată era

în sumă de 56.635,52 lei, compusă din credit de 50.000 lei, dobânzi de 6.511,52 lei și comisioane de 124 lei.

Cererea a fost înregistrată la B.E.J., iar Judecătoria Deva a încuviințat executarea silită, prin Încheierea civilă nr. 780/CC/2013, pronunțată la data de 15.03.2013.

Ca și chestiune prealabilă, având în vedere data înregistrării cererii de executare de către executorul judecătoresc și raportat la dispozițiile art. 3 al. 1 din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, instanța a reținut că, în prezenta cauză, sunt aplicabile dispozițiile Codului de procedură civilă din 1865 și nu cele ale Codului de procedură civilă din 2010, intrat în vigoare la data de 15.02.2013.

Privitor la excepția lipsei calității procesuale pasive a executorului judecătoresc, invocată de intimatul B.E.J., instanța a reținut că, într-adevăr, prin Decizia nr. 162 din 22.04.2003, Curtea Constituțională, având de soluționat excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 399 C. pr. civ. din 1865, a stabilit că „în cadrul executării silite, ca și în cazul contestației la executare, organul de executare nu are interese proprii și, în consecință, nu are calitatea de parte în proces și nu este necesar să fie citat ca atare”.

Cu toate acestea, prin aceeași decizie, Curtea a stabilit că „problema unei asemenea calități a organului de executare s-ar putea pune numai în ipoteza din art. 399 al. 1 ultima teză din Codul de procedură civilă, atunci când se face contestație la executare pentru motivul că organul de executare refuză să îndeplinească un act de executare în condițiile prevăzute de lege”.

Așadar, s-a constatat că executorul judecătoresc poate dobândi calitate procesuală atunci când refuză să înceapă executarea silită ori să îndeplinească un act de executare, cum este și cazul prezentei cauze, în care se contestă refuzul B.E.J. de a emite o încheiere de încetare a executării silite, motiv pentru care și această excepție a fost respinsă.

Pe fondul contestației, față de cererea contestatorului de a diminua cuantumul onorariului executorului judecătoresc, instanța a reținut că cheltuielile de executare au fost stabilite prin proces-verbal, la suma totală de 7.038,36 lei, compusă din taxă de timbru de 15 lei, cheltuieli de executare de 5.664 lei, din care onorariu executor în cuantum de 5.178 lei și TVA de 1.359,36 lei.

Privitor la cuantumul onorariului, s-a reținut că sumele plătite cu titlu de onorariu pentru executorul judecătoresc reprezintă cheltuieli ocazionate de efectuarea executării silite și față de dispozițiile art. 39 al. 1 din Legea nr. 188/2000, cu modificările și completările ulterioare, în cazul obligațiilor având ca obiect plata unei sume de bani, onorariul executorului nu poate depăși un anumit plafon determinat potrivit acestui act normativ, raportat la cuantumul obligației de plată a cărei executare se urmărește.

Potrivit textului legal menționat, pentru creanțele în valoare de peste 50.000 lei, dar până la 80.000 lei inclusiv, onorariul maxim este de 5.000 lei plus un procent de până la 3% din suma care depășește 50.000 lei din valoarea creanței ce face obiectul executării silite.

În prezenta cauză, instanța a constatat că onorariul de 5.178 lei stabilit de intimatul B.E.J., s-a raportat la cuantumul creanței pentru care s-a început urmărirea silită (56.635,52 lei) și a fost determinat prin aplicarea corectă a dispozițiilor art. 39 al. 1 lit. b) din Legea nr. 188/2000, fără a depăși limita maximă legală.

S-a reținut că instanța nu poate interveni pentru a mări sau micșora cuantumul cheltuielilor de executare reprezentate de onorariul de executor, având în vedere că legea a reglementat plafoanele minime și maxime între care trebuie să fie acesta stabilit, oferind astfel protecție debitorului. Onorariile executorului judecătoresc, calculate în limitele impuse de art. 39 din Legea nr. 188/2000, cum este cazul în speță, nu pot fi disproporționat de mari față de munca

depusă de executor, astfel cum a susținut contestatorul, întrucât textul de lege menționat înlătură orice disproporție vădită.

Pe de altă parte, instanța a apreciat că cel aflat în culpă pentru efectuarea executării silite este contestatorul, care ar fi putut evita suportarea tuturor acestor cheltuieli dacă și-ar fi executat în termenul și în cuantumul convenit obligațiile asumate prin contractul de credit încheiat cu intimata și prin avalizarea biletului la ordin emis de societatea împrumutată.

Privitor la cererea de a obliga executorul judecătoresc să emită o încheiere de încetare a executării silite efectuată în dosarul execuțional, instanța a reținut că, potrivit art. 371⁵ lit. a) C. pr. civ. din 1865, executarea silită încetează dacă s-a realizat integral obligația prevăzută în titlul executoriu, s-au achitat cheltuielile de executare, precum și alte sume datorate potrivit legii, situație în care executorul va preda debitorului titlul executoriu, menționând pe acesta stingerea totală a obligațiilor.

Este adevărat că, prin adresa depusă pentru termenul de judecată din data de 18.03.2014, a înștiințat instanța că și-a recuperat integral creanța față de debitoare și contestator, ca urmare a distribuirilor de sume efectuate în procedura insolvenței față de societatea împrumutată, însă, pe de altă parte, la același termen de judecată, intimatul executor judecătoresc a comunicat că, din suma de 800 lei încasată în cadrul dosarului execuțional, au fost acoperite cheltuielile legate de obținerea extraselor de carte funciară și de notarea somațiilor imobiliare iar pentru cheltuielile de executare a fost reținută suma de 580 lei, rămânând de achitat suma de 6.443 lei.

Prin urmare, atâta timp cât nu au fost acoperite integral cheltuielile de executare, instanța a reținut că nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 371⁵ lit. a) C. pr. civ. din 1865 pentru a putea obliga executorul judecătoresc să emită încheierea de încetare a executării silite.

În temeiul art. 274 C. pr. civ. din 1865, având în vedere culpa sa procesuală, a fost obligat contestatorul la plata sumei de 400 lei către intimatul B.E.J., cu titlu de cheltuieli de judecată, reprezentând onorariu avocat.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel, recalificat de instanța de control judiciar ca recurs, contestatorul în termen, motivat și legal timbrat, prin care a solicitat schimbarea hotărârii și în rejudecare să se dispună diminuarea onorariului executorului judecătoresc, de la suma de 7038,36 lei la suma de 700 lei sau o altă sumă la aprecierea instanței de judecată și să se constate încetată executarea silită ca urmare a acoperirii integrale a creanței în dosarul execuțional.

În fapt în motivarea recursului s-a arătat că sentința atacată este netemeinică și nelegală, fiind criticabilă în primul rând sub aspectul faptului că legea procesuală aplicabilă litigiului este Noul Cod de procedură civilă, raportat la data emiterii încheierii de deschidere a dosarului de executare de către executorul judecătoresc ori la data emiterii de către instanță a încheierii de încuviințare a executării silite, ca prime acte de executare silită, cererea de executare silită formulată de creditor nefiind altceva decât un act prealabil și necesar începerii executării și nu un act de executare silită propriu zisă.

În al doilea rând, s-a arătat că anterior efectuării actelor de executare silită creanța a fost realizată prin vânzarea de către lichidatorul judiciar a unui bun aflat în proprietatea societății intrate în procedura insolvenței și pe care contestatorul a garantat-o cu un bilet la ordin, situație în care executorul nu este în drept să încaseze o sumă atât de mare cu titlul de cheltuieli de executare, onorariul stabilit fiind disproporționat față de munca depusă, care prin prisma particularităților desfășurării cauzei, s-a rezumat la emiteria unor acte tipizate.

În drept, în motivarea căii de atac, au fost invocate disp. art. 466-482, 717, 669 al. 4, 711, 702 C. pr. civ.

Nu au fost formulate cereri în probațiune.

Intimații nu au depus întâmpinare în termenul acordat de instanță.

Analizând hotărârea atacată prin prisma motivelor de recurs invocate, precum și sub toate aspectele, raportat la probele administrate se rețin următoarele:

Contrar celor susținute de recurent, sentința atacată este legală și temeinică.

În prealabil, se reține că în mod corect și legal instanța de fond a apreciat legea aplicabilă litigiului, aceasta fiind legea stabilită prin dispozițiile tranzitorii cuprinse în art. 3 al. 1 și 2 din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, „(1) Dispozițiile Codului de procedură civilă se aplică numai proceselor și executărilor silită începute după intrarea acestuia în vigoare. (2) Procesele începute prin cereri depuse, în condițiile legii, la poștă, unități militare sau locuri de deținere înainte de data intrării în vigoare a Codului de procedură civilă rămân supuse legii vechi, chiar dacă sunt înregistrate la instanță după această dată.”

Având în vedere că executarea silită a început la data de 14 februarie 2013, aceasta fiind data depunerii cererii de către creditor, anterior intrării în vigoare a noului Cod de Procedură Civilă, prezentei cauze îi sunt aplicabile dispozițiile Codului de procedură civilă din 1865.

De altfel, în același sens sunt și disp. art. 622 al. 2 din C. pr. civ. (2011), potrivit cu care executarea silită începe odată cu sesizarea organului de executare. *Per a contrario*, executarea silită începută la data de 14 februarie 2013 odată cu sesizarea organului de executare, este guvernată de dispozițiile legale în vigoare la acea dată, deci Codul de procedură civilă din 1865.

Prin criticile formulate în recurs, contestatorul a solicitat sub un prim aspect a se dispune în rejudecare diminuarea onorariului executorului judecătoresc, stabilit la suma de 5178 lei prin procesul verbal de stabilire cheltuieli de executare din data de 10.04.2013.

În ce privește diferența până la suma de 7038,36 lei indicată de recurent, se constată că aceasta reprezintă taxe de timbru și alte cheltuieli de executare silită, iar cu referire la cuantumul acestora nu au fost formulate critici în cauză.

În ce privește onorariul executorului judecătoresc, în drept, potrivit dispozițiilor art. 371⁷ al. 2 din C. pr. civ. (1865) „Cheltuielile ocazionate de efectuarea executării silită sunt în sarcina debitorului urmărit, afara de cazul când creditorul a renunțat la executare sau dacă prin lege se prevede altfel. De asemenea, debitorul va fi ținut să suporte cheltuielile de executare făcute după înregistrarea cererii de executare și până la data realizării obligației stabilite în titlul executoriu prin executare voluntară.”, iar potrivit al. 4 al aceluiași articol, „Pentru sumele stabilite potrivit prezentului articol procesul-verbal constituie titlu executoriu”.

Deoarece debitorul nu a executat de bună voie obligația stabilită în sarcina sa, se află în culpă pentru declanșarea procedurii de executare silită, astfel încât este obligat să suporte cheltuielile de executare, prin aplicarea în mod similar a regulii înscrise în art. 274 al. 1 C. pr. civ. pentru prima fază a procesului civil. Debitorul este ținut astfel, potrivit textului de lege, să suporte și cheltuielile de executare făcute chiar de la data înregistrării cererii de executare silită, inclusiv în situația în care execută obligația voluntar, înainte de comunicarea somației, întrucât era în sarcina și obligația acestuia să execute obligația de bună voie, înainte de sesizarea organului de executare.

Doar atunci când creditorul a renunțat la executare cheltuielile vor fi în sarcina sa, culpa declanșării executării aparținându-i, cu atât mai mult cu cât executarea silită încetează doar în condițiile art. 428 C. pr. civ., respectiv numai dacă debitorul „... depune valoarea ce i se cere la dispoziția organului de executare”.

Potrivit art. 1 din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, executarea silită a dispozițiilor cu caracter civil din titlurile executorii se efectuează de către executorii judecătorești. Astfel, organul de executare este organul investit cu autoritatea de stat pentru a putea impune debitorului urmărit, obligația de a executa dispozițiile din titlul executoriu.

Prin procesul verbal de stabilire a cheltuielilor de executare, executorul judecătoresc a stabilit onorariul execuțional în sumă de 5178 lei în sarcina debitorului urmărit pentru recuperare debit, sumă la care se adaugă cheltuielile de executare silită.

Potrivit prevederilor art. 39 al. 1 lit. b) din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești și de asemenea, conform Ordinului nr. 2550/2006 privind aprobarea onorariilor minimale și maximale pentru serviciile prestate de executorii judecătorești, pentru creanțele în valoare de peste 50.000 lei, dar până la 80.000 lei inclusiv, onorariul maxim este de 5.000 lei plus un procent de până la 3% din suma care depășește 50.000 lei din valoarea creanței ce face obiectul executării silite

În consecință, raportat la valoarea creanței executate silit, de 55.958,6 lei, se constată prin calculul matematic efectuat, că onorariul executorului judecătoresc a fost stabilit cu respectarea dispozițiilor legale și nu se impune diminuarea acestuia.

Astfel, contrar celor susținute de recurent, se constată că ulterior înregistrării cererii, executorul a procedat la emiterea de adrese în vederea identificării bunurilor urmăribile ale debitorului, a formulat cerere de încuviințare a executării silite, a emis somații, adrese poprire, a efectuat demersuri la O.C.P.I. pentru identificare bunuri imobile și înscriere în evidențele de carte funciară a somației de plată, a încheiat proces verbal de situație cu privire la imobilele debitorului, a efectuat proceduri de comunicare acte.

Critica formulată, în sensul că debitul a fost achitat integral în procedura de lichidare judiciară a societății debitoare, nu poate fi luată în considerare, cel puțin sub aspectul cheltuielilor aferente fazei de punere în executare silită a titlului executoriu, cu atât mai mult cu cât executarea silită încetează doar în condițiile art. 428 C. pr. civ., respectiv numai dacă debitorul „... depune valoarea ce i se cere ... la dispoziția organului de executare”, pe de altă parte recurentul nu poate invoca în favoarea sa realizarea creanței prin lichidarea judiciară a debitorului principal, invocând împrejurări exterioare dosarului execuțional pornit împotriva sa, iar în dosarul execuțional în discuție nu s-a invocat și demonstrat vreo lipsă de diligență sau culpă a executorului în efectuarea procedurii.

La baza obligației de restituire a cheltuielilor de judecată – inclusiv cheltuieli de executare silită, stă culpa procesuală. Partea din vina căreia s-a purtat procesul ori s-a declanșat executarea, trebuie să suporte cheltuielile făcute, justificat, de partea câștigătoare. Din acest punct de vedere este irelevantă buna-credință a părții care a pierdut procesul, după cum este lipsit de importanță aspectul invocat de recurent și anume că debitul a fost executat silit în altă procedură demarată. Debitorul datorează cheltuielile de executare tocmai pentru că este în culpă procesuală prin neexecutarea de bună voie a creanței și a obligat pe creditor să avanseze, anticipat, o anumită sumă de bani, astfel că acesta are dreptul să o recupereze de la debitor.

De asemenea, potrivit art. 371⁵, „Executarea silită încetează dacă ... s-a realizat integral obligația prevăzută în titlul executoriu, s-au achitat cheltuielile de executare, precum și alte sume datorate potrivit legii; în acest caz, executorul va preda debitorului titlul executoriu, menționând pe acesta stingerea totală a obligațiilor”.

Nefiind acoperite integral cheltuielile de executare, nu sunt îndeplinite nici condițiile prevăzute de lege pentru a putea obliga executorul judecătoresc să emită încheierea de încetare a executării silite.

În consecință, în baza art. 312 al. 1 C. pr. civ., apreciind că soluția instanței de fond este legală și temeinică, recursul de față se va respinge ca nefondat.

Notă nr. 1: În sensul contrar, acela al reducerii onorariului executorului judecătoresc, a se vedea Tribunalul Hunedoara, s. I civ., dec. nr. 39/A/30 ianuarie 2014, *infra*, nr. 6.

Notă nr. 2: În urma republicării Codului de procedură civilă, în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015, art. 669, 711 și 702 au devenit art. 670, 712 și 703.

□ 4. Contestație la executare. Apărări de fond, inadmisibile în această procedură. Acte de executare – condiții de formă îndeplinite.

Actele de executare contestate au fost emise pentru recuperarea creanței în cuantum de 200 lei, reprezentând cheltuieli judiciare datorate statului, la care contestatorul a fost obligat prin sentința penală nr. 159/2013, pronunțată de Judecătoria Deva, cât și prin decizia penală nr. 327/2013 a Curții de Apel Alba Iulia, prin care s-a respins ca inadmisibil recursul declarat de acesta împotriva sentinței.

Referitor la apărările de fond împotriva titlului executoriu reprezentat de cele două hotărâri judecătorești definitive, prin care contestatorul pretinde că nu datorează debitul urmărit, în mod legal și temeinici instanța de fond, făcând aplicarea prevederilor art. 172 C. pr. civ. și art. 712 C. pr. civ., a apreciat că nu pot fi primite și analizate pe calea contestației la executare.

Mai departe, în mod judicios, prima instanță a analizat și aspectele de formă ale titlului executoriu și ale somației, ca acte de executare emise pentru recuperarea debitului de către intimata Administrația Finanțelor Publice a Municipiului Deva, constatând întemeiat că acestea îndeplinesc cerințele legale, astfel cum sunt reglementate de dispozițiile art. 141, 43 al. 2, 145 din O.U.G. nr. 92/2003 privind Codul de Procedură fiscală.

În consecință, apreciind că sentința atacată este temeinică și legală, în baza art. 480 al. 1 din Codul de procedură civilă, se va respinge ca nefondat apelul de față.

Tribunalul Hunedoara, s. I civ., dec. nr. 56/A/10 februarie 2014

Prin sentința civilă nr. 3683/2013, pronunțată de Judecătoria Deva, s-a respins contestația la executare formulată de contestatorul, în contradictoriu cu intimata Direcția Generală a Finanțelor Publice.

S-a respins cererea de suspendare a executării silite formulată de contestator.

Fără cheltuieli de judecată.

Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut următoarele:

Instanța a reținut că petentul contestator a criticat prin contestația la executare și precizările formulate, atât somația, cât și titlul executoriu, aducând împotriva acestuia apărări de fond.

Potrivit dispozițiilor art. 712 C. pr. civ., act normativ la care Codul de procedură fiscală face trimitere pentru complinirea regulilor de soluționare a contestației la executare: „Dacă executarea silită se face în temeiul unei hotărâri judecătorești sau arbitrale, debitorul nu va putea invoca pe cale de contestație motive de fapt sau de drept pe care le-ar fi putut opune în cursul judecății în primă instanță sau într-o cale de atac ce i-a fost deschisă”.

Astfel, instanța constată că temeinicia, legalitatea și procedura urmată în soluționarea dosarului de către Judecătoria Deva, nu pot fi analizate în prezenta procedură, în speță fiind în prezența unor hotărâri care beneficiază de autoritate de lucru judecat și se bucură de prezumția de adevăr, legalitate și temeinicie.

În speță debitul contestatorului îl reprezintă cheltuielile judiciare la care acesta a fost obligat prin sentința civilă nr. 159/2013 a Judecătoriei Deva. Având în vedere că pentru contestarea creanței exista o procedură judiciară distinctă de procedura contestației la executare, analizarea fondului creanței în cadrul contestației la executare este inadmisibilă.

În ceea ce privește procedura efectivă de executare, analizată din punct de vedere formal, instanța va avea în vedere că potrivit dispozițiile art. 141 din O.U.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală: „Executarea silită a creanțelor fiscale se efectuează în temeiul unui titlu executoriu emis potrivit prevederilor prezentului cod de către organul de executare competent în a cărui rază teritorială își are domiciliul fiscal debitorul sau al unui înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu. În titlul executoriu emis, potrivit legii, de organul de executare se înscriu toate creanțele fiscale neachitate la scadență, reprezentând impozite, taxe, contribuții și alte venituri ale bugetului general consolidat, precum și accesoriile aferente acestora, stabilite în condițiile legii. Cu excepția cazului în care prin lege se prevede că un înscris constituie titlu executoriu, niciun titlu executoriu nu se poate emite în absența unui titlu de creanță în baza căruia se stabilesc, în condițiile legii, creanțe fiscale principale sau accesorii. Titlul de creanță devine titlu executoriu la data la care creanța fiscală este scadentă prin expirarea termenului de plată prevăzut de lege sau stabilit de organul competent ori în alt mod prevăzut de lege.

Titlul executoriu emis de organul de executare competent va conține, pe lângă: denumirea organului fiscal emitent; data la care a fost emis și data de la care își produce efectele; datele de identificare a contribuabilului sau a persoanei împuternicite de contribuabil, după caz; obiectul actului administrativ fiscal; motivele de fapt; temeiul de drept; numele și semnătura persoanelor împuternicite ale organului fiscal, potrivit legii; ștampila organului fiscal emitent; posibilitatea de a fi contestat, termenul de depunere a contestației și organul fiscal la care se depune contestația; mențiuni privind audierea contribuabilului, și următoarele: codul de identificare fiscală, domiciliul fiscal al acestuia, precum și orice alte date de identificare; cuantumul și natura sumelor datorate și neachitate, temeiul legal al puterii executorii a titlului.

În speță, s-a apreciat că titlul executoriu conține toate datele legale necesare menționate supra, neexistând nici un motiv de nulitate al acestuia.

Cu privire la somația emisă, instanța a reținut că aceasta trebuie să respecte cerințele art. 43 al. 2 și art. 145 din Codul de procedură fiscală, iar din cuprinsul acestui act rezultă că au fost menționate toate datele indicate în aceste texte de lege.

Instanța mai reține că în cauză au fost respectate și dispozițiile art. 25 din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, cu privire la competența și atribuțiile organului de executare: „Sumele realizate din cheltuielile judiciare avansate de stat din bugetele aprobate Ministerului Justiției și Ministerului Public pentru desfășurarea proceselor penale, care sunt suportate de părți sau de alți participanți la proces, în condițiile prevăzute de Codul de procedură penală, precum și din amenzile judiciare, constituie venituri la bugetul de stat și se cuprind distinct în bugetul de venituri și cheltuieli al Ministerului Justiției. Executarea silită a debitelor se efectuează de organele de executare ale unităților teritoriale subordonate Ministerului Finanțelor Publice în a căror rază teritorială își are domiciliul sau sediul debitorul, potrivit legislației privind executarea silită a creanțelor bugetare”. Pe cale de consecință,

instanța a constatat că în cauză motivele contestatorului vizând încălcarea normelor de competență, nu sunt fondate.

Față de considerente de fapt și drept reținute mai sus, instanța a apreciat că contestația la executare este neîntemeiată și pe cale de consecință a respins-o. În ceea ce privește cererea de suspendare a executării silită, instanța reține că potrivit dispozițiilor art. 718 al. 1 C. pr. civ.: „Până la soluționarea contestației la executare sau a altei cereri privind executarea silită, la solicitarea părții interesate și numai pentru motive temeinice, instanța competentă poate suspenda executarea. Suspendarea se poate solicita odată cu contestația la executare sau prin cerere separată”, ceea ce semnifică că suspendarea poate fi acordată doar de către instanța în fața căreia se judecă contestația la executare și până la soluționarea în fața acelei instanțe a contestației la executare.

Având în vedere momentul pronunțării asupra cererii de suspendare și soluția pe care instanța urmează să o pronunțate asupra fondului contestației, s-a constatat că cererea a rămas fără obiect, și a fost respinsă în consecință.

Văzând că nu s-au solicitat cheltuieli de judecată, instanța nu le-a acordat.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel contestatorul, pe care a criticat-o pentru nelegalitate și netemeinicie, arătând în esență că nu datorează suma pentru care s-a început executarea silită, iar actul transmis de Administrația Finanțelor este nelegal, fiind lovite de nulitate absolută atât somația, cât și restul actelor.

Prin întâmpinare, intimata Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Timișoara, prin Administrația Județeană a Finanțelor Publice Hunedoara, a solicitat respingerea apelului, arătând că susținerile apelantului nu pot fi avute în vedere, întrucât nu sunt critici concrete aduse sentinței atacate, ci reprezintă trimiteri la texte de lege și la fapte ce nu au legătură cu cauza dedusă judecării.

Examinând sentința atacată, prin prisma motivelor de apel invocate, Tribunalul reține următoarele:

Actele de executare contestate, au fost emise pentru recuperarea creanței în quantum de 200 lei reprezentând cheltuieli judiciare datorate statului, la care contestatorul a fost obligat prin sentința penală nr. 159/2013 pronunțată de Judecătoria Deva, cât și prin decizia penală nr. 327/2013 a Curții de Apel Alba Iulia, prin care s-a respins ca inadmisibil recursul declarat de acesta împotriva sentinței.

Referitor la apărările de fond împotriva titlului executoriu reprezentat de cele două hotărâri judecătorești definitive, prin care contestatorul pretinde că nu datorează debitul urmărit, în mod legal și temeinici instanța de fond, făcând aplicarea prevederilor art. 172 C. pr. civ. și art. 712 C. pr. civ., a apreciat că nu pot fi primite și analizate pe calea contestației la executare.

Mai departe, în mod judicios prima instanță a analizat și aspectele de formă ale titlului executoriu și ale somației, ca acte de executare emise pentru recuperarea debitului de către intimata Administrația Finanțelor Publice a Municipiului Deva, constatând întemeiat că acestea îndeplinesc cerințele legale, astfel cum sunt reglementate de dispozițiile art. 141, 43 al. 2, 145 din O.U.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală.

De asemenea, și sub aspectul competenței și atribuțiilor organului de executare au fost respectate prevederile art. 25 din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru.

În plus, Tribunalul observă că apelantul-contestator nu a adus nicio critică concretă actelor de executare, nemulțumirile sale vizând în principal modul de soluționare de către instanțele judecătorești a dosarelor în care a fost parte.

În consecință, apreciind că sentința atacată este temeinică și legală, în baza art. 480 al. 1 din Codul de procedură civilă, se va respinge ca nefondat apelul de față.

Notă nr. 1: Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, a fost abrogată în temeiul art. 58 lit. a din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 392 din 29 iunie 2013, cu modificări și completări ulterioare.

Notă nr. 2: În urma republicării Codului de procedură civilă, în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015, art. 712 și 718 au devenit art. 713 și 719.

□ 5. Contestație la executare. Cerere de suspendare a executării silite rămasă fără obiect. Obligații fiscale – impozit pe mijloc de transport. Diferența dintre „impozit pe proprietate” și „impozit pe utilizare efectivă”.

În speță, baza de impunere nu a fost modificată, astfel că nu există obligația organului fiscal de a emite decizie de impunere și implicit, nu există nici obligația comunicării acesteia, conform prev. art. 44 din O.G. nr. 92/2003, intimată întocmind și comunicând somația și titlul executoriu, ca urmare a neplății obligațiilor fiscale datorate, reprezentând impozit pe mijlocul de transport.

De asemenea, potrivit art. 122 din H.G. nr. 44/2004 pentru aprobarea normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003, privind codul fiscal, pentru mijloacele de transport nu se datorează impozit în cazul în care sunt scoase din funcțiune sau sunt înstrăinate, în rest aplicându-se art. 261 al. 1 din Legea nr. 571/2003, conform căreia orice persoană care are în proprietate un mijloc de transport care trebuie înmatriculat sau înregistrat în România datorează impozit anual pentru acesta.

Deci, radierea din circulație a unui autoturism la cererea proprietarilor nu poate conduce la scăderea de la plata impozitului aferent mijlocului de transport respectiv, atâta timp cât impozitul pe mijlocul de transport este un impozit pe proprietate și nu un impozit pe utilizarea efectivă a circulației a mijlocului de transport respectiv.

Tribunalul Hunedoara, s. I civ., dec. nr. 12/A/16 ianuarie 2014

Prin sentința civilă nr. 2893/2013, pronunțată de Judecătoria Deva, a fost respinsă contestația la executare formulată de contestatorii, în contradictoriu cu intimata Primăria Municipiului Deva – Direcția Economică – Serviciul Recuperare Impozite și Taxe Locale, fiind respinsă, ca rămasă fără obiect și cererea de suspendare a executării silite.

Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut că prin prezenta contestație la executare contestatorii solicită anularea titlului executoriu și somației emise de intimată, ce are ca obiect recuperarea impozitului pe un mijloc de transport, deținut de contestatori, aferent perioadei 2009-2012.

Din evidențele fiscale ale intimatei dar și susținerile contestatorilor rezultă că aceștia sunt proprietarii unui mijloc de transport, iar înregistrarea în evidența fiscală a acestui bun s-a făcut pe baza declarației date de contestatori după achiziționarea acestuia.

Conform dispozițiile art. art. 172 al. 1 privind Codul de procedură fiscală, „Persoanele interesate pot face contestație împotriva oricărui act de executare efectuat cu încălcarea prevederilor prezentului cod de către organele de executare, precum și în cazul în care aceste organe refuza să îndeplinească un act de executare în condițiile legii”.

În ceea ce privește susținerea celor doi contestatori în sensul că nu mai datorează impozit pentru mijlocul de transport respectiv, întrucât acesta a fost radiat din circulație, iar intimata a refuzat nejustificat să scoată autoturismul din evidența lor fiscală, instanța a constatat că aceste critici sunt neîntemeiate din următoarele considerente:

Potrivit 261 al. 1 din Legea nr. 571/2003 privind Codul Fiscal, „Orice persoana care are în proprietate un mijloc de transport care trebuie înmatriculat/înregistrat în România datorează un impozit anual pentru mijlocul de transport, cu excepția cazurilor în care în prezentul capitol se prevede altfel” iar modul de calcul al impozitului este prevăzut de art. 263 din același act normativ.

De asemenea s-a mai reținut că potrivit art. 122 din H.G. nr. 44/2004 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003, privind Codul Fiscal „(1) Pentru mijloacele de transport scăderea impozitului se poate face atât în cazurile înstrăinării acestora, potrivit prevederilor pct. 118 lit. c), cât și în cazurile în care mijloacele de transport respective sunt scoase din funcțiune. (2) Mijlocul de transport scos din funcțiune corespunde mijlocului de transport cu grad avansat de uzură fizică, deteriorat sau care are piese lipsă, fiind impropriu îndeplinirii funcțiilor pentru care a fost creat. Pentru mijlocul de transport pentru care contribuabilul nu mai poate face dovada existenței fizice, scăderea de la plata impozitului pe mijloacele de transport se face prin prezentarea unui document din care să reiasă că mijlocul de transport a fost dezmembrat, în condițiile Ordonanței Guvernului nr. 82/2000 privind autorizarea agenților economici care desfășoară activități de reparații, de reglare, de modificări constructive, de reconstrucție a vehiculelor rutiere, precum și de dezmembrare a vehiculelor uzate, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 222/2003, cu modificările ulterioare. În lipsa documentului prevăzut mai sus, contribuabilul care nu mai poate face dovada existenței fizice a mijlocului de transport cu care figurează înregistrat în evidențele compartimentului de specialitate al autorităților administrației publice locale va prezenta o declarație pe propria răspundere din care să rezulte elementele de identificare a contribuabilului și a mijlocului de transport respectiv, documentul prin care a dobândit acel mijloc de transport, împrejurările care au condus la pierderea acestuia. (3) Impozitul pe mijloacele de transport nu se dă la scădere pentru perioada în care acestea se află în reparații curente, reparații capitale sau nu sunt utilizate din oricare alt motiv, inclusiv din lipsa unor piese de schimb din rețeaua comercială sau de la unitățile de reparații de profil.”

Raportat la textele legale sus amintite, s-a reținut că cei doi contestatori nu au făcut dovada îndeplinirii întocmai a demersurilor legale pentru a obține radierea autovehiculului din evidențele fiscale ale intimatei deși aceasta din urmă, i-a informat pe aceștia care sunt condițiile legale în care pot obține radierea (scăderea) din evidențele fiscale a autovehiculului, pentru a nu se mai reține în sarcina acestora impozitul pe mijlocul de transport respectiv.

Totodată, s-a mai reținut că cei doi contestatori au luat astfel la cunoștință și de refuzul intimatai de a proceda la scoaterea din evidențele fiscale a respectivului autovehicul, iar în cazul în care s-ar fi considerat vătămați aveau posibilitatea de a formula o acțiune în contencios administrativ, împotriva acestui refuz, potrivit art. 1 al. 1 din Legea contenciosului administrativ, nr. 554/2004.

Concluzionând, radierea din circulație a unui autovehicul la cererea proprietarului (în cauza de față a unuia din contestatori) nu poate conduce la scăderea de la plată a impozitului aferent mijlocului de transport respectiv, în condițiile în care nu s-a făcut dovada că autovehiculul nu se mai află în proprietatea contestatorilor, iar impozitul pe mijlocul de transport este un impozit pe proprietate.

În ceea ce privește susținerile contestatorilor în sensul că intimata nu a emis și comunicat nicio din decizie de impunere privind impozitul datorat și menționat în actele de executare silită contestate instanța va respinge și aceste critici ca fiind neîntemeiate.

Conform disp. art. 136 al. 1 din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, „în cazul în care debitorul nu își plătește de bunăvoie obligațiile fiscale datorate, organele fiscale competente, pentru stingerea acestora, procedează la acțiuni de executare silită, potrivit prezentului cod (...)”.

Totodată se reține că potrivit art. 86 al. 1 din O.G. nr. 92/2003, „Decizia de impunere se emite de organul fiscal competent. Organul fiscal emite decizie de impunere ori de câte ori acesta modifică baza de impunere, ca urmare a unor constatări prealabile ale organului fiscal sau în baza unei inspecții fiscale”, iar potrivit al. 4 și 5, „Declarația fiscală întocmită potrivit art. 82 al. 2, este asimilată cu o decizie de impunere, sub rezerva unei verificări ulterioare, și produce efectele juridice ale înștiințării de plată de la data depunerii acesteia”, „În situația în care legea nu prevede obligația de calculare a impozitului, declarația fiscală este asimilată unei decizii referitoare la baza de impunere”.

Totodată, potrivit dispozițiile art. 248 din Codul fiscal, fac parte din categoria impozitelor și taxelor locale - impozitul pe clădiri și impozitul pe mijloacele de transport, iar art. 261 al. 1 prevede obligația oricărei persoane ce are în proprietate un mijloc de transport care trebuie înmatriculat în România, de a plăti anual impozit pentru acesta, cu excepțiile prevăzute de lege, iar modul de calcul al impozitului este prevăzut de art. 263 din Codul fiscal. De asemenea și modul de calcul al dobânzilor, ce reprezintă echivalentul prejudiciului creat titularului creanței fiscale ca urmare a neachitării de către debitor a obligațiilor de plată la scadență, se calculează potrivit art. 120 din Codul de procedură fiscală.

Concluzionând, intimata nu trebuia emisă o decizie de impunere pentru impozitul pe mijlocul de transport reținut în sarcina contestatorilor, conform titlului executoriu contestat, din moment ce calculul impozitului s-a făcut în baza declarației fiscale a contestatorilor, conform dispozițiilor Codului fiscal și Codul de procedură fiscală.

Astfel, având în vedere toate aceste considerente instanța va respinge ca fiind nefondată prezenta contestație la executare.

Față de soluția pronunțată cu privire la contestația la executare instanța va respinge ca rămasă fără obiect, cererea de suspendare a executării silite demarate de intimată până la soluționarea prezentei contestații la executare.

Împotriva acestei hotărâri au declarat apel contestatorii, prin care au schimbat schimbarea în tot a sentinței, în sensul anulării actelor de executare silită; cu cheltuieli de judecată.

În motivare, au arătat că deși începând cu anul 2009, mijlocul de transport pentru care s-au demarat procedurile de executare silită a fost radiat din circulație, radiere pe baza căreia s-a solicitat scoaterea din evidența fiscală a Primăriei municipiului Deva, pârâta, pe lângă faptul că a refuzat să scoată autoturismul din evidență, nu le-a comunicat niciuna dintre Deciziile de impunere emise pentru anii fiscali la care face referire în titlul executoriu – 2009, 2010, 2012.

Au mai învederat că obținând radierea autoturismului din circulație, scopul utilizării lui conform funcțiunii încetează, motiv pentru care încetează și obligația de plată a impozitului pe acesta, deoarece, potrivit legii, plata impozitului se datorează nu atât pentru deținerea în proprietate a bunului, cât pentru utilizarea acestuia conform funcțiunii sale.

În drept, au fost invocate prevederile art. 466 și urm. C. pr. civ.

Intimata în contestație a depus întâmpinare prin care a solicitat respingerea apelului și menținerea sentinței atacate, ca temeinică și legală.

În motivare, a arătat că baza de impunere nu a fost modificată, ca atare, nu există nici obligativitatea emiterii unei decizii de impunere și implicit, nici obligativitatea comunicării acesteia, conform prevederilor art. 44 din O.G. nr. 92/2003.

A mai susținut că radierea din circulație a autoturismului nu presupune neapărat și radierea de la impozitul pe mijlocul de transport, impozitul pe mijlocul de transport fiind un impozit pe proprietate și nu un impozit pe utilizarea efectivă în circulație a acestuia, motiv pentru care a fost întocmită și comunicată somația și titlul executoriu nr. (...).

În drept, au fost invocate prevederile C. pr. civ., O.G. nr. 92/2003, Legii nr. 571/2013, H.G. nr. 44/2004.

Cererea de apel a fost legal timbrată cu suma de 46 lei, taxă judiciară de timbru.

Analizând hotărârea atacată, prin prisma motivelor invocate, raportat la probele administrate, Tribunalul reține următoarele:

Prin primul motiv de apel, contestatorii susțin că intimata nu le-a comunicat Deciziile de impunere, pe anii 2009, 2010 și 2012, însă conform prevederile art. 86 al. 1 din O.G. nr. 92/2003, republicată, decizia de impunere se emite de organul fiscal competent, organul fiscal emite decizia de impunere ori de câte ori acesta modifică baza de impunere, ca urmare a unor constatări prealabile ale organului fiscal sau în baza unei inspecții fiscale.

În speță, baza de impunere nu a fost modificată, astfel că nu există obligația organului fiscal de a emite decizie de impunere și implicit, nu există nici obligația comunicării acesteia, conform prevederile art. 44 din O.G. nr. 92/2003, intimata întocmind și comunicând somația și titlul executoriu, ca urmare a neplății obligațiilor fiscale datorate, reprezentând impozit pe mijlocul de transport.

Nici cel de-al doilea motiv de apel - urmare a radierii din circulație a autoturismului, nu se mai datorează nici impozit pe acesta – nu este întemeiat, soluția pronunțată de prima instanță, fiind una legală și temeinică.

Astfel, potrivit art. 122 din H.G. nr. 44/2004 pentru aprobarea normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 571/2003, privind codul fiscal, pentru mijloacele de transport nu se datorează impozit în cazul în care sunt scoase din funcțiune sau sunt înstrăinate, în rest, se aplică art. 261 al. 1 din Legea nr. 571/2003, conform căreia orice persoană care are în proprietate un mijloc de transport care trebuie înmatriculat sau înregistrat în România datorează impozit anual pentru acesta.

Deci, radierea din circulație a unui autoturism la cererea proprietarilor nu poate conduce la scăderea de la plata impozitului aferent mijlocului de transport respectiv, atâta timp cât impozitul pe mijlocul de transport este un impozit pe proprietate și nu un impozit pe utilizarea efectivă a circulației a mijlocului de transport respectiv.

Raportul la cele de mai sus, în temeiul art. 480 al. 1 C. pr. civ., urmează a fi respins ca nefondat apelul promovat de către contestatori, fiind menținută ca legală și temeinică sentința atacată.

□ 6. Contestație la executare. Înlăturarea onorariului executorului judecătoresc în ce privește obligații dispuse în titlul executoriu, dar care au fost duse la îndeplinire de alte organe ale statului.

Instanța de fond a analizat în mod temeinic solicitarea contestatoarei privind lămurirea înțelesului titlului executoriu, reprezentat de sentința civilă nr. 5217/2012, reținând că dispozitivul sentinței sus - menționate este foarte clar, în sensul obligării părâtei - contestatoare în cauza de față la demolarea de îndată a gardului din scândură ridicat pe o latură a terenului folosit de reclamant-contestator în prezenta cauză.

De asemenea, instanța de fond a constatat că executarea silită a privit la obligația de a face - demolarea gardului și recuperarea cheltuielilor de judecată acordate prin titlul executoriu.

Cum obligația de a face a fost adusă la îndeplinire de către alte organe ale statului decât executorul judecătoresc, în mod temeinic s-a dispus înlăturarea onorariului executorului pentru acest obiectiv, fiind înlăturate și onorariile pentru orice acte sau operațiuni date prin lege de art. 664 pct. 1 și art. 669 pct. 4 C. pr. civ.

Au fost menținute sumele reprezentând onorariul executorului pentru recuperarea creanței statornicite prin titlul de executare (cheltuieli de judecată, precum și celelalte sume aferente constituirii și formării dosarului execuțional plus onorariul avocațial în faza de executare, astfel că aceste sume nu pot fi înlăturate așa cum solicită apelanta pe motiv că obligația de a face a fost executată de către primărie, din moment ce titlul executoriu mai cuprinde și alte dispoziții susceptibile de executare silită (cheltuielile de judecată).

Tribunalul Hunedoara, s. I civ., dec. nr. 39/A/30 ianuarie 2014

Prin sentința civilă nr. 2800/2013, pronunțată de Judecătoria Petroșani, a fost respinsă contestația la titlu formulată de contestatoarea, în contradictoriu cu intimatul, împotriva actelor de executare întocmite de Biroul Executorului Judecătoresc și în consecință:

A fost anulată în parte încheierea executorului judecătoresc privind stabilirea cheltuielilor de executare, pe care le va menține doar în limita sumei de 2.090,18 lei.

A fost anulată în parte somația, în ceea ce privește executarea obligației de demolare a gardului, urmând a o menține doar pentru recuperarea de către creditorul intimat a creanței totale de 5.752,98 lei, respectiv 3.662,80 lei, actualizarea după rata inflației a debitului restant, de 3.560 lei reprezentând cheltuieli de judecată și 2.090,18 lei, cheltuieli de executare.

Au fost menținute restul actelor de executare întocmite în dosarul execuțional.

A fost respinsă cererea de suspendare a executării silite.

Au fost compensate în parte cheltuielile de judecată și a fost obligată contestatoarea la plata către intimat a cheltuielilor de judecată în sumă de 300 lei.

Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut că potrivit art. 711 al. 1 C. pr. civ., „Împotriva executării silite, a încheierilor date de executorul judecătoresc, precum și împotriva oricărui act de executare se poate face contestație de către cei interesați sau vătămați prin executare.”

Potrivit art. 711 al. 2 C. pr. civ., „Dacă nu s-a utilizat procedura prevăzută de art. 443, se poate face contestație și în cazul în care sunt necesare lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea titlului executoriu.”

Prin contestația de față, contestatoarea, pe de o parte, contestă actele de executare întocmite de către Biroul Executorului Judecătoresc, iar pe de altă parte, cere lămuriri referitoare la întinderea, înțelesul sau aplicarea dispozitivului titlului executoriu – sentința civilă nr. 5271 din 27 iunie 2012, pronunțată de Judecătoria Petroșani, solicitând să se stabilească în mod clar, la ce anume a fost obligată contestatoarea pârâtă, prin titlul executoriu, respectiv doar de a demola gardul sau și la predarea folosinței terenului dat în folosință intimatului.

Astfel, prin sentința civilă nr. 5271 din 27 iunie 2012, contestatoarea a fost obligată să demoleze de îndată gardul din scândură ridicat pe latura dinspre str. J., a terenului aflat în folosință intimatului reclamant, înscris în cartea funciară, precum și la plata cheltuielilor de judecată, în sumă de 2.060 lei.

Sentința sus-menționată a rămas definitivă și irevocabilă prin decizia civilă nr. 139/R/07 februarie 2013, pronunțată de Tribunalul Hunedoara, contestatoarea fiind obligată la plata sumei de 1.500 lei cheltuieli de judecată.

Dispozițiile art. 711 al. 1 C. pr. civ., raportat la art. 713 al. 2, prevăd că se poate solicita instanței ce a pronunțat hotărârea, lămuriri referitoare la întinderea, înțelesul sau aplicarea acesteia, atunci când dispozitivul hotărârii nu este clar.

Contestația la titlu este destinată să explicitizeze dispozitivul hotărârii ce urmează a fi valorificat, pentru a se putea proceda la executarea silită. Ea nu poate fi considerată drept

un mijloc procedural destinat a anula sau modifica titlul executoriu și nu se pot examina împrejurări de natură a repune în discuție o hotărâre judecătorească irevocabilă, soluție ce ar afecta grav principiul autorității de lucru judecat.

În cauză nu au fost aduse critici concrete asupra înțelesului sau întinderii titlului executoriu și nici nu sunt incidente dispozițiile art. 711 al. 2 C. pr. civ., întrucât dispozitivul titlului executoriu este foarte clar și nu lasă loc de interpretări, în sensul că obligă pârâta contestatoare la demolarea, de îndată a gardului din scândură, ridicat pe latura dinspre str. J., a terenului aflat în folosință intimatului reclamant, precum și la plata cheltuielilor de judecată, în sumă de 2.060 lei, motiv pentru care instanța urmează să respingă contestația la titlu ca neîntemeiată.

În ceea ce privește contestația la executare.

Așa cum s-a arătat mai-sus, prin titlul executoriu, contestatoarea a fost obligată și la plata cheltuielilor de executare în sumă de 2.060 lei, iar prin decizia Tribunalului Hunedoara, a fost obligată la plata sumei de 1.500 lei, reprezentând cheltuieli de judecată, în recurs.

Cum contestatoarea debitoare nu s-a conformat de bună voie dispozițiilor din titlul executoriu, la data de 14 martie 2013, intimatul creditor a sesizat Biroul Executorului Judecătoresc cu o cerere de executare silită a titlului executoriu, reprezentat de sentința civilă nr. 5271 din 27 iunie 2012.

Prin încheierea civilă nr. 1401 din 21 martie 2013, Judecătoria Petroșani a dispus încuviințarea executării silite a titlului executoriu, iar prin încheiere, executorul judecătoresc a stabilit cheltuieli de executare în sumă totală de 4.260,18 lei.

La aceeași dată, executorul judecătoresc a emis somația către contestatoare, prin care i s-a solicitat ca în termen de 10 zile de la primire, să demoleze de îndată gardul din scândură ridicat pe latura dinspre strada J. a terenului aflat în folosința creditorului și să achite suma de 7.922,98 lei, reprezentând: 3.662,80 lei, actualizarea după rata inflației a debitului restant de 3.560 lei și 4.260,18 lei, cheltuieli de executare.

Tot la această dată, executorul a întocmit și procesul-verbal de actualizare după rata inflației a debitului reprezentat de suma de 3.560 lei (cheltuieli de judecată la fond și în recurs), astfel că acest debit, actualizat s-a ridicat la suma de 3.662,80 lei.

Suma de 4.260,18 lei, reprezentând cheltuieli de executare se compune din:

- 18 lei, taxe judiciare de timbru,
- 0,90 lei, timbre judiciare,
- 1.500 lei, onorariu executor judecătoresc pentru obligația de a face,
- 350 lei, onorariu executor judecătoresc pentru creanță,
- 1.300 lei, onorariu avocat,
- 1 leu, înregistrare dosar,
- 1 leu, studiere dosar,
- 10 lei plic + timbre,
- 10 lei, formare dosar,
- 10 lei emitere somație,
- 10 lei redactare adresă către Judecătoria Petroșani,
- 50 lei, consultații în legătură cu constituirea actelor execuționale,
- 50 lei, orice acte sau operațiuni date prin lege, încheieredeschidere dosar execuțional,
- 100 lei, orice acte sau operațiuni date prin lege, art.628 pct. 3 C. pr. civ.,
- 150 lei, orice acte sau operațiuni date prin lege, art. 664 pct. 1 C. pr. civ.,
- 100 lei, orice acte sau operațiuni date prin lege, art. 669 pct. 4 C. pr. civ.

- 30 lei, arhivare dosar, la care se adaugă suma de 569,28 lei, respectiv 24%, TVA, din onorariul executorului și cheltuielile de executare.

În data de 30 aprilie 2013, reprezentanții Primăriei P., împreună cu reprezentanți ai Poliției Locale și ai Serviciului Voluntar pentru Situații de Urgență P., au dus la îndeplinire dispoziția de demolare a gardului, fiind întocmit un proces-verbal de demolare.

În consecință, demolarea gardului a fost executată, ca urmare a dispoziției Primarului, astfel că, obligația de a face, ce urma a fi dusă la îndeplinire prin intermediul executorului judecătoresc a rămas fără obiect.

Pentru aceste argumente, instanța a găsit nejustificat, dar și neîntemeiat onorariul executorului judecătoresc în sumă de 1.500 lei, pentru obligația de a face, ce a fost exclus din totalul onorariului stabilit de executorul judecătoresc.

De asemenea, nelegală este și suma de 150 lei, stabilită în cadrul cheltuielilor de executare, reprezentând orice acte sau operațiuni date prin lege, art. 664 pct.1 C. pr. civ. (privitoare la înregistrarea cererii de executare și deschiderea dosarului execuțional) din moment ce era deja percepută suma de 10 lei, pentru formarea dosarului execuțional și suma de 50 lei, pentru deschiderea dosarului execuțional.

În ceea ce privește suma de 100 lei, stabilită pentru orice acte sau operațiuni date prin lege, art. 669 pct. 4 C. pr. civ., văzând dispozițiile invocate de executorul judecătoresc, instanța a reținut că acestea nu sunt incidente în cauză, motiv pentru care le-a înlăturat și pe acestea din totalul cheltuielilor de executare.

Făcând un calcul al cheltuielilor de executare, incluzând onorariul executorului judecătoresc de 350 lei, stabilit pentru recuperarea creanței, (doar acesta fiind întemeiat, raportat la activitatea prestată și quantumul sumei de recuperat) acestea se ridică la suma de 1.940,90 lei, la care se adaugă TVA-ul (ce nu se aplică pentru onorariul avocatului, taxă de timbru și timbru judiciar), în sumă de 149,28 lei, calculat astfel: $(24 \times (1.940,90 - 1.318,90) : 100)$.

Cât privește restul actelor de executare, verificând dosarul execuțional nr. 283/2013, instanța a constatat că executorul judecătoresc a început executarea silită cu respectarea tuturor dispozițiilor legale prevăzute de art. 662-667 și urm. C. pr. civ., alte motive de nelegalitate a actelor de executare nefiind invocate.

În consecință, instanța a admis în parte contestația la executare, numai în ceea ce privește quantumul cheltuielilor de executare și a punerii în executare a obligației de a face, acesta fiind rămasă fără obiect, dispunând:

- anularea în parte a încheierii privind stabilirea cheltuielilor de executare, pe care le-a menținut doar în limita sumei de 2.090,18 lei și,
- anularea în parte a somației, în ceea ce privește executarea obligației de demolare a gardului, fiind menținută doar pentru recuperarea de către creditorul intimat a creanței totale de 5.752,98 lei, respectiv suma de 3.662,80 lei, reprezentând actualizarea după rata inflației a debitului restant, de 3.560 lei - cheltuieli de judecată și suma de 2.090,18 lei, reprezentând cheltuieli de executare.

De asemenea, a menținut restul actelor de executare întocmite în dosarul de executare.

Urmare a admiterii în parte a cererii contestatoarei, în temeiul dispozițiilor art. 453 al. 2 C. pr. civ., instanța a compensat în parte cheltuielile de judecată și a obligat contestatoarea la plata către intimat a cheltuielilor de judecată în sumă de 300 lei.

Împotriva acestei hotărâri a declarat apel contestatoarea, prin care a solicitat schimbarea în tot a sentinței și admiterea contestației la executare, iar în cazul în care prima instanță nu

s-a pronunțat cu privire la capătul principal al cererii, a solicitat anularea sentinței și trimiterea cauzei spre rejudecare.

În motivare, a arătat că în dispozitivul titlului executoriu reprezentat de o sentință judecătorească se prevede doar demolarea gardului, nu și intrarea în posesie a terenului, și cum cele cuprinse în titlul executoriu nu s-au adus la îndeplinire prin executor judecătoresc, nu se justifică cheltuielile de executare în sumă de 2090,18 lei.

În drept au fost invocate prevederile art. 480 al. 2 și 3 C. pr. civ.

Intimatul-pârât a depus întâmpinare prin care a solicitat respingerea recursului și menținerea sentinței atacate, cu cheltuieli de judecată la fond și în apel.

În motivare, a arătat că cererea adresată executorului judecătoresc privește exclusiv demolarea gardului, nu și punerea în posesie, așa cum a statornicit prin sentința civilă nr. 5217/2012 pronunțată de Judecătoria Petroșani.

Apelanta a depus răspuns la întâmpinare prin care a învederat că deposedarea ce se încearcă a se realiza nu corespunde titlului executoriu, stâlpii gardului au fost scoși de intimatul-pârât, iar gardul a fost distrus de către reprezentanții primăriei.

Cererea de apel a fost legal timbrată cu suma de 100 lei taxă judiciară de timbru.

Analizând hotărârea atacată, prin prisma motivelor de apel invocate, raportat la probele administrate, Tribunalul reține următoarele:

Prin contestația la executare înregistrată pe rolul Judecătoriei Petroșani, în data de 11.04.2013, contestatoarea a solicitat în contradictoriu cu pârâtul:

- lămurirea înțelesului titlului executoriu, reprezentat de sentința civilă nr. 5217/2012 pronunțată de Judecătoria Petroșani, în sensul că aceasta comportă doar demolarea gardului, nu și predarea folosinței terenului în suprafață de 441 mp.;
- anularea formelor de executare ce fac obiectul dosarului execuțional nr. 283/2013 al B.E.J., obligația de a face neavând obiect.

Prin motivele de apel, contestatoarea solicită anularea sentinței și trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe întrucât nu a soluționat primul petit al contestației la executare, însă această susținere este neîntemeiată, urmând a fi respinsă ca atare.

Astfel, instanța de fond a analizat în mod temeinic solicitarea contestatoarei privind lămurirea înțelesului titlului executoriu, reprezentat de sentința civilă nr. 5217/2012, reținând că dispozitivul sentinței sus-menționate este foarte clar, în sensul obligării pârâtei-contestatoare în cauza de față – la demolarea de îndată a gardului din scândură ridicat pe latură din spre strada J. a terenului folosit de reclamantul – contestator.

De astfel, din dispozitivul sentinței civile nu rezultă decât această obligație impusă în sarcina pârâtei – contestatoare, neprevăzându-se predarea posesiei terenului, în urma demolării gardului.

Si cu privire la soluția pronunțată pe capătul doi al contestației la executare, soluția primei instanțe nu suportă ajustări.

Astfel, instanța de fond a constatat că executarea silită a privit la obligația de a face – demolarea gardului – și recuperarea cheltuielilor de judecată acordate prin titlul executoriu.

Cum obligația de a face a fost adusă la îndeplinire de către alte organe ale statului decât executorul judecătoresc, în mod temeinic s-a dispus înlăturarea onorariului executorului pentru acest obiectiv (1.500 lei), fiind înlăturate și onorariile pentru orice acte sau operațiuni date prin lege de art. 664 pct.1 și art. 669 pct. 4 C. pr. civ. (150 lei, respectiv 100 lei).

Au fost menținute sumele reprezentând onorariul executorului pentru recuperarea creanței statornicite prin titlul de executare (cheltuieli de judecată, precum și celelalte sume aferente

constituirii și formării dosarului execuțional plus onorariul avocațial în faza de executare, astfel că aceste sume nu pot fi înlăturate așa cum solicită apelanta pe motiv că obligația de a face a fost executată de către primărie, din moment ce titlul executoriu mai cuprinde și alte dispoziții susceptibile de executare silită (cheltuielile de judecată).

Raportat la cele de mai sus, în temeiul art. 480 al. 1 C. pr. civ., urmează a fi respins ca nefondat apelul contestatoarei, fiind menținută ca legală și temeinică sentința atacată.

În temeiul art. 451 și urm. C. pr. civ., apelanta contestatoare va fi obligată la plata cheltuielilor de judecată avansate în apel de către intimatul-pârât, în sumă de 1200 lei, reprezentând onorariu avocațial (1.000 lei) și cheltuieli de transport (200 lei).

În ceea ce privește cheltuielile de judecată avansate în fața primei instanțe, în mod temeinic s-a procedat la compensarea acestora, raportat la soluția pronunțată, astfel că cererea intimatului de acordare a întregii sume achitate în fond nu este întemeiată.

Notă nr. 1: În sens contrar, acela al menținerii onorariului executorului judecătoresc, a se vedea Tribunalul Hunedoara, s. I. civ., dec. nr. 407/R/ 23 iunie 2014, *supra*, nr. 3.

În ce ne privește, apreciem că sunt legale și temeinice acele soluții judecătorești care, atunci când este cazul, cenzurează onorariile executorilor judecătorești.

Faptul că există anumite plafoane în ce privește onorariile executorilor judecătorești nu înseamnă cătuși de puțin că aceștia pot obține un onorariu mult disproportionat față de munca depusă.

Notă nr. 2: În urma republicării Codului de procedură civilă, în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015, art. 662-667, 669, 711 și 713 au devenit art. 663-668, 670, 712 și 714.

Competența funcțională a instanțelor în litigiile având ca obiect contestația la executare silită a unui titlu executoriu altul decât o hotărâre judecătorească

Avocat **Eugen TIȚOIU**
Baroul Dolj

În ultimii ani, se observă în practica instanțelor de judecată o abordare diferită a acestei materii pentru care s-a încercat chiar o soluționare unitară prin promovarea unui recurs în interesul legii, dar care a fost respins de către Înalta Curte de Casație și Justiție a României ca inadmisibil¹.

Astfel, unele instanțe/complete de judecată consideră că, în ceea ce privește competența funcțională în procesele ce au ca obiect contestații la executare în care titlul executoriu nu este reprezentat de o hotărâre judecătorească, aceasta aparține completelor specializate în litigiile pur civile, altele celor specializate în judecarea litigiilor cu profesioniștii.

În motivarea încheierilor s-a avut în vedere, pe de o parte obiectul cauzei, calitatea de profesionist a contestatoarei², precum și natura raportului juridic stabilit între părți³ și, pe de altă parte, natura titlului de creanță ce este pus în executare⁴.

Deși, în prezent, excepția de necompetență funcțională poate fi ridicată din oficiu de către instanța de judecată, chiar în procedura prealabilă judecătii, prin încheiere definitivă dată în camera de consiliu și fără citarea părților, potrivit art. 200 alin. (2) C. pr. civ., soluționarea conflictului negativ de competență urmând a se face de către secția corespunzătoare celei în fața căreia s-a ivit conflictul a instanței superioare comune celor două complete de judecată în condițiile art. 136 C. pr. civ., un asemenea incident duce la tergiversarea soluționării unei cauze care trebuie judecată de urgență⁵, în opinia noastră cu cel puțin șase luni.

În aceste condiții, considerăm demersul nostru juridic ca fiind oportun, prin prisma importanței practice pe care o are în sine materia executării silite în cadrul unei societăți civile aflate într-o continuă transformare, precum cea a noastră.

Competența instanțelor reprezintă această departajare a prerogativelor jurisdicționale între instanțele judecătorești, atât pe verticală (competența materială), cât și pe orizontală (competența teritorială) și este stabilită prin norme cu caracter procedural reglementate în Codul de procedură civilă sau în legi cu caracter special.

¹ Decizia nr. 22 din 17.10.2011 a Î.C.C.J. a României, dosar nr. 24/2011, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 813 din 17.11.2011, recurs interesul legii formulat de Colegiul de conducere a Curții de Apel Galați.

² Încheierea dată în Camera de Consiliu din data de 11.03.2015 a Judecătoriei Craiova, dos. 5193/215/2015, nepublicată.

³ Sentința nr. 251 din Camera de Consiliu din data de 30.06.2015 a Tribunalului Dolj – Secția II-a Civilă, dos. nr. 7757/63/2015, în regulator de competență, nepublicată.

⁴ Încheierea dată în Camera de Consiliu din data de 10.06.2015 a Judecătoriei Craiova, dos. 5193/215/2015, nepublicată.

⁵ Art. 717 alin. (3) C. pr. civ. 2010: „Părțile vor fi citate în termen scurt, iar judecarea contestației se face de urgență și cu precădere”.

Astfel, competența materială nu se raportează la persoana judecătorilor care intră în constituirea completului, ci la nivelul instanței în ierarhia instanțelor judecătorești.

Competența materială, denumită uneori și competență *ratione materiae*, presupune o delimitare între instanțe de grad diferit. Normele de competență materială sunt stabilite sub aspect funcțional (după felul atribuțiilor) și sub aspect procesual (după obiectul, valoarea sau natura cererii), în Codul de procedură civilă, Legea pentru organizare judecătorească și Legea Curții Supreme de Justiție, precum și în unele acte normative cu caracter special.

Competența materială funcțională este aceea care determină și precizează funcția și rolul atribuite fiecăreia dintre categoriile instanțelor judecătorești. Competența materială este și procesuală, deoarece determină categoria de pricini ce pot fi rezolvate în concret, de o anumită categorie de instanțe judecătorești.

Considerăm că, pentru o justă apreciere a soluției ce urmează să dăm acestei probleme de drept, trebuie să plecăm de la legislația incidentă, prezentă și trecută, evoluția acesteia, deciziile de recurs în interesul legii pronunțate în legătură cu aceasta⁶ sau care privesc aspecte ce pot ajuta demersului⁷ și care au în vedere necesitatea respectării principiului specializării judecătorului și, nu în ultimul rând, al soluționării cu celeritate și într-un termen rezonabil a litigiilor având ca obiect contestație la executare.

*De lege lata*⁸, dar și în vechea reglementare⁹ a Codului de procedură civilă, împotriva titlului executoriu, atunci când acesta este constituit de un act asimilat titlului executoriu, altul decât o hotărâre judecătorească se poate/putea formula contestație la executare (propriu-zisă, la titlu etc.) în condițiile art. 712 C. pr. civ. 2010 și, respectiv art. 399 alin. (1) – (2¹) C. pr. civ. 1865, dar, pe această cale pot/puteau fi invocate și apărări de fond împotriva titlului de creanță, în condițiile art. 713 alin. (2) C. pr. civ. 2010 și, respectiv a art. 399 alin. (3) C. pr. civ. 1865.

De asemenea, este bine știut faptul că, pentru ca, pe calea unei contestații la executare să poată fi invocate apărări de fond, este necesar ca pe lângă condiția ca titlul executoriu să fie un înscris căruia legea îi conferă caracter executoriu, altul decât o hotărâre judecătorească, să fie îndeplinită și condiția ca aceasta să nu prevadă o procedură specială pentru desființarea sa¹⁰.

În ceea ce privește această condiție, a inexistenței unei proceduri speciale prevăzute de lege *lato sensu* pentru desființarea actului respectiv, considerăm alături de doctrina juridică în materie¹¹ că, aceasta are în vedere reglementarea de către legiuitor a unor căi legale cu

⁶ Decizia nr. 22 din 17.10.2011 a Î.C.C.J. a României, dosar nr. 24/2011, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 813 din 17.11.2011.

⁷ Decizia nr. XIV din 05.02.2007 a Î.C.C.J. a României, dosar nr. 45/2006, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 733 din 30.10.2007 și Decizia nr. XV din 05.02.2007 a Î.C.C.J. a României, dosar nr. 46/2006, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 764 din 12.11.2011 .

⁸ Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicat în Monitorul Oficial nr. 545 din 3 august 2012 cu modificările și completările ulterioare .

⁹ Codul de procedură civilă a fost decretat la 9 septembrie 1865, promulgat la 11 septembrie 1865 și pus în aplicare la 1 decembrie 1865

¹⁰ Art. 713 alin. (2) C. pr. civ. 2010: „În cazul în care executarea silită se face în temeiul unui alt titlu executoriu decât o hotărâre judecătorească, se pot invoca în contestația la executare și motive de fapt sau de drept privitoare la fondul dreptului cuprins în titlul executoriu, numai dacă legea nu prevede în legătură cu acel titlu executoriu o cale procesuală specifică pentru desființarea lui” și art. 399 alin. (3) C. pr. civ. 1865: „În cazul în care executarea silită se face în temeiul unui titlu executoriu care nu este emis de o instanță judecătorească, se pot invoca în contestația la executare apărări de fond împotriva titlului executoriu, dacă legea nu prevede în acest scop o altă cale de atac”.

¹¹ G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, Editura Hamangiu, București, 2015, p. 1030 și E. Oprina, I. Gârboleş, *Tratat teoretic și practic de executare silită, Vol. I – Teoria generală și procedurile execuționale*,

caracter special de contestare a titlului de creanță (de ex. plângerea contravențională pentru anularea procesului-verbal de contravenție, acțiunea în anulare pentru anularea ordonanței de plată etc.) spre deosebire de acțiunile ce tind la desființarea aceluiași act, dar care au un caracter general (acțiunea în nulitate sau anularea unui contract notarial).

De altfel, formularea legiuitorului din noul Cod de procedură Civilă la art. 712 alin. (2) este mai aproape de sensul, voința acestuia prin folosirea sintagmei „*cale procesuală specifică*”, spre deosebire de vechea reglementare a acestuia de la art. 399 alin. (3) care folosea sintagma „*altă cale de atac*” ce putea crea confuzii, soluționate totuși de doctrina mai veche în același sens.

Potrivit dispozițiilor art. 632 C. pr. civ. 2010: „(1) *Executarea silită se poate efectua numai în temeiul unui titlu executoriu. (2) Constituie titluri executorii hotărârile executorii prevăzute la art. 633, hotărârile cu executare provizorie, hotărârile definitive, precum și orice alte hotărâri sau înscrisuri care, potrivit legii, pot fi puse în executare.*”, iar art. 638 alin. (1) prevede care sunt în viziunea legiuitorului într-o enumerare exhaustivă titlurile executorii asimilate¹².

Este necesar să precizăm că, în sistemul nostru de drept legiuitorul a reglementat trei categorii de contestații ce pot fi formulate după prima etapă a procesului civil, judecată: contestația la executare propriu-zisă, inclusiv împotriva încheierii de încuviințare a executării silite, atunci când sunt contestate neregularități ale actelor de executare; contestația la titlu, nu în ceea ce privește validitatea sa în fond, ci numai cu privire la înțelesul, întinderea și aplicarea sa și contestația la executare prin care sunt formulate apărări de fond atunci când legea nu a prevăzut o cale de atac de desființare proprie acestuia¹³.

În ceea ce privește principiul specializării instanțelor de judecată, originea acestuia rezultă „*mai degrabă din necesitatea adaptării la evoluția dreptului, decât dintr-o alegere deliberată. Prin adoptarea continuă de noi legislații, fie pe plan internațional, european sau intern, precum și prin evoluția jurisprudenței și doctrinei, știința juridică devine din ce în ce mai vastă și complexă. Or, este dificil pentru judecător să se perfecționeze în toate aceste domenii în timp ce societatea și justițiabilii cer din ce în ce mai mult profesionalism și eficiență din partea sa. Specializarea judecătorului garantează că acesta are cunoștințele și experiența necesare în domeniul său de competență*”¹⁴. Astfel, specializarea este necesară atunci când judecătorul este chemat să aplice și să interpreteze norme de drept material aplicabile raportului de drept în litigiul cu care a fost sesizat, norme care privesc fondul acestuia.

În aceste condiții, în opinia noastră, respectarea acestui principiu trebuie asigurată ori de câte ori este necesar ca judecătorul cauzei să soluționeze fondul cauzei într-o materie pentru care există secție sau cel puțin complete de judecată specializate, în măsura în care acestea există în cadrul instanței respective și legea nu prevede o procedură specifică pentru desființarea titlului de creanță.

Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 594

¹² „(1) Sunt, de asemenea, titluri executorii și pot fi puse în executare silită:

1. Încheierile și procesele-verbale întocmite de executorii judecătorești care, potrivit legii, constituie titluri executorii;

2. Înscrisurile autentice, în cazurile prevăzute de lege;

3. Titlurile executorii notariale emise în condițiile prevăzute de lege;

4. Titlurile de credit sau alte înscrisuri cărora legea le recunoaște putere executorie”.

¹³ Art. 712 și 713 C. pr. civ. 2010.

¹⁴ Punctul 8 din Avizul nr. 15/2012 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni privind specializarea judecătorilor, adoptat în cadrul celei de-a 13-a reuniuni plenare, Paris, 5-6 noiembrie 2012 în www.csm1909.ro/csm/linkuri/10_01_2014_64795_ro.doc.

Dacă în situația titlurilor executorii ce au la bază titluri de creanță reprezentate de acte administrative, în toate cazurile, *de lege lata* se prevede o cale de atac specifică, atât în situația celor de drept comun, cât și celor fiscale prin dispozițiile Legii nr. 554/2004 privind contenciosul administrativ și cele ale O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, iar în cadrul Judecătoriilor nu există cel puțin complete specializate în judecarea cauzelor de contencios administrativ și fiscal, problemele apar în materia contestațiilor la executarea unui înscris, altul decât o hotărâre judecătorească, căreia legea îi conferă putere executorie și care reprezintă un act încheiat între profesioniști.

Mai mult decât atât, în ceea ce privește stabilirea competenței materiale a Judecătoriei în judecarea contestației la executare prevăzută de Codul de procedură fiscală s-a pronunțat Înalta Curte de Casație și Justiție a României prin admiterea recursului în interesul legii¹⁵.

Astfel, așa cum arătam, situația apare ca urmare a existenței unor secții sau complete specializate în judecarea cauzelor cu profesioniștii în cadrul Judecătoriilor care fac posibilă declinarea competenței funcționale între acestea și cele pur civile.

În opinia noastră, credem că, ori de câte ori, pe calea unei contestații la executare sunt invocate apărări de fond, instanța de judecată în aprecierea competenței funcționale a acesteia trebuie să asigure respectarea principiului specializării, întrucât numai în această situație este necesar ca judecătorul să dețină cunoștințe aprofundate în materia respectivă.

În situația contestației la executare propriu-zisă în care sunt invocate numai neregularități ale executării silită, cu titlu de exemplu: anularea încheierii prin care s-a încuviințat executarea, alegerea procedurii execuționale; prescripția dreptului de a cere executarea silită sau perimarea unor acte de executare; vicii de formă ale actelor de executare, de pildă, a publicațiilor de vânzare; nerespectarea termenelor; încălcarea oricăror forme în cadrul executării silită; ordinea de urmărire a bunurilor sau urmărirea unor bunuri care, potrivit legii, nu pot fi urmărite; depășirea limitei în care vor fi urmărite bunurile; modul în care se desfășoară activitatea execuțională; neopozabilitatea titlului executoriu față de o terță persoană, cu drepturi proprii asupra obiectului urmărit; urmărirea unor bunuri aparținând altor persoane decât debitorului; invocarea compensației legale; eventuale alte motive de nulitate a executării silită, judecătorul nu va aplica decât dispoziții de procedură și nu de drept substanțial ce privesc titlul de credit.

În opinia noastră, relevantă demersului nostru este Decizia nr. XV/2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție a României dată în recurs în interesul legii, prin care acesta, în considerente reține de o manieră echivocă în argumentație, în mod greșit credem noi, că principiul specializării trebuie avut în vedere și în situația contestației la executare propriu-zise, deși mai apoi arată că pe această cale se pot formula apărări de fond.

De altfel, prin Decizia nr. XV/2007 Înalta Curte de Casație și Justiție a României în recurs în interesul legii, l-a admis stabilind la punctul nr. 2 din dispozitiv competența funcțională a instanței comerciale numai în situația contestației privind înțelesul sau aplicarea titlului executoriu, nu și în situația contestației la executare în care sunt invocate apărări de fond.

În aceste condiții, considerăm, că un rol important îi revine jurisprudenței instanței supreme în reaprecierea, față de noile realități ale legislației actuale, într-un nou recurs în interesul legii, soluționarea acestei probleme de drept, dar nu în ultimul rând și doctrinei de specialitate în materia executării silită.

¹⁵ Decizia nr. XIV din 05.02.2007 a Î.C.C.J. a României, dosar nr. 45/2006, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 733 din 30.10.2007 și Decizia nr. XV din 05.02.2007 a Î.C.C.J. a României, dosar nr. 46/2006, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 764 din 12.11.2011 .

FILE DIN ISTORIA BAROURILOR

Compliniri la istoria Baroului Dolj

Avocat Pens. **Stan DUMITRU**
Baroul Dolj

Poate surprinde că un avocat vârstnic își găsește loc în paginile valoroasei reviste a Baroului Dolj, dar, din voință și imbold, completez cu date după anul 1957, unde „istoria”, se oprește – și chiar de mai înainte.

Dau astfel traducere îndemnurilor din „Cuvânt Înainte”: „pagini din Istoria Baroului nostru se justifică pentru a afla de unde am plecat, unde suntem astăzi” (Lucian Săuleanu, Decanul Baroului Dolj).

„Istoria Baroului Dolj este o ușă deschisă către trecutul care uneori e o încăpere în care intrăm rar”.

Iată, la câteva luni de la apariția valoroasei cărți, găsesc necesar a publica aspecte date, trăiri nemijlocite.

Lucrarea se oprește la anul 1957; anii înainte, de la 1944 și până la 1957 și apoi – aproape o doime de veac ai dominației comuniste nu se oglindesc în lucrare. 1957-2000, patruzeci și trei ani și 2000-2015, cincisprezece ani, în total cincizeci și opt ani, încerc să îi creionez prin date efectiv trăite cu o activitate avocațială în barou de patruzeci și opt ani. Este perioada plină de frământări și transformări radicale și este greu de concis în câteva pagini viața acestui barou în acest timp. Extrem de valoroasele înscrisuri, documentele din această perioadă, sunt extrem de importante. Este perioada 1945 – 1989, cea mai sumbră din istoria României.

Premisă majoră de început și adevăr: după 23 august 1944, prezența sovieticilor pe teritoriul României face ca presiunea elementelor de stânga să crească rapid.

Decanul Baroului în acea perioadă de trist și crunt început a fost distinsul avocat și om politic I.B.Georgescu, ce a fost destituit la scurt timp, urmând arestarea sa.

S-a format Corpul Avocaților. Instituția a fost de la început și treptat marginalizată, spre a fi adusă la un rol figurant, situație impusă de noua orânduire prin toate mijloacele de manipulare. Ca în toate domeniile vieții, sociale, politice, culturale, economice etc., modelul sovietic s-a aplicat și în avocatură. Barourile colective de avocați județene au fost transformate în Colegii Județene. A urmat organizarea administrativă pe regiuni, regiunea noastră Oltenia având 18 raioane.

Potrivit scopului propus, redau succesiunea survenită pe planul conducerii instituției din întreaga perioadă comunistă și până la revoluție și apoi până în prezent; conducerea baroului, aprecieri, ce pretind a avea pecetea realismului și adevărului:

1948-1950 – Neculce Popescu, comunist din ilegalitate. Sub conducerea sa și, sub influența nefastă a soției sale av. Ana Popescu – de două ori respinsă la examenul de definitivat

– se promovează presiunea în instituție până la cele mai oribile forme: avocați de renume, profesioniști de marcă, foști membri ai partidelor istorice, sau cu origine socială discutabilă, indezirabili, ostili obiectivelor Partidului Comunist sau înscrierii în partidele de stânga sunt imediat luați în evidență. Începe presiunea, prigoana, excluderea, procese, condamnări, închisori, confiscări de bunuri personale.

„Floarea” avocaturii județene se ofilește treptat. Presiunea politică este cruntă. Securitatea își intră în rol, agenții: îndrumătorii, turnătorii – cu durere unii chiar din rândul colegilor – își fac „meseria”. Dosarele de urmărire și condamnare, de jos și până la vârful cele mai înalte de celebri oameni politici, foarte mulți avocați, sunt numeroase. Soluțiile date de instanțe, mai ales cele militare sunt cumplite; celebrul art. 2009 cp, subminarea orânduirii sociale, are „acoperire” totală în realizarea scopului, exterminarea unor clase sociale și a persoanelor respective (săgețile de agresiune fiind „*in rem*” și „*in personam*”).

1950-1954 – Nicu Popilian: Aparent impozant, dar sub a cărui conducere nu s-au făcut pași pentru nealterarea situației avocaților, s-au menținut presiunile și metodele de umilire, serviciul de cadre fiind osatura conducerii colegiului.

1954-1957 – Titus Constantinescu: A fost un președinte deschis unei schimbări spre „libertate” a profesiei și pentru apărarea colegilor oprimați, dar nu a putut să aibă reușită, conducerea politică a colegiului fiind prea puternică, dominantă.

1957-1958 – Ion Bratu: Venit din administrație, în scurta-i perioadă nu rezistă, nu are realizări.

1958-1962 – Titus Constantinescu: Revine pe o perioadă de mandat complet, cu aceleași gânduri bune: să marcheze pentru colegiu și colegi, dar același rezultat. Încercările pălesc în fața dictaturii, cadrelor, a partidului.

1962-1989 – Corneliu Dincă: O perioadă cea mai lungă de conducere a colegiului – 27 de ani, aproape șapte legislaturi; reales repetat pentru competență și supunere totală. Tânăr cu o pregătire foarte bună profesională, juridică, afirmată în multe procese, dublată de o cultură generală vastă, aparent o persoană fermă, este în fapt un inofensiv, un învins. Nu ripostă presiunilor moștenite și menținute în colegiu de aceleași figuri sau altele de la cadre, constant odioase. Nu se poate opune în apărarea drepturilor instituției și avocaților, cedează, voit, neputincios, sau pentru a-și menține funcția din vârful piramidei. Membru de partid, convins sau teatral ca mulți alții, nu are verticalitate, este părtaș și semnează multe nelegiuiri făcute împotriva colegiului. Subliniez, tot ca aspect negativ conduita în întâlnirile directe în adunările generale: dări de seamă cu introduceri pe pagini numeroase, plictisitoare și de ploconomanie pentru partid și marele conducător. Aceeași linie directoare o dă și vrea să se aplice în colegiu pentru pregătirea avocaților în învățământul politic, ARLUS, cursuri de limba rusă.

În lunga-i perioadă de președinte a asistat cum bunuri valoroase: mobilier tablouri de epocă, mii de volume de cărți excepționale sunt smulse, distruse sau cedate din patrimoniul baroului, fără cea mai mică ripostă, din contră, cu cedarea distinsului avocat Dincă Cornel. Grav și în lipsa de opoziție la repetatele mutări ale colegiului dintr-un loc în altul. Deși buni prieten și adversar în multe cauze, cunoscându-i calitățile, conchid că nu am putut tolera conduita ștearsă în apărarea instituției.

Nu cred că am încălcat dictonul „*de mortuis, nisi bene*”. La momentul de compasiune al morții sale, în cuvânt funebru adecvat, am reliefat pe omul cu calitățile sale, cu palida motivare că nu putea fi altfel sub presiunile vremurilor.

1989-2003 – Neagoe Mihai: După revoluție este ales decan, colegiile județene transformându-se în barouri. Tânăr activ, dornic în creștere profesională, a dovedit că prin

alegerea sa s-a făcut o justă promovare. A avut aprecierea celor mai mulți colegi. În perioada de 14 ani de conducere a baroului s-au făcut multe transformări, realizări demne de amintit.

După stăruințe de ani de zile, s-a obținut legal Vila Themis, o construcție frumoasă, pe malul Oltului, între Călimănești-Căciulata. Amenajată cu mult spirit gospodăresc, oferă plăcută găzduire, perioade de recreere în primul rând pentru avocați și familiile lor ca și pentru personalul Baroului.

Reușita excepțională a fost intrarea Baroului, în sfârșit, într-un sediu central, larg, spațios, elegant pe care Baroul l-a cumpărat.

După tot atâția ani de mutări, prigoană, suferințe, avocații doljeni se mândresc cu unul dintre cele mai frumoase barouri din țară.

La sfârșitul celui de-al doilea mandat, s-a realizat dotarea baroului cu sistem de informatizare, element avansat de înaltă tehnică.

Tot în această perioadă de decanat a sa, s-a început inventarierea bibliotecii, o adevărată comoară de cărți juridice, literare, din alte domenii, unde sunt cele ce nu mai sunt, numărul imens de cărți, documente și valori care au fost smulse de comuniști în trista perioada de prigoană.

2003-2007 – Anton Pleșa: A intrat în avocatură din magistratură. A dovedit și ca avocat și decan, corectitudine, profesionalism. Bun conducător, foarte apropiat de colegi. Din perioada sa, se remarcă o mare realizare, renovarea Vilei Themis a Baroului Dolj.

Din partea celui care a prezentat acest articol, urarea trinom: *Vivat crescat, floreat!*

VARIA

Concluzii oltenești după Campionatul Național de Fotbal al Avocaților – Cluj-Napoca, 14-15 noiembrie 2015

Av. Dragoș Nicu
Consilier al Baroului Dolj

În primăvara anului 2012, Baroul Dolj și-a asumat pentru prima dată în România organizarea unei competiții naționale de fotbal pentru avocați, disputată la Craiova, pe terenuri de dimensiuni reduse. A fost o inițiativă foarte apreciată, nu mai puțin de 11 echipe din toată țara s-au întrecut pentru a ocupa o poziție cât mai înaltă în clasamentul final.

Organizarea unui asemenea eveniment presupune niște eforturi deloc neglijabile. Poate tocmai de aceea au trecut trei ani până când cineva s-a încumetat să găzduiască o competiție similară. De data aceasta a fost rândul colegilor din Baroul Cluj, cu adevărat împătimiți ai sportului-rege, dar și recunoscuți pentru meticulozitate și seriozitate în organizare.

Așadar, în 14 și 15 noiembrie 2015, în orașul de pe Someș a avut loc o primă ediție a Campionatului de Fotbal al Avocaților – pe terenuri de dimensiuni normale.

Organizată la inițiativa inimosului prodecan al Baroului Cluj, Călin Budișan, cu girul decanului Baroului Cluj, Mircea Pop, competiția a reunit cele mai reprezentative patru echipe ale avocaților români, participante și chiar medaliat la diverse ediții ale Mundiavocat și Eurolawyers (întrecerile mondiale și europene ale avocaților). Astfel, s-au aliniat la start echipele Dacia Felix Cluj-Napoca (coordonată de av. Călin Budișan), Lex Expert Timișoara (coordonată de av. Călin Bot), Asociația Sportivă a Avocaților din București (coordonată de av. Andrei Nicolescu și av. Marian Pâcleșan) și selecționata barourilor din Oltenia (organizată de Baroul Dolj și condusă de av. Dragoș Nicu).

Evenimentul de la Cluj-Napoca a fost onorat de prezența unor invitați de marcă, fondatorii Mundiavocat și Eurolawyers, Vincent Pinatel (el însuși avocat în Baroul Marseille) și Pierre Lusinchi. Aceștia li s-a alăturat artizanul primei participări românești la Mundiavocat, maestrul Dragoș Cojocar, fost decan al Baroului Brașov, dar și fost jucător al legendarei C.C.A București, în urmă cu peste o jumătate de secol.

Pentru componenții echipei oltene, alcătuită din avocați înscriși în barourile Dolj, Olt, Mehedinți și Giurgiu, competiția de la Cluj-Napoca a oferit, înainte de orice, bucuria reîntâlnirii unor prieteni vechi și oportunitatea de a ne face noi prieteni. Cât despre fotbal, în primul meci, unul de luptă crâncenă, împotriva unei echipei bucureștene superioare din punct de vedere fizic, am cedat abia în ultimele 10 minute și am încasat două goluri ușoare, iar în finala mică i-am surclasat pe confracții din Timișoara cu scorul de 7-2, după o partidă mai echilibrată decât

o arată rezultatul final, la pauză înregistrându-se un periculos 2-1.

Finala a fost adjudecată cu greu de echipa gazdă, care a învins Bucureștiul după executarea loviturilor de departajare (scor alb la sfârșitul timpului regulamentar), parada decisivă aparținându-i prodecanului Baroul Cluj, Călin Budișan. În primul meci, gazdele surclasaseră Lex Expert Timișoara cu 4-0.

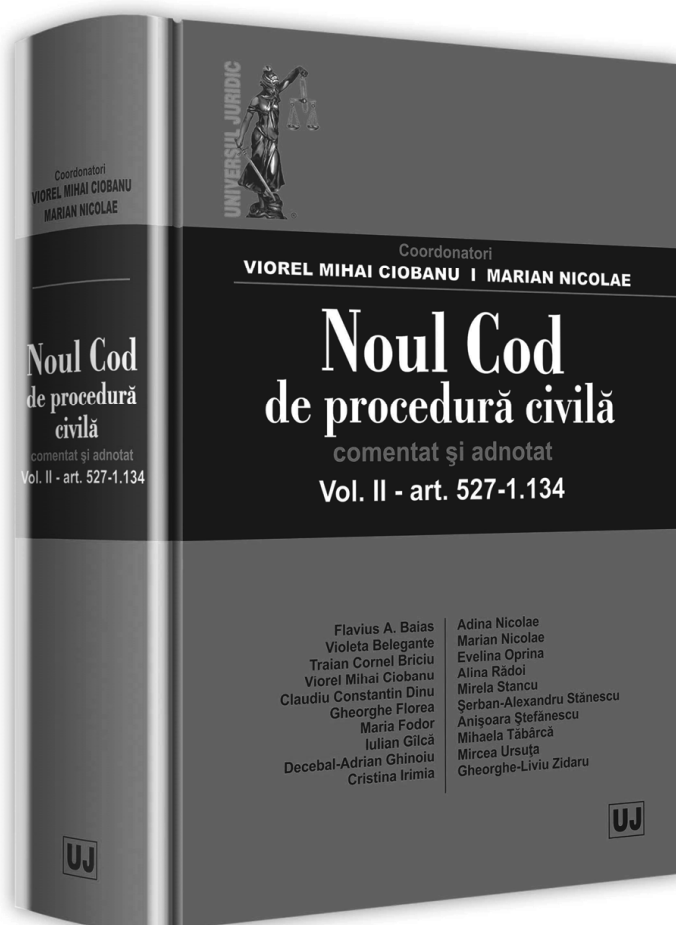
Trăgând linie, prestația noastră în teren a fost una mulțumitoare, având în vedere absențele importante din lot, lipsa rezervelor și faptul că de la ultimul nostru meci de „11 la 11” au trecut vreo 2 ani de zile. Cel mai bun marcator al competiției a fost desemnat mijlocașul nostru Andrei Madan (avocat în Baroul Olt, 3 goluri înscrise), ceea ce reprezintă un motiv în plus de satisfacție. Dar obiectivul nostru principal la Cluj-Napoca a fost acela de a ne reprezenta cu onoare barourile din care provenim, de a ne construi noi relații de prietenie și de a ne face amintiri frumoase. Iar acest obiectiv a fost cu siguranță îndeplinit.

Editura Universul Juridic

**Noul Cod de procedură civilă.
Comentat și adnotat.
Volumul II – Art. 527-1.134**

*Coord.: Viorel Mihai Ciobanu, Marian Nicolae
Autori: Flavius-Antoniou Baias, Gheorghe Florea, Traian Briciu,
Evelina Oprina, Mihaela Tăbărcă, Mircea Ursuța*

Precomandă rapid și comod: 021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro | www.ujmag.ro

Precomandă acum!

-20%
Reducere

Preț: 350 lei
280 lei

Format: Academic,
cartonat
Pagini: 2000

Librăria ta de carte de specialitate juridică, economică și business

Din 2008 suntem
alegerea lor...

TU?

Cursuri universitare • Tratate • Monografii • Coduri • Legislație • Jurisprudență • Reviste de specialitate

www.ujmag.ro

Bd. Iuliu Maniu nr. 7, clădirea Cotroceni Business Center corp C,
sector 6, București (lângă AFI MALL)

021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro

Portalul universuljuridic.ro:

- ✓ timp de 14 ani am investit în cele mai înalte standarde de informare;
- ✓ a venit momentul să dedicăm un portal profesionist celei mai competitive și mai performante comunități: comunitatea juriștilor;
- ✓ puteți accesa informație juridică reală, certificată editorial, necesară activității dvs., în orice moment;
- ✓ furnizăm conținut pentru cele mai exigente profesii, sub semnătura specialiștilor recunoscuți în domeniu.

www.universuljuridic.ro